

APPENDICE/FÜGGELÉK

____ Rubrica delle opere della letteratura e della pubblicitaria ungherese in lingua originale e traduzioni in ungherese ____

VEZÉRCIKK

Lectori salutem!

Vannak gondjaim és aggodalmaim, de remélem, hogy sikerül még megmaradni és fennmaradni. Mintha nem lenne elegendő a kiadási és postázási költségek miatti problémáim, az olaszországi leendő OdG-reformból (olasz újságírói rend reformjából)

adódó problémák is mintha veszélyeztetnék a periodikám életét.

(Ld. <http://www.odg.bo.it/art/2011/art029a.htm>, <http://www.odg.bo.it/art/2012/art002a.html>). Miután az OdG megszüntetéséről keringő hírek alaptalannak bizonyultak, más leselkedő veszélyek hipotézisei keringtek mind a napilapok nyomtatott hasábjain, mind az internetes változatokban: A fent jelzett második cím alatt található cikk szerint a régi, 1963-as törvény szerinti OdG-publicista tagok megmaradnak (így én is) s nem leszünk kipenderítve, az újonnan

törvényrendeletileg előírandó – az más kérdés, hogy mikor lesz törvényerejű – államvizsga nélkül is. Ugyanis hiába vagyok hazai újságíró szövetségi tag is (MÜK) ez ugyanis nem számít, mert az OdG nem ismeri el. (Pedig hát, valamikor Olaszország, az egyik EU-alapító ország azt hangoztatta, hogy így az EU-tagországi iskolai végzettségek, szakmai rendi és szövetségi vagy körökbeli tagságok elismerése automatikusan érvényes lesz... akár az olasz egyetemi Master-diplomám (LC2), amely a közoktatási és egyetemi minisztériumi előírások értelmében a világ minden táján elismert [vagy most már csak úgy fogalmazhatok, elismert kellene, hogy legyen?!]).

Többek között azért is alapítottam annak idején a periodikámat, hogy mint hivatalos publicista a törvényelőírások értelmében saját periodikám révén biztosíthassak magamnak állandó szellemi tevékenységet, folytathassam ilyen módon – ha

módosulva is, oktató tevékenységemet –, gyakorolhassam az újságírást, publicisztikai publikálást, hiszen egyetlen sajtóorgánom nem volt hajlandó még fizetett gyakornoki állást sem biztosítani, hogy az OdG-be beadhassam a felvételi kérelmemet. Mivel általam alapított, önköltséges, bírósági bejegyzéses periodikatulajdonos lévén saját magamnak nem adhattam/adhatok fizetést, rám a fizetett újságíró gyakornoki követelmény nem vonatkozott. Ennek köszönhetően „termelhettem” a folyóiratomnál végzett gyakornoki időben az előírt két éve alatt a minimum 60 publikációt (cikkeket, tanulmányokat) s emellett végezhettem szerkesztői munkákat stb., amelynek az akkori jogilag felelős igazgatóm hivatalos igazolásával kérvényezhettem felvételemet az OdG emilia-romagnai rendjének giornalista-pubblicista kategóriájába, mert így törvényileg végezhettem – ha volt rá lehetőség – más kereseti lehetőséget biztosító tevékenységet is. (Az már megint más kérdés, hogy csak alkalmi lehetőségeim adódtak s legtöbbször kereset nélkül voltam, olyannyira, hogy a szolgálati időm után olaszországi nyugdíjra nincs és sosem lehet jogosultságom, a hazainál szintén ugyanaz a helyzet az elismert 10 év és 354 napos szolgálatai idő miatt, mivel megszűnt a minimális nyugdíj lehetősége, ami itt olaszthonban nevésséges összeg lenne, de havonta mégsem jönne rosszul... A nagy lapoknál és periodikáknál dolgozó kollégák azzal riasztgattak bennünket publicistákat, hogy mindazok, akik a jövőben nem rendelkeznek újságírói alkalmassági államvizsgával – igaz, a tárgyalások során elfogadták, hogy a más foglalkozásokbeli államvizsgák elfogadottak, de az nem tisztázott, hogy az Eu-tagállamokbeliekét is elfogadja-e az OdG [N.b. az olasz egyetemi diplomák nem foglalják magukban az adott szakmai államvizsgát, mint az én 1978-as tanári diplomám] – mint a professzionista újságírók („giornalisti professionisti”: akik csak újságírással keresik a kenyerüket, más szakmai csoportbeli rendbe nem iratkozhatnak be, más kereseti lehetőségű foglalkozást nem űzhetnek [N.b. természetesen olasz módra ezt sokan nem tartják be, nem egy fizetett mellékállással is rendelkeznek...]) és nem rendelkeznek minimum 400 Eu-ós keresettel és akik nem fizetnek az OdG-pénztárba havonta minimum kb. ugyanennyi nyugdíjalapot, azok búcsút inthetnek az OdG-tagságnak és a szakmai tevékenységüknek, s ha ennek ellenére gyakorolnák, az elítélhető, börtönbüntetéssel járó büncselekménynek minősülne... (Azért azt megnézném, hogy az összesen hetvenezer olasz publicista elvesztésével mi lenne: hiszen óriási anyagi vesztesége lenne az OdG-nek ha nem folya a kasszájába az évi tagdíjból a 7.000.000 €...). Az is lehet, hogy mint általában mindig, ez is a szokásos olasz szappanbuborékos esetek legújabb epizódja marad... Mindenesetre az Osservatorio Letterario és az én újságíró-publicista helyzetemet illetően mind a (cég) bírósági bejegyzés, mind az OdG-tagsági beiratkozás, az évi tagsági díj fizetése rengeteg pénzembe került és kerül (az idén felemelték az évi tagdíjat 100,- Eu-ra!!!!, s a fejébe mit kapunk? Ha jól megy évi háromszor az emilia-romagnai OdG folyóiratát (Ordine GIORNALISTI) és az emiliani-romagnai Sajtószövetség- és újságírói szakszervezet időnként megjelenő InformAser c. periodikáját – az utóbbit évente ha egyszer látom a postaládámban... –, amelyet minden OdG-tagnak

megküldenek..., amiket a posta jóvoltából vagy megkapunk, vagy nem. Én, aki az újságírással eddig egy fillért sem kerestem – de rengeteg kiadásomba került mind a kiadási és terjesztési költségek, mind a feledékeny vagy szavahihetetlen megrendelők miatt: ugyanis, ha egyszerre nyomtatattam ki a példányszámokat, a darabonkénti nyomtatási költség alacsonyabb, mintha utólag egy-egy példány esetében: pl. egy 15,50 €-s egységárú periodika egy vagy néhány darab utánnyomása 60-100 € között ingadozik, tehát kénytelen vagyok hitelt adni az ígéreteknek s kinyomtatni, amelyet aztán „elfelejtenek” kifizetni, így a nyakamon maradnak, ha menet közben nem vásárolják meg mások –, tehát, csak ráfizettem mindeddig mindig, tehát nekem anyagilag veszteséges. A kiadási- és szintén magas postaköltségeket, a „géppark” javítási vagy karbantartási kiadásokat az összegyűjtött alkalmi honoráriumaimból fedeztem, örülve, hogy a periodikám így rendszeresen megjelenhetett. De a havi újságíró-nyugdíjalap befizetést már nem vállalhattam – és miből?! – ami kb. havi 400 € plusz kiadást jelentett volna. Mivel már nem nagyon futnak be honoráriummal járó felkérések, nem csoda, hogy aggódok a periodikám – tulajdonképpen második „gyermekem” – jövőjét illetően! A riogatás után kiderült, hogy állítólag nekünk az 1963-as törvény szerinti OdG-tagoknak visszamenőleg nem kell újságírói államvizsgát tennünk. Az is rendben van – hiszen minden szakembernek állandóan képeznie kell magát még iskolapadokon kívül is –, hogy folyamatos szakmai továbbképzésen vegyünk részt. Igen ám, de ha – mint ahogy pedzegette a mi tartományunk OdG-elnöke – ezzel biztosítható csak az évi tagság, akkor már komoly gond lesz: ugyanis az OdG ilyen jellegű szakmai továbbképzése nem díjtalan, bár olcsóbb, mint az egyetemi hasonló kurzusok, amelyeket az OdG elismer, de más jellegű újságírói képzést és továbbképzést vagy nem egyetemi mestert már nem fogad el, csak a saját kurzusait. Legutóbb kb. 25 személyt (újságírót, egy-két kiadót és egyetemi tanárt) foglalkoztató 60 résztvevős kurzusa fejenként 300 Eu-ba került a 2011. november 10-től 2012. január 27-ig, heti három, estig tartó teljes napos továbbképző tanfolyam, amelyből 18 ezer Eu folyt be a mi megyei OdG-k kasszájába!... Ez évenként a 100 Eu tagdíjjal együtt már évi 400 Eu-s (!) kiadás lenne, s ez nekem szintén megvalósíthatatlan... Ha pedig nem lesz 100 €-s évi tagdíj, mert 300 €-ba kerülő (ha nem emelik) kötelező szakmai továbbképzési díj átvedlik évi tagsági díjjá, még aggasztóbbak a kilátások, hiszen már így is egy érvágás a jelenlegi felemelt tagsági díj, amely az évi, kötelező továbbképzési díjjal a tagdíj még szemtelenebb emelése lenne, hiszen, ahogy írta az elnökünk: csak ezzel biztosítható az évi tagság megújítása!!!! Még ez ügyben egyébként nincs még semmi tisztázott döntés... Csak latolgattam a terveik szerinti lehetőségeket ill. eshetőségeket... Majd augusztus 12-én elvállik, hogy mi lesz, hogyan fajulnak el vagy javulnak ezen (szokásos) olasz furcsaságok...

Tehát, nem kevés aggodalommal nézek a jövőbe. Mindenesetre gondolkodom, sőt már ki is gondoltam, hogyan tudnám folytatni ezen önkéntes missziómat, ha mint újságíró és publicista nem tehetem, fizetés nélküli állapotom miatt kirúgják az egyetlen és rendszeres szellemi foglalkozásom talaját a lábam alól. Ha más lehetőségem nem lesz, a márkámat továbbviszem – ha anyagilag és egészségileg bírom – szerzői kiadású,

önálló monográfiai publikációként kereskedelmen kívüli vagy könyvkereskedelmi formájában ISBN-kóddal és esetleg új ISSN-kóddal ellátva... Ez utóbbi esetben lényegesen csökkentett terjedelemmel – mivel csak meghatározott MB súlyon belül lehet áttelepíteni a megszerkesztett belveket –, „print on demand” megoldással, mint ahogy 2009-től publikáltam az eddigi O.L.F.A.-könyveket... Aki akarja, az továbbra is előfizetheti úgy, mint most avagy megvásárolhatja rajtam vagy az on-line könyvkereskedéseken keresztül... Ez esetben a külső borító megváltozik – a belveken persze megmarad az eredeti borító –, mivel az online internetes szerkesztőprogram nem ad olyan lehetőséget, hogy ugyanúgy megszerkeszthessem a borítót – pl. ezért lett más a jubileumi antológia borítója is az eredetileg megtervezetthez képest – s visszatérek a fekete-fehér nyomtatáshoz, mint most ezen kiadásnál is. A színes publikáció duplájába kerül, de a jubileumok miatt szándékosan vállaltam ezt az érvágást. Most ismét – mint ahogy jeleztem is – fekete/fehér kiadású lesz ismét a periodika, azzal a különbséggel, hogy a borító azért megmarad színesnek...

A fentiekén kívüli egyéb akadályok is nehezítik munkámat s ez a negatívan megváltozott munkakörülményeimből fakadó helyzetem egy cseppet sem könnyű. Mint ahogy tehetséges, fiatal egyetemista szerzőnk, Aszalós Imre írja -, «főleg ebben a nyugdíjasokra, a diplomás fiatalokra, de főleg az alkotó, törekvő, nagy formátumú emberekre nézve nyomasztó és keserű időszakban, mint ez a mostani Európában. Szó szerint fogy a föld a lábunk alól, a kenyér az asztalunkról, az öröm a szívünkéből, ahogy a keserűség poharát kell kiinnunk nap mint nap saját, családunk, nemzetünk és a világ sokasodó gondjait figyelve. A liberalizmus évtizedek óta pusztító szörnyetege a félelmetes mennyiségű, elnyelt pénzzel és emberi sorssal felfalja Európa oly törekény jövőjét és reményeit, szemétre dobja évezredes értékeinket. Katasztrófális helyzet, de az egyetlen remény úgy érzem a küzdelemben és az alkotásban van, talán ezért is az építő embernek a legnehezebb». Mert a szeretetlen, a másikat eltipró, gyűlölködésben tomboló világ napjaiban «a rombolás korát éljük.» Sajnos ez így van, s ha már a fiatalok is ugyanúgy látják ezt az aggasztó világhelyzetet, akkor bizony nagy a baj: tisztességes erkölcsi értékét veszített, eldeformálódott társadalomban élünk. Erre utal a ferrarai, fiatal, második egyetemi diplomáját szerző Matteo Bianchi «keserű és ősi bölcsességgel» írott «Rigófüty» [Fischi di merlo] c. verseskötete: szülővárosának, Ferrarának Dante-sugallta útvonalon – Pokol, Tisztító-tűz, Mennország – nevükben is ezekre utaló utcáinak barangolása közepette kifejezett gondolatai komoly meditatálásra készítetnek azt sugallván, hogy a felemelkedéshez csak a szeretet útján juthatunk el.. Ugyanitt említhetjük az albán származású, szintén fiatal egyetemi diplomás Idolo Hoxhvoqli «Bevezetés a világba» [Introduzione al mondo] c. kötetét, amely kimondottan kemény társadalmi kritika, ezen jelenkori embertelen társadalmak, metaforákban és szimbólumokban kifejezett, határozott kritikája, sőt vádirata... 28 éves olaszországi életem alatt sajnos a helyzet a javulás helyett inkább csak egyre rosszabbodott. Fiatalként és most is egyszerre átéltem és átélem a fiatalok és idősök frusztráltságát, reménytelenségét, kétségbeesését és kilátás-

talanságát az univerzális liberalizmus nyomasztó és pusztító szörnyetegének köszönhetően.

Mindennek ellenére reménykedve és remélve a legjobbakat és, hogy a felebaráti szeretet, az igazi szépség útját keresve s rátalálván azon járva jobb belátásra tér emberiségünk, szeretettel ajánlom ezen legújabb példányunkat. Kellemes, szomorúság- és gondúzó olvasást, áldott húsvéti ünnepeket, valamint egy feltétlenül jobb és derűsebb időszakot kívánok minden kedves Olvasónak!

(-Bttm -)

LÍRIKA

Bodosi György (1925) — Pécsely AZ IDŐ MARASZTALÁSA

Az Időről beszélék.
Az Időről, aki odaköszön nekünk
miközben elhalad mellettünk
szüntelenül.
Figyelj rá! Figyelj rám!
Az Időről beszélék,
akit nem tudunk
asztalunk mellé ültetni soha.

AZ ÉVSZAKOK VONULÁSA

Mezétláb vonul el a Nyár,
Rossz sarut illeszt égő talpra,
Az Ősz sáros mélyúton jár,
cipőre cipőt húz morogva.

Csizmában toporog a Tél.
Kapcába kötött lába fázik.
Széles szántalpon útra kél
s eltűnik. Már nyoma se látszik.

Bújtatja lábát a Tavasz
topánkás cipellőbe gyorsan.
S azt is lerúgja. Minek az!
Síp szól és duda szava harsán.

KÉRÉS A NEMZEDÉK HITEVESZTETT TAGJAIHOZ

Keresd elő a könyvet,
mit Anyád adott. Fedelét
simogasd meg. És könnyet
- igazít - ejts rá elébb!

- Maradjon a lelked tiszta,
fogadd meg, kicsi fiam,
kinyitod, ha bűn piszka
ragad rád valahogyan.

Elvetted, meg se köszönve.
És eltetted fiókod
mélyére, mint örökre
zárkára ítelt rabot.

Kaptál kezvedbe helyette
más könyvet. Rossz lapokat
forgattál lelkesedve,
hogy felszítsd vágyadat.

Éppolyan hamis és gyáva
lettél, másra ne fogd,

mint azok a hazugságra
tanító „ szép ” iratok.

Hűséget, Igazságot,
Jót, Hitet, Szeretetet
azokban nem lelsz. Látod,
megszeretted vétkeidet.

Pázmány imáját olvasd,
Szenciét. Károli
Gáspár magyaráztát.
Dávid zsoltárait.

Nem elég csak megfogadni,
hogy többé senkinek
nem akarsz ártani, adni
is tudj mindenkinek.

Elfeledkeztél fiadról,
hát add neki most tovább
a Könyvet. Hogy attól
épüljön Unokád!

Óhaj:
megsárgult lapjai
e Könyveknek, Imák,
tartsátok össze ti,
mígfölőa Család!
S a Nagy Otthont, a Hazát!

*Forrás: Bodosi György, «Az idő marasztalása», Eötvös Károly
Megyei Könyvtár és Balaton Akadémia, Veszprém 1998.*

Csata Ernő (1952) — Marosvásárhely/Erdély (Ro)

SZENT ANNA-TÓ

...a legenda nyomában

Volt egyszer, volt egyszer,
két rossz testvér gazda,
két testvér gazdának,
két gyönyörű vára.
Egyik volt Bűdöskön,
ura ravasz Sándor,
másik volt Csomádon,
ura gonosz Gáspár.
Sándorhoz vendég jött
csillogó hintóban,
kapzsi agyát fúrta,
a hintó maradjon.

Mulatságot rendez
és reggelig isznak,
a vendég veszíti
hintóját s lovakat,
aztán bátyjához hajt
a kockán nyert hintón,
ölje azt irigység
a csomádi ormon.
Az fogadást ajánl:
- hogy egy napon belül,
szebb hintója lesz majd,
kerül, mibe kerül.

Tizenkét szép szüzet
falvak beszolgálnak,

tizenkét szép szüzet
a hintóba fognak,
a tizenkét szép szűz
nem tizenkét kanca,
a hintó nem mozdul,
térdre esik Anna.
Csattan az ostor is
patyolat orcáján,
csurran a vére is
a szép pisze orrán.

Megátkozott legyen!
-égig ér sikolya-
szüzek ostorának
szívtelen gazdája.
Megfogant az átok,
jóságos az isten,
tüzet köpött a föld,
eltűnt benne minden.
A kráterbe víz gyűlt,
kristály forrás vizek,
víz tükrén úszkáltak
fehér hattyú szüzek.

A tizenkét hattyú
kiúszik a partra,
a tizenkét hattyú
a tollait rázza.
Tizenkét hattyúból
tizenkét leányka,
közülük a legszebb
a szépséges Anna,
ahogy a Hold feljön,
tó tükrében fürdik,
fohászt mond az égnek,
s kápolnába tűnik.

(2010. július 26.)

Elbert Anita (1985) — Székesfehérvár

PERZSELT PÁZSIT

Az ég sarkára pontot tett
A Nap, s áldásos sugaraival
Megalkotta a vakfoltot. Egy
Fekete ecsettel árnyékot
Rajzolt a tárgyaknak, s
Az élőlényeknek, hogy csak
Kevesen láthassák a dolgok
Szellemi lélekvandorlását.
Fényt szántani jött hozzánk
A Nap, s bekopogtatott
A szívünkbe, de mi nem
Nytottunk ajtót, s hangosan
Káráltuk: „sohamár!”.
Miközben az eső lába lógott,
Hűlt az aszpickos gyümölcs,
S a lélek majd megrezsent,
Sejtető szemrebbenéseket
Téve tudta, közel a vég,
Mégsem rezzent meg benne
A félelem, büszkén vállalta,
Ő a természet tövises katonája.
A pázsit, akár a tenger, áramlott,
S a szellőjárásban megfiatalodtak
Szálai, melyek az égig értek,
Akár a paszuly. Ám holnap

Lángban fog állni a világ, s
Egyetlen jele, a perzselt
Pázsitnyom marad, idelenn.

(2011. július 16.)

ISTENEM

Mikor a szívemet roskadozva vittem,
Tudva, az ítélet a szeretet nagy
Lobogóján mereng, már elmúlik
A félelem, s nincsen halál sem,
Hiszen körforgás van, s a sors,
Mint kerék hol gyorsabban, hol
Lassabban fut. Kérlek téged,
Istenem, mikor az élet túlon túl
Nyomja szívemet, vedd le rólam
A súlyokat, hogy fellélegezve tovább
Lépdelhessek, s így már tudom,
Van még erőm, talpra állni, bennem.
Adj utat a félelemnélküliségnek, hogy
Bátran nézhessek a szeretet végtelen
Szemeibe, s belekarcolhassam éterbe
A misztikus titkokat, mielőtt elmegyek.
Folyvást alakváltozásban vagyok életeim
Okán, s felkészültem a halálra, melyet
Követ feltámadás. Liliomos keresztet
Hurcolom hátamon, mivel szárnyakra
Kelek, s elhagyom országomat, hogy
A mennyben mindenem meglegyen.
Hiába akarnak anyagnak, ez börtön, én
Szabad szellem vagyok, szolgálom
Az Istent, s bátran veszem le kalapomat.
Minden erőmet Istenem, tőled kapom,
Összes szavam, gondolatom a tiéd.
Vess rám néhány pillantást, szánj meg,
S emelj fel magadhoz, hisz egyetlen óhajom
Azzá válni, aki vagyok. Ki beismeri,
Egyedül kevés az élete, s a báránylelkű
Útján eljut hozzád, már nem kereső, hanem
Megtalált. S misztikus egyesülésben, veled,
Istenem egybeolvadt a lelkem. Emelj fel
Magadhoz Istenem, s megszépül
Azonnal az én életem.

Székesfehérvár, 2012. február 11.

Erdős Olga (1977) — Hódmezővásárhely

INVERZIÓ

mintha ősidők óta érezném, hogy
vonzás
s taszítás eleve elrendelt foglya
létünk
de közelednek a pólusok egybeolvad
pozitív
s negatív több kört nem futsz, s nem futok
értünk
megszűnik az óvó mágneses tér hamuvá ég szeretet
s gyűlölet mégis azt súgod, nem kell többé
félnünk
inverzió — kicserélt világ megváltoztunk kívül
s belül
de a Föld forog tovább: (túl)élünk!

Forrás: Erdős Olga, «Résznyire tárva», Bába Kiadó, Szeged
2008

Gyöngyös Imre (1932) — Wellington (Új – Zéland)
SHAKESPEARE-SOROZAT XIV.

William Shakespeare (1564 – 1616)
Shakespeare 16 Sonnet

But wherefore do not you a mightier way
Make war upon this bloody tyrant Time?
And fortify your self in your decay
With means more blessed than my barren rhyme?
Now stand you on the top of happy hours,
And many maiden gardens, yet unset,
With virtuous wish would bear your living flowers,
Much liker than your painted counterfeit;
So should the lines of life that life repair,
Which this, Time's pencil or my pupil pen,
Neither in inward worth, nor outward fair,
Can make you live your self in eyes of men.
To give away your self keeps your self still;
And you must live, drawn by your own sweet skill.

Szabó Lőrinc fordítása

De mért nem várja különb fegyvered
az Időt, ezt a véres zsarnokot?
S romlásodtól mért nem óv üdvösebb
eszköz, mint ezek a száraz dalok?
Boldog óráknak járod ormait;
és sok még parlag kert, sok szűzi vágy
megteremné élő virágaid,
hűbb képeid, mint amit ecset ad:
így az élet rajzolná újra ezt
az életet, melyet külszínre és
belső becsben föltárni ez (a Perc
ónja s az én inas tollam) kevés.
Ha átadod, megtartod életed;
élned kell: élj, rajz, saját remeked.

Gyöngyös Imre fordítása

Miért nem viselsz teljesebb hadat
a vér-zsarnok Idő hatalma ellen?
Miért is nem védelmezed magad
erősebb eszközökkel, mint a versem?
A boldog órák dandárjában állsz hát;
megműveletlen oly sok szűzi kert,
erényes vágy vemhének jó virágát
valóbbra fessed, mint rossz pénzbe verd.
Létvonalad is, mit az élet ad,
Időd vagy tanítványa rajzaképpen
sem belső érték vagy szép külalak
nem éltethet az emberek szemében.
Magadat add, s ez tartja énedet:
a tervrajzod szerint éld életed.

Gy. I. megjegyzése:

A "Boldog óráknak járod ormaid" nagyon ércesen skandált és szóról szóra fordított sor, de az eredeti angol szöveg egy nagyon régi általánosan elfogadott (valószínűleg ír, de lehet, hogy Gaelic-ből származó) mondásra utal: 'The top of the morning', amelyet egy megfelelő magyar idiomával lehetne helyettesíteni. Én a "dandárját" használom a férfikor virágában elvégzendő munkára utalva. Az a gyanúm is kezd megerősödni, hogy amikor a Bárd a modernebb magázást a 'you'-t használja és nem a 'thou'-t és a 'thy'-t és az ezeknek megfelelő névmásragokat, olyankor a költői tanácsok inkább saját maga felé irányulnak. A 16. szonettet is egy ilyen „öntanács”-nak érzem.

LEHETETLEN ÁLOM

Nagy javadalmakat álmodok én: a hazám,
Magyarország
nagy jövedelmeket élvez: elárad a nemzeti jólét;
jó magyarok: kicsik és öregek csuda boldogan élnek;
nagyra becsült, igazabb, magyarabb eszű képviselőket
álmodok össze s az álmok eloszlanak íme, a nappal;
óhajok áldanak, agg napomat teszik áhítatossá!
Csalfa valótlan erők zakatolnak a képzeletembe:
megkaparintani azt, ami mindig elillan előlünk;
visszaszerezni a hajdan idők lohadó rohanását;
újralehelni a zsarát sziszegő parazsát; még
egyszer elérni a fontos időt, mit a sors kiszabott ránk;
rég kudarokat új türelemmel elűzni, sikerré
megkoronázni jövőnket, amely ma reménytelen árnyú.
Bús magyaroknak az álom, akármilyen is, csak üdítő,
mert a reményt nemesíti, nem engedi el soha többé!

KÉT NEMZEDÉK: KÉT ORSZÁG LELKE

A meglódult évek lám, hogy elsuhantak,
bizony, hogy eljöttünk, negyven éve annak.
Ott hagytuk örökre a diktátor, zsarnok
rendszert, hogy ne legyünk igavonó barmok.
Kis Magyarországtól Andaunál búcsúztunk,
addig mérföldeket settenkedtünk, csúszunk,
ott kérlelhetetlen történelmünk medre
örvényként elsodort minket legmesszebbre.

Egyetlen ruhánkon kívül nem volt semmink,
reményből, vágyakból annál több volt bennünk.
Eljött velünk dacunk, állhatatosságunk,
mellyel annyi próbát konokul kiálltunk.
Elhoztunk magunkkal János Vitézt, Toldit,
harcok történelme s csata elég volt itt.
Régi életünkéből hoztunk annyi foszlányt,
hogy több úgyse lenne, ha mégannyit hoznánk.

Útnak indítottuk az utódainkat,
kiket új hazánkban új bölcsőjük ringat.
Megőriztük nyelvünk édes, bús zamatát,
mit sok magyar szülő gyermekének ad át.
A gyermekeinktől, kik átvették múltunk,
itteni életre sokat megtanultunk.
Így két nemzedékünk, ha csak tudásból már
meg természetéből kettős állampolgár.

Mindkét nemzedékben él két ország lelke:
Régi s új mindkettőt magához ölelte.
Új hazánk vár most már az új nemzedékre
s mi régiek lassan elpihenünk végre.
Mint szikkadó szőlő ráncosodik arcunk,
kívánságunk az, hogy étellel kitartsunk,
az óból teremtsünk egy kis megújodást:
Új hazát ünneplőn egy új honfoglalást.

(Újítva 2012)

Hollóssy-Tóth Klára(1949) — Győr

JELENLÉT

Benne van az élet áramában,
minden apró, pici villanásban.
Egyetlen szál fűben, virágban,
önmagunkban, mint kóboráram.

A lélegzésben, a létcsodákban,
a létezésben, vér áramában,
az évgűrűkben, a néma fákban,
sejtekben, s az élető sugárban.

Benne van a némaság szavában,
a tetteinkben, a pusztá vágyban,
a mélységekben, a magasságban,
egy mozdulatban, egy villanásban,
a fényben fürdőző illatárban,
a pillanatban, a fogantatásban.

HÚSVÉT

Van még remény?

Köszöntelek, folyton visszatérő,
örök ünnep, isteni fény!
terád vár ma is itt minden élő,
mondd nekik, hogy van még remény!

Győz az élet mindig a halálon,
út vagy, igazság, s az élet,
karom feléd most én is kitárom,
jöjj, adj végre üdvösséget!

Isteni erőd adhat csak vigaszt,
embernek, állatnak, fának,
jöjj Jézusunk, mutasd hatalmadat,
adj hitelt a feltámadásnak!

Győr, 2010. április 1.

Horváth Sándor (1940) — Kaposvár
**SZILVESZTERI VASKORI MEDITÁCIÓ... AZ ARANY-
KOR HAJNALÁN**

Mint talányos feddés balladája
Takar testem kopott bőrruhája -
Még lelkembe fonódik kegyetlen
Kötélkével a régi ember.

Bár nem voltam adósa senkinek
Enyém volt Laokoón szenvedése
Béklyót vert rám hűség és szeretet:
Szívembe szúrt töviseket érte.

Már nem vagyok adós sem köteles
Lehullik nehéz bilincse rólam
Kikopik az idő is alólam:
Nem vagyok fontos többé senkinek.

Nem érdekel világ kincse-nincse
Mint hosszú gyötrelem éjszakája
Foszlik énem régi rabruhája
S hullik az élet szörnyű bilincse
De nem érdekel már ez a nincs se.

Már nem hajtanak ösztönök vágyak
Mégfizettem az ember-világnak
Indulok Tehozzád lábadozva
S leszek ha kell az áldozat útján
Jézust hívó „Pálos maradéka”.

Kaposvár, 2011. Szilveszter én NTK

Németh István Péter (1960) — Tapolca
HÁLA-ZSOLTÁR III.

Betöltöttem az ötvenedik évemet. És ha
[volna is
Valaki kedvesem, sem tudnám úgy átvét-
[ni magam

Kerítésén, mint teszi azt az illatozó lonc könnyeden.
Ma is csak erővel voltam képes a számhoz húzni az ágat,
Akárha lányka kezét a vén, meggyel így maszatoltam
Véresre az ajkam. Hiszen míg térdeplő parti füzeid
Lehulló hosszú hajától zöldül a zubogó malom-víz,
El is illan az élet. Porig aláztak, uram, az emberek itt,
De te nem hagytad, hogy végleg eltiporjanak engem.
Esténte sebágyadba takarsz, s azt is megbocsátod,
Hogy féregként egyre még forgolódom csak benned.

Forrás: Németh István Péter, «Örökétig őszi nap», NIP,
Tapolca 2011

Pete László Miklós (1962) — Sarkad
**LELKEK MÉLYÉN BÚJDOSÓ
ATLANTISZ**

A feledés örvényébe lehullt,
Vak ködével takarta be a Múlt,
Titkát tagadja néha még az ég is,
S emlékéit őrzi minden őszi mégis.

Az ember fennen tagadja, de *sejti*,
Hírét-nevét a lelkek mélye rejti,

Ott rejtőzik, mint hitünk meghitt éke,
S mint a Jövő utolsó menedéke.

2010. július 26., hétfő

A VÉN KÖRTEFA

Udvarunkon a vén körtefa,
Forró nyárban ezer gondja,
Gyümölcstől roskad a lombja,
Nagy melegben
Árnyék, lomb-csoda:
Udvarunkon a vén körtefa.

Udvarunkon a vén körtefa.
Ezer vad vihar gyötörte,
Lombja között ezer körte,
Tán fél is,
De nem hátrál soha
Udvarunkon a vén körtefa.

Udvarunkon a vén körtefa.
Alatta, ha a Nap galád,
Menedéket lel a család,
Időtlen
És szép a mosolya:
Udvarunkon a vén körtefa.

Udvarunkon a vén körtefa.
Birtokomban ezer csoda:
Vagyok férj és vagyok apa;
Családom:
Árnyékom hona;
Mint odakint a vén körtefa...

2009. augusztus 7., péntek

Szirmay Endre (1920) — Kaposvár
EGYETLEN TÖRVÉNY

Tudom, hogy a zuhogó események
elfúlnak a sorjázó pillanatban
lángoló tűzön zúborog a katlan
egymást biztatják a botló remények.

Hiszem, hogy egyszer szelídül az örvény
a sistergő vágy sápadtan elfolyik
a csönd karoló ölelést álmodik
sorsomban él még az egyetlen törvény.
A fények mögött kormosodó árnyék
sápadó hitem biztatásra vár még
botladozik időm a forgatagban...

békés mosolyod igazító szándék
újra velem vagy; bár csak tisztán látnék
minden szenvedést szülő pillanatban.

2007. február 19.

MEGVÁLTÓ REMÉNYEK

A szépet nem hitelesíti
ha rejtőztetjük a rútát
a szabadság akkor is erény
ha olykor börtönbe juttat.

Cserélni szürkéséget fényre

harc a megigazulásért
boldog, aki az örvény fölött
a biztos túlpartra átért.

Az idők harangja hirdeti
a megváltás új lehetőségét
de kidobolja-e lázas szívünk
a holnapok megváltó reményét?

Forrás: Szirmay Endre, «Megváltó remények», Révai Digitális Kiadó, Kaposvár, 2007

**Tolnai Bíró Ábel (1928) — Veszprém
KÜLÖNÖS VENDÉG**

Tegnap este különös vendége
volt a háznak.
Nem olyan, kit megölelnek, s kivel
paroláznak,
kit meghívna dús asztalhoz
nyomban
vacsorára,
s örvendeznek nem várt érkezésnek
kvaterkázva.
Nem ölelte senki a keblére
nagy örömmel.
Reggel aztán eltávozott
úgy észrevétlen,
mint ahogy jött nyári estén sötét
szép zekében...
Nagyon megörültem e kis vendégnek
egy perc alatt.
Felidézett rég hallott dalával
sok régi nyarat.
Mondjam, ki volt e vendég, akinek
most is örülök?
Kit nem láttam, csak dalát hallottam?
...Egy pici tücsök.
Ki egész éjszaka nekem dalolt
– a kis árva –,
s álomba ringatott. Így nem tűnt fel
távozása...
Vajh' miért jött, s Vele ki üzent
ez éjszakán?
Az, kivel sokszor hallgattam dalát
talán?...
...Talán...

Veszprém, 1991. szeptember 2.

RÓZSABOGÁR

Egy rózsabogár tévedt szobámba
a nyitott ablakon át.
Hiába szállt gyorsan a fény felé,
mert az üveg útjába állt.

Kábultan koppant a padlón,
de már tenyeremen pihen.
Vajon véletlen tévedt be hozzám,
vagy vele valaki üzen?

Kinyújtom kezem az ablakon
a tenyeremen vele,
s mikor feleszmél, hogy szabad,
elszáll a nap fele.

Mert a tiszta fény élteti,
s az édes tiszta méz,
– mit nem rabol, csak kér a virágtól –,
s adja az isteni kéz.

Veszprém, 1993. július 4.

Forrás: Tolnai Bíró Ábel, Vita Hungarica, Edizione O.L.F.A., Ferrara 2011

PRÓZA

**Bodosi György (1925) — Pécsely
KÍSÉRTETJÁRÁS ARIESBERGBEN**

Szerezz magadnak kísértetet

Szerezz magadnak kísértetet! - ajánlotta kissé türelmetlenül és gúnyosan a lelki tanácsadó, akit egymás után követő éjszakák során Georges felhívott s szünni nem akaró panaszokkal árasztotta el. A telefonvonal túlsó oldalán ezzel le is tették a kagylót, mivel az erre szánt műsoridő lejárt. Georges ismét magára maradt az álmatlanságával. Szerezzek magamnak kísértetet - ismételte a pszichiáter utolsó mondatát, nem rossz gondolat. De honnét?

Észak- vagy Nyugat-Európában vannak még ódon kastélyok, ahol létezhetnek ilyenek. Kedvező földrajzi és történelmi helyzetük kihasználásával századunkig fennmaradhattak. Lehetséges, nagyon is valószínű hogy ilyenekkel találkozva meggyógyulnák - szögezte le.

Idegbetegségben szenvedett. Kompjuterneurózisban, számítógépek okozta depressziós állapotban. Ebben a századunkban kialakult idegbajban, melynek pontos tüneteit még csak most kezdték összefoglalni a szakma legjobb pszichiátere. A levertségen, az unalmán, a kiégettség érzésén kívül az egyik legmarkásabb tünet a nagyfokú álmatlanság volt. Egyesek szerint azáltal jön létre ez a betegség mert a számítógépezésben a gondolkodás teljesen gépszerűvé válik. Ezáltal az agyban a legjellegzetesebb humán területeken a képzelgéseket, álmodozásokat tartalmazó sejtek és rostok pusztulnak el. George évtizedek óta dolgozott ebben a szakmában. Egyike volt a legjobbaknak. Nemcsak főállásban, de másod- és harmadállásban is alkalmazást vállalt s ezeken kívül - külön díjazásokért - tucatnyi helyen tanácsadóként működött. Jól megfizették. Jelentős vagyona volt már - készpénzben, részvénytáblákban, ingatlanokban, néhány műkincsben is - amikor egyszer csak megtámadta idegrendszerét ez a kór. Képtelenné vált arra, hogy - akár csak egyetlen helyen is - eleget tegyen a kíváncságnak.

Visszavonult. Nem ment betegálmányba. Felmondta minden munkahelyét. Családja nem volt. Munkahelyi kapcsolatain kívül más baráti köre sem. Magányos férfiként élt. A szakmának hiányzott, de már nem volt pótolhatatlan. Alig vették észre, hogy eltűnt. Többet azt hitték, hogy valahová a világ másik oldalára távozott.

Ha nem is mindnyájunkkal sokunkkal megesett már, hogy álmunkban vagy féléber állapotunkban előre meglátjuk, megérezzük a jövőnket.

Annnyit legalább, hogy valamiféle útmutatást kapunk, hogy merre igyekezzünk. Georgessel is ez történt, amikor másnap a teljes felébredése előtti kábulatban egy hangot hallott „Ariesburg” „Ariesberg” harsogta valahonnét egy mikrofon szájából valaki.

Georges a Kos jegyében született, emiatt is meg volt győződve arról, hogy neki szól ez az üzenet. Miután felöltözött elment a központi könyvtárba, hogy a helységnévtárakban megkeresse: melyik országban van ez a városka vagy helység. Sem a névtárakban, sem a térképeken nem talált ilyen nevű földrajzi helyet.

Nem hagyta fel a keresést. Van elég időm és pénzem hogy összeutazzam fél Európát. Megtalálom. Semmi másra nem vagyok alkalmas már. Mi másnak lenne értelme mint annak, amit az éjszakai pszichiáterem ajánlott, s amit a reggeli ébredéskor hallott hang megerősített. El kell jussak Ariesburgba vagy Ariesbergbe. Szerzek magamnak kísértetet!

Hosszú időbe telne felsorolni, hogy hány országot járt be, hány tájat kutatót át vasúton, autón, olykor hátizsákkal felszerelve gyalogosan is Georges, hogy végre megtalálja az általa óhajtott kísértetkastélyt. Inkább mindjárt elmondjuk, hogy végül is sikerrel járt a sok erőfeszítés. Írország és Ulster határán egy szűk völgyben bukkant rá erre a helyre. A községet és a kosszarvú dombocskát, amelynek oldalában a kastély volt, csupán a helyi lakosok nevezték el Ariesről. Az itt élő nép ősi foglalkozása a birkatenyésztés, legtöbbjük ma is ebből élt, akár csak a kastély egykori urai. Ők már jó két évszázada kihaltak. A kastély azóta lakatlan. Csak a mellette lévő kápolnához tartozó paplakban élt egy öreg plébános még. Néha - nem rendszeresen csak amikor az egészsége vagy kedve engedi - lejön misézni a falu templomába. Ilyenkor beharangoznak. A romladozó vén kastély kulcsai, úgy mondták nála vannak.

Ez volt minden, amit Georges a fogadóstól, ahol szállást vett ki, megtudott. A továbbiakban az ő elbeszéléseire és feljegyzéseire vagyunk utalva. Emiatt-s azért is, mert ő néha úgy beszél magáról, mint egy harmadik személyről, néha meg az egyes szám első személyt használja, nekünk is ezt kell tennünk. Elnézést kérve amiatt, hogy olykor még a mondaton belül is fel-felcserélve a személyes névmásokat.

Megtudtam a fogadóstól - vagyis Georges megtudta, hogy a papnál kell jelentkezni ahhoz, hogy a kastély kulcsait megkaphassa. Másnap korán kelt, s ahogy láthatóvá váltak az utak elindult. Az előző napokban bőségesen zuhogott az eső, úgyhogy az amúgy is gondozatlan, itt-ott bozóttal benőtt út rendkívül nehezen volt járható. Ráadásul felfelé kellett kapaszkodnom. A kápolnához vezető, amúgy csak fertályóráig tartó utat így három vagy négy óra alatt tehette csak meg, ráadásul meg a meg-megcsúszások közben el is hasalva. Mégsem bántam, hogy most kerültem erre a vidékre. A kora tavaszi időszak, még a kos jegye volt. Lehet, hogy ez kínál éppen kedvező alkalmat a kísértettel való találkozásra.

Előbb a pappal kellett találkoznom. A bozontos szemöldökű egyházi éppen a kápolnában volt. Egy szobor előtt álldogált. Georges egy másik felé fordult éppen. Egyikük sem lepődött meg, amikor szinte ugyanabban a pillanatban megpillantották egymást. A pap azonnal kitalálta, hogy Georges miért jött, s a tabernákulumszerű faliládát kinyitva, máris nyújtotta felé a kastély kulcsait.

- Jó hogy kakasszó után jött, mert azelőtt mostanság nem tanácsos bemenni oda. Tessék - mondta sem barátságosan sem barátságatlanul - maradhat ameddig tetszik. És ha megelégedte - tette hozzá - kérem, visszahozni.

- Mivel tartozom? - kérdezte Georges, mire a plébános a perselyre mutatott. - Ide kérem az adományokat! Zsebében kotorászva keresett aprópénzt Georges, s mert nem talált, kivett a tálcájából egy bankjegyet és azt csúsztatta a perselybe. A bozontos szemöldökű egyházi ezalatt, mit sem törődve az adományozó gáláns gesztusával eltűnt a bejárati ajtóban.

Forrás: Bodosi György, «Szép álmok vesztőhelye», BabelPress, Veszprém 2001

1.) Folytatjuk

Fercsik Marianna— Padova (It)

MONOKLI

Hogy lehet úgy leesni a lépcsőn, hogy monoklis legyen a szemed? Sosem értettem.

Olyan átlátszó pedig, amikor a férjük által vert feleségek ezt az „esetlen” hazugságot mondják, ha a napszemüveg alól kivillanó lila folt láttán kérdezősködik valaki.

Juliana is ezt mondta. Fiatal román asszony volt, kisfia Paul a padovai bölcsiben hadakozott a játékok birtoklásán. Az olasz gyerek „mio”-jára erőteljes „miu”-val rántotta ki annak kezéből a kisautót.

Amikor végre Juliana kiszabadult testes, durva arcú román barátja uralma alól, s immáron mindenkinek elmesélte, hogy is történtek a lépcsőről való leesések, boldogan jegyezte el magát egy olasz úrral, aki végül ugyanolyan rosszul bánt vele, mint földije annak előtte. Kezet tán nem emelt rá, de érzelmileg, anyagilag ugyanúgy becsapta őt.

Milyen vőlegény, majd férj lesz a kis Paulból?

EURÓPAI NYELVEK

Jó 15 éve már annak, hogy elárasztották a „keleti” turisták Velence szűk utcáit. Mondták is, egyszerű helybeliek, de a város polgármestere is, nem jöhet ennyi ember a szigetre.

Rómába érkezik a 3 magyar turistalány. Az interneten lefoglalt szállást átadó férfivel akarnak szót érteni, s így szól egyikük:

— Parlez-vous Français?

A fejét rázza a helybeli. Akkor a másik lány próbálkozik:

— Do you speak English?

Mivel nincs válasz ezúttal sem, tanácstalanul egymásra néznek az utazók: csak olaszul tud vajon?

Ekkor megszólal a férfi mobilja, s románul kezd el társalogni rajta.

Még szerencse, hogy Ildikó erdélyi menekültként került Budapestre.

Ezek után, Róma szívében, egy turistaházban románul magyarázza a bevándorló férfi a három magyar turistának a kávéfőző használatát....

Megnyíltak a határok, de az olaszok tartanak a főleg Romániából beözönlő vendégmunkások érkezésétől.

Mester Györgyi (1954) — Budakeszi OTT, TÚL A RÁCSON...

A rács két különböző oldalán, egymással szemközt álltak. Nézték egymást. Egyikük belekapaszkodott a rácsba, mire a másik kicsit hátrébb lépett, előre kivédve egy esetleges későbbi, hirtelen reakció, kiszámíthatatlan következményeit.

Figyelmesen nézték egymást, mintegy várakozóan. Mindegyikük azt hitte, hogy ő van a rácson innen, és a másik a rácson túl, bezárva.

Amelyik fogta a rácsot, mereven, de csillogó, értelmes tekintettel figyelte a kívül állót. Moccanás nélkül szegezte tekintetét, egyenesen a másikra. Próbálta kifürkészni, mire gondol. Mit tenne, ha tehetné? *Minek nézi őt?*

Az, aki azt hitte, a rácson kívül áll, szintén figyelte. Érezte, hogy a másik fogva tartja őt a nézésével. Megbabonázta, olyan komolyan, fürkészve vizslatta. Úgy érezte, behatol a fejébe, olvas a gondolataiban. Ki volt előbb?

Úgy érezte, mögötte az üres tér azt sugallja, ő szabad, ő azt tehet, amit akar. A *másik* van a rács mögött, kiállítási tárgyként, hogy ő nézegethesse, esetleg csodálja, vagy kinevesse.

A másik ugyanezt gondolta. Ő van kívül, és a rácson túli csak arra jó, azért jött, hogy ő láthassa. Tekintetük egybekapcsolódott. Melyikük van fölül? A saját fajtája csúcsát melyikük testesíti meg, képviseli méltóbban?

A látszólag határozottabb, a rácson innen, órájára nézett. Kötelessége hívta, mennie kell. Végére is másoktól függ, nem a maga ura.

A másik, a rácson túl, engedett feszültségéből. Megszűnt a szemkontaktus. Pihenhet. Azt tesz, ami neki tetszik. Hát talán nem ő a csúcsleány?!

KÍVÁNJ VALAMIT, HA MERSZ...

Harminc év, nem kevés idő egy házasságban. Ilyen hosszú ideig együtt élni valakivel, akit egykor hön kívántunk, imádtunk, és mi lett belőle mára? A test taszít, az érzelmek kihűltek, és hol van már az együttérzés, a megértés... Ez már mind a múlté.

Újsággal a kezében, olvasást mímelve, ilyen gondolatok kavargtak a fejében. A nejeire gondolt, aki az évek során jellemében megváltozott, fizikai külsejében megcsúnyult. A valamikor gusztusosan molett nő rémítően elhízott, a haja megritkult, tokáján fekete bibircsók éktelenkedett, szigorúan összezárt vékony ajka fölött sötét pihék, kezdődő bajusz körvonalazódott.

Ez még csak hagyján, hiszen a külsőnk változásáért nem állhatunk jót, na de a természete! Elhízásával egy időben, a szokásai is megváltoztak. Lelassult, lusta lett, már nem ügyelt annyira a háztartása tisztaságára. Hová lett a régi, pedáns nő? A szennyestartóból időről-időre kibuggyant a sok belégymöszölt piszkos holmi, és ő csak várt, várt, nem fűlött a foga hozzákezdeni a mosáshoz. Talpuk alatt rozogott a konyhakőre lehullott kenyérmorzsza, zsírtól ragacos volt a tűzhely, ujjnyomoktól feketéllett a konyhaszekrény. A mosogatóból nem folyt le a víz, na de ki törődött vele? Majd csak veszi valaki a fáradságot, és ha nem tetszik neki, megcsináltatja. A hálóban egy idő után sosem ágyazott be, és még meg is magyarázta: széthányva jobban szellőzik az ágynemű. Az előszobában hetekig nem cserélte ki a kiégett villanyégőt, inkább bebotorkált a konyháig, és ott gyújtott villanyt.

Persze mondhatnák, hogy miért reklamál, hiszen ő is ott élt vele egy lakásban, miért nem csinált ő rendet, hívott szerelőt, cserélt égőt..., de hát a kenyeret is meg kellett keresni. Valakinek el kellett szegődni, dolgozni, és megkeresni az életben maradáshoz szükséges pénzt. És ez ő volt, nem az asszony. Eladta magát, bagóért. Egy hatalmas áruház raktárában kulizott, hetente hat napon át. Az árukat nem csak bevételezni, rendszeresen rakodni is kellett, munkaköréhez az adminisztráció mellett, a fizikai munka is hozzátartozott. Esténként holtfáradtan ért haza, és akkor már nem volt kedve semmihez, az asszonyhoz sem, hát miért fáradt volna a háztartás káoszának felszámolásával. Az asszony, mint egy nagy basa, egész nap otthon terpeszkedett, rég felhagyott a munkába járással, arra hivatkozván, neki ott van a háztartás minden gondja, baja. Pedig gyerekük se volt. Mert az legalább befogadható hivatkozás lett volna, a gyerek gondja. Nem lett. Akartak, de nem sikerült. Talán a nőiessége csődje is hozzájárult ahhoz, hogy az asszony ennyire kifordult magából?! Nem érdekelte sem a külseje, a lomposága, sem az, hogy a férje szinte már nem is nyúl hozzá. Beletörődött, megszokta. Könnyebb volt így. Az élet meg csak hömpölygött tovább, ment a maga útján. Így teltek az évek, így jutottak el idáig.

Mivel az újságot már többször átlapozta, feltűnő lett volna, ha még tovább forgatja a lapokat, úgy gondolta, inkább lemegy, jár egyet az utcán, a kellemesen enyhe, augusztusi alkonyatban. Így túl az ötvenen, kutya nélkül, furcsa volt az egyedül baktató férfi. Mások párosával sétáltak, a derekabbja meg kocogott. De ő már ezt se bánta. A fő az volt, hogy ne legyen otthon, ne lássa a nagy lomha test jövését, menését maga körül.

Egy parkhoz ért. Beljebb sétált, és a szökőkút melletti padra letelepedett. Újra végiggondolta előbbi eszmefuttatását. Vitriolosan kritizálta az asszonyt. De hát amit gondol róla, az mind igaz. Ez a szomorú valóság. És ő? Nem akarta magát se fényezni. Tény, ami tény, ő is megöregedett. Lehet, hogy nem szép, egy fiatal nőnek talán nem akadna meg rajta a szeme, de egy hozzávaló, középkorúnak, talán. Hiszen nem hízott el, még csak nem is kopaszodik. Persze őszül, de a bajusz férfiasabbá tette. És csendes. Nem veszekszik, még az ilyen asszonnyal se, akivel megverte az ég. Belenyugvó, béketűrő, magát rendben tartja, még főzni is tud, bár évek óta nem próbálta. Megette, amit az asszony főzött, és megette, amit ő főzött magának. Hiszen a társát ő választotta annak idején, a válást pedig sosem merete megpróbálni.

A szökőkút csobogó vízére meredt, és akkor a medence szélén észrevett egy kis, zöld békát. Ha most fiatal lennék, ami nem vagyok, és hinnék a mesékben, amikben nem hiszek, talán azt kívánnám, legyen nekem is egy békám, amit, ha megcsókolok, gyönyörű szép asszonnyá változik. Igaz, a mesében fordítva volt, a békából királyfi lett, na de miért ne kívánhatnék ilyet? Annyira csak nem vagyok tehetetlen, hogy még kívánni se merjek! Augusztus van, valahol biztosan lehullik éppen egy csillag, és kívánságok raja száll az ég felé. Ha én megcsókolhatnám ezt a kis békát, és átválna egy jó asszonnyá, az lenne ám a csoda!

Elmosolyodott, hogy lám, milyen gyerekes gondolatok jutnak az eszébe, a nagy, lelki nyomorúságtól. Még egy kicsit elidőzött, nézegette az egyre sötétülő, ibolyalila égboltot, de egy hulló meteort se látott. Na, ennyit a kívánságokról.

Lassan hazafelé indult. Az utca sötétebbnek tűnt a szokásosnál. Hirtelen egy nagy szélloket kiborította az egyensúlyából. Por vágódott a szemébe, s nagy csöppekben eső kezdett dobolni a járdán. Furcsának tűnt, hiszen nem is volt felhős az ég, és a csillagok is jól látszottak. Valami idegenszerű feszültség érződött a levegőben. Talán az én csodám érlelődik – gondolta.

Szinte felvillanyozódva nyomta le a lakásajtó kilincset. Zárva volt, csöngetnie kellett. Türelmetlenül, a kelleténél kicsit erősebben nyomta a csengőt, annyira várta a csodát. Az ajtó kinyílt, és ott állt előtte egy... ember nagyságú béka. Óriás volt, kövér, mintha felfúvódott volna, nyakán nagy, fekete bibircsók látszott, és a szája fölött sötét bajusz körvonalazódott...

Keglovich T. Milán illusztrációi

Szitányi György (1941) — Gödöllő SZŐRŐS GYEREKEIM

XIX.

Amikor lejárt a mandátumom, és átszállítottak egy másik kórházba lábadozni, de semmi kedvem nem volt az egészhez. Még három hét!

Tévedtek az orvosok, négy hetet kellett lehúznom. Elmagyarázták, hogy azért, mert a megengedett maximum hatvan helyett hetvenkilenc percet állt a szívem, és ez mégis egyharmad időtúllépés, vigyázni kell rám. Ehhez jön, hogy mivel nem vehettek előre vért, és különleges véreget nem tudták idegennel pótolni, túlságosan sok a huszonhat deci vérvesztés, azt is ki kell heverni.

A kiheverés egy része torna formájában történt, közben megtanítottak emeletre gyalogolni, és egyáltalán, erősítettek.

Úgy éreztem, nagyon jól bírom a terhelést, hamarosan otthon leszek, és elmesélem a fiúknak a műtétet. Közben felhívtam a fogorvosomat, aki a műtét előtt nem akart rajtam elvégezni egy apróbb csinosítást azzal, hogy várjuk ki a végét. Kivártuk. Amikor a tubus nevű valamit kirántották a torkomból, megértettem, miért nem lett volna érdemes barkácsolni agyaramon. Ez a bizonyos tubus, amin a lélegeztető bepumpálja a levegőt, egy harmonikaszerűen redőzött, merev műanyag cső, ami óvatlanabb embereknek esetleg lazább fogait simán kitepi a helyükről.

Szóltam az osztályos orvosnak, hogy elmegyek fogorvoshoz és pedikűröshöz. Rám nézett, elnevette magát, azt mondta, jó. Délután elmentem a fogorvoshoz, elvégezte, amit kell, azzal, hogy vissza kellene mennem. Egyeztettem a pedikűrösömmel, és ugyanarra a napra tettünk mindent.

A 28-as villamossal mentem a körútig, átszálltam a metróra, minden rendben volt, csak elég későn érkeztem vissza a kórházba, akkor már fáj a mellkasom, mert nem volt ülőhely és hiába kapaszkodtam, megrángatott a tömegközlekedési eszköz. Valószínűleg akkor tört el hosszában elfűrészelt szegycsontomat összetartó fémcsavarok közül kettő.

Sokkal kínosabb volt, hogy amikor megérkeztem, már jóval túl volt a kórház a vacsoraidőn, és persze mindenki engem keresett. Nagy felhajtás kerekedett az elveszett, majd előkerült beteg hallatlan esetéből, mivel az én osztályos orvosom egyrészt nagyon gyáva perszóna volt, másrészt azt hitte, viccelek, amikor azt mondom, hogy kiballagok a villamoshoz, fogorvoshoz és pedikűröshöz megyek. Talán még nálam is fehérebb volt, amikor megtudta, mit tettem. Én hivatalból voltam fehér, és még hosszú ideig szilvakék volt a szám, de Éva doktornőnek a rémület szívtá ki a színét.

Kioktattak, hogy nekik milyen kellemetlenségük lehetett volna, ha velem valami történik. Hiába nyugtattam őket, ide érve a szellemiekben sokkal fényesebb főorvos asszonyt is, rimámkodtak, hogy a jövőben addig ne hagyjam el a kórházat, amíg nem kapok zárójelentést.

Már nem volt miért mennem, de a ráadásként kapott egy hét olyan volt, mintha életfogytra bevarrtak volna. Sehogy sem akart vége lenni. A párom engedélyt kapott, hogy az utolsó előtti hétvégére

hazavígyen, otthon fekvé szoktam a szabadlábát. Erre hét közepén is meglátogatott a szabályos időben, egy ideig nézegetett, mint aki rakodómunkást vesz fel, hogy bírja-e a melót, utána kibökte: Papa, Bernát meghalt.

*

Mintha az ég szakadt volna rám, bár tudtam, hogy nagyon beteg, de bíztam abban, hogy majd együtt leszünk, mint Abával, amikor az öregfiú elaludt. Mintha kiűtöttek volna belőlem valami lényegesen, üresnek éreztem magam, hirtelen nagyon elfáradtam, és igyekeztem magam tartani. Miután látszott, hogy életfunkcióim legfontosabbjai megmaradtak, a hitves elmesélte, hogy a műtét utáni nap délelőttjén Bernát felemelte a kezét, ahogy engem szokott megfogni, felé nyúlt. Bevitte, amit vásárolt, visszament a legjóságosabb fiúhoz, annak szájából időközben egy csomó vér folyt, és már nem élt.

Agyonnyúzott gyomra tizenkét éves korában vitte el.

Miért nem szóltál akkor? Azért, mert megbeszéltem a szobatársaddal, hogy veszélyes lehet a szívedre, mondta, és védekezésre készen, élesen hozzátette: A te érdekedben.

Már korábban észrevettem, hogy borzad a haláltól, egyik szőrös gyerekünket sem érintette meg pusztá kézzel, ha az már nem lélegzett, ezért különösen érdekelt, hol van Bernát teste. A kert közepéig húzta, ott annyira, amennyire ásott egy gödröt, és rálapátolt valamennyi földet, hogy ne legyen temetetlen. Kifolyt vére helyén gondosan bemeszelte a betont, és megmutatta a kövekkel körülrakott lapos dombot, ami alatt Bernát nyugszik.

A cicalkú farkas elvesztése nagyon megviselt. Feltettem egy végtelenül ártatlan kérdést, hogy a sírnak mondott domb melyik oldalán vannak Bernát lábai.

Égészséges lelkű ember nyilván nem érti, miért kérdés ez, és honnan jutott eszembe éppen ezzel foglalkozni. Háborús gyerek lévén erősen érett koromig tartó életszakaszomban módomban állt megismerni a gyanakvást. Ha valaki irtózik a haláltól, és a vért nem felmossa, hanem valami fehér dologgal befesti, ami nemigen látszik mésznek, nehezen megmagyarázható okkal vonszolja a néhai eb állítólag túlságosan súlyos – csont és bőr – tetemét a kertnek olyan részére, ahol a legjobban útban van. Miért éppen oda, amikor onnan pár méternyire a többiek közé fektethette volna. Vagy miért addig, ha méterekkel előbb kevésbé láb alá eső helyen is eltemethette volna.

Nem kaptam választ. Erre úgy kérdeztem, melyik oldalán fekszik Bernát teste. Erre sem kaptam választ máig.

Ott álltam a helyszínen, hosszában kettéfűrészelt, összeforratlan szegycsonttal a mellkasomban, amit néhány magas wolframtartalmú, mágnesezhetetlen drót tart össze, és nem áshattam, hogy megnézzem, pláne, hogy áttemessem, ha tényleg ott van.

A következő hét végén hazakerültem, de csak azért, hogy ne a mentőknek kelljen elszállítaniuk az egészségbiztosítási pénztár zsebének terhére a balatonfüredi kórházba, ahol további három hét erősítés várt rám, és ahova évente vissza kell térnem. Nincs pénz rám, utazgassam csak a magam költségére.

*

Természetesen Balatonfüreden is gondot okoztam a felelőtlenségemmel: nem szállított senki. A többi beteget valaki vitte. Én beültem a kocsiba, és mentem

lábadozni, sőt, ahol igazoltatás volt, be is kötöttem a biztonsági övet, amitől kivert a víz, mert erre a fájdalomra nem készültem fel. Addig követelték kórházi bürokraták rajtam a kísértő nevét, míg haza nem telefonáltam, hogy valaki vállalja el, hogy ide hozott, és majd papíron vissza is visz, amit tőlem a mentőt sajnáló biztosítási pénztár kifizet személyvonat másodosztályú áron.

*

Gida Bumbi összes rossz tulajdonságát átvette, de annak, hogy csecsemőkorában hogyan bántak vele az emberek, hogy szopós korában darabosra törték a csontjait, megmaradtak a nyomai. Nem lett agresszív, de nem is gyávult el. Óvatos lett, ugyanakkor nagyon erélyesen őrzi a házat.

Különösen azóta óvatos, amióta egy nagyobb szabású, hosszú téli szerelem ügyében elhagyta a házat, és nem tudott visszamenekülni a kerítésen át, mivel egy csomó ellenséges kutya bekerítette. Ezek egész egyszerűen szétrágták a bal mellső lábát, azaz a bal karját. A hó körülötte csupa vér volt, a szemközt lakó barátságos asszonyosság szó nélkül nézte az esetet, és mire a párom haza érkezett, neki kellett kis darabokból összeilleszteni Gida karját. Nem voltam otthon, az ország nyugati végében oktattam. Rögzítette, ápolgatta, és mire én előkerültem, a kisfiú már fászlival rögzítve járt három lábon. Szokatlanul hosszú idő alatt gyógyult, és utána ragaszkodóbb lett. Amikor végre nem nagyon vinnyogott, ha hozzáértem, megnéztem a lábát, és rögtön megértettem, hitvesem miért csak a bizonyítványa épsége kedvéért kapott jelest rajzból. Ugyanakkor kezdtem nem érteni, hogyan kaphattam jelest biológiából, és mire való a sebeszet, ha ilyen fércmunka ellenére is agárláb lesz, ami valamivel korábban csontliszt volt. Évek múlva természetesen egyre görbébb és gyengébb lett agárosan vékony karja.

Bumbival szemben megmaradt az ellenérzésem Bence és más macskák miatt, de amikor már szinte egészen fehér lett a feje, és a bundája is erősen csillogott az ősz szálaktól, néha megsimogattam. Már csak azért is, mert az előszobából rövid időközönként bejött, és megnézte, hogy Gida jól alszik-e, majd visszament. Megnyalta a fejét, puszt is adott neki, ha látta, hogy ébren van. Amikor feltűnt, hogy kezdenek összeakadni Bumbi hátsó lábai, vagyis az ő híresen jó belga ízletei is erősen megkoptak, megéreztem rajta az elmúlást, kényeztetni kezdtem. Hosszú szőre ellenére is bent lakhatott a házban. Gida hiába csalogatta maga után, már nem tudott kimászni sem a kerítésen.

Amikor Gida kiugrott, kétségbeesetten kiabált utána. Ez az anyai szeretet, ami sugárzott a vén fiúból, végül teljes megbékéléshez vezetett.

*

Egyik januári reggel, amikor a szobában ébredve felkelt a cipőimről, nem az előszoba, hanem az üvegfalon levő ajtó felé indult el.

Ott akart kimenni. A hitves megfogta, és kiterelte az ajtón. Mi van vele? Meghülyült?, kérdezte. Meghal, mondtam, most indult el.

Minden szőrös gyermekem anyja ellenvéleményének adott hangot azzal, hogy teljesen egészséges, nincs mibe belehalnia. A nagymamám végelgyengülésben halt meg, emlékeztettem. Elkopott.

Ő is el fog aludni. Rövid vita után arra figyelt fel, hogy Bumbi bemászik a hóba a bokor alá, és igyekszik minél mélyebbre ásni magát.

Miért csinálja ezt?, kérdezte az anya, de már aggódott. Azt várta, hogy valamivel visszaadom optimizmusát, de nem tettem. Behívta, ám Bumbi nem akart felkelni. Erre kiment hozzá, és bevezette a házba. Az öregfiú bejött, lefeküdt a kandalló elé. Hamarosan feltápászkodott, és kiment az előszobába.

A párom rögtön menni akart utána, hogy majd visszahozza.

Maradj bent, mondtam.

De hátha...

Nincs hátha, anya, ez az ő ügye, engednünk kell.

*

Gida olyan fájdalommal gyászolta, hogy nem győztem kényeztetni. Állandóan vele voltam, játszottunk, sétáltattam. Egyetlen árva kutya maradt a szőrös gyerekseregéből. Hosszú idő alatt heverte ki a veszteséget, csak akkor szomorkodott, amikor látta, hogy nincs időnk vele foglalkozni. Ilyenkor néha átugrott a kerítésen, és meglátogatta két barátját.

Jó idő múlva figyeltem fel arra, hogy nem átszökken a kerítés fölött, hanem felmászik a kilincsekre, és arról ugrik ki. Amikor megjön, kissé nehézkesen kapaszkodik be.

Mi az, Gida baba, szóltam rá a napokban, milyen kislány vagy, hogy úgy mászol be, mint egy vénember?

Kislány?, csodálkozott a hitves. Nyolc éves múlt júniusban, már a kilencedikben van.

Szerk. Megj.: A tisztelt Olvasók találkozhatnak az elbeszélésben állatokkal kapcsolatban az „aki” vonatkozó névmással, amely helyesen „ami” lenne. Mivel itt az állatok emberként jönnek számításba – N.B. a valóságban sajnos az állatok sokkal emberibbek maguknál az embereknél! – az író ezért él ezzel – a nyelvtanilag helytelen – névmáshasználattal.

19.) Folytatjuk

Tormay Cécile (1876 – 1937)

A RÉGI HÁZ

(Budapest, 1914)

VIII.

Napok múltak. Az ágyúzás szünetelt. Riadt alakok bújtak elő a pincékből. A házak falához lapulva nézték a tüzet és hirtelen szaladtak át az utcák közén.

A város várt és visszafojtotta a lélekzetét. Az Ulwing-házban nyomasztó lett az aggodalom.

Kristóf egész héten át nem kelt fel az ágyából. A beteges ijedtség az arcán maradt. Nappal szótlanul kuporgott az iroda szegletében. Éjjel nem bírt aludni a félelemtől és az ablakhoz lopódzott.

Kinn az udvarkertben komoran álltak a fekete gesztenyefák. Néha vörös lett a koronájuk valami lebegő, távol visszfénytől és a leveleik, mint lapos, vérző ujjak mozogtak az ég irányába.

Kristóf a szájára szorította a kezét. A bokrok között is mozogni kezdett valami. Ezt már nem lehetett elviselni. A húzóskút csikorgott. Egyszerre egy istállólámpa állt a földön. Fényén emberek léptek át. A remegő fiú egy pillanatra megnyugodott. Az emberek dézsákban cipeltek vizet a padlásra. Az építőmester is ott volt és ingujjban húzta a kutat. Fölváltva János Hubert is

húzta, de ő feszes kabátot viselt és fehér gallérja világított a sötétben. Aztán elmentek pihenni mind. Az udvar üres lett.

Kristóf ismét félni kezdett. A nyakához kapott. Úgy érezte, mintha ott benn vékony fonalak remegtek volna és ez azóta tartott így, mióta a nagy csattanás meglökte a házat. Szüntelenül megismétlődött az akkori kép a homloka mögött. El akarta tolni magától, de valami belenyúlt az agyvelejébe és visszatolta.

Be szeretett volna menni Annához, hogy ezt elmondja neki. De hátha nem értené meg? Most nem bírta volna elviselni, hogy kinevessék. Levetette magát az ágyra és két tenyerébe szorította a fejét: miért is nem lehet ő olyan, mint a többiek? Miért kell neki mindig olyasmit gondolnia, amit mások nem értettek meg?

A szomszéd irodaszobában Anna sem bírt aludni. Mióta az ágyúzáskor, a gyalogkapun át kilátott egy percre a Boldogasszony templomtornyára, mindig Szebaszián bácsi járt a fejében, aki fenn volt a várban. Régóta nem tudtak egymásról semmit és ő úgy szeretne volna neki megmondani, hogy gondol reá.

Jó ideig tanácstalanul nézett bele a sötétségbe. Egyszerre felemelte a fejét. Hirtelen elszánta magát. Lecsúszott a díványra vetett ágyról, kiemelte a tartóból a gyertyavéget, aztán tapogatódzva keresgélte a gyufát.

Kristóf szíve rohamokban vert. Úgy rémlett neki, lépéseket hall, óvatos ajtónyikorgást. Vad képek nyargaltak el előtte. A kilincset próbálják. Be akarnak törni. Az utcáról, idegenek, sokan... Nem, nem kell kaput nyitni, maradjon mindenki odakinn... Fülében ijedten dobolt a vér, forró fejét a párnája alá fúrta. Anna lábujjhegyen ment át a kapualján.

A lépcsők hidegek voltak mezítelen talpa alatt, a kilincsek finoman nyikorogtak a csendben. Az ebédülőben egy székbe ütdődött. Zsibbadt rémülettel gondolt a nagyatyjára. Ha meghallotta volna? Ő sohasem engedné meg, pedig meg kell tennie, akárhogy is fél, akárhogy remeg.

A zongorához ért. Még egyszer hallgatódzott, aztán meggyújtotta a gyertyát, de körülnézni nem mert. Foga szálnalmas kis nessel verődött össze, mikor kinyitotta a fatáblát. Az ablak üvege törött volt. Ha a szél el találná oltani a gyertyát? De a májusi éjszaka mély és nyugodt volt.

Anna két karjában érezni kezdte annak a régi mozdulatnak az emlékét, amellyel kicsi korában átintett Szebaszián bácsihoz a Duna fölött. Felemelte a kezét és a megvilágított ablak mögött behajította a fatáblákat. A kicsukott gyertya fénye sárgán áradt az éjszakában, mintha indulni akarna a folyó fölött oda, ahová küldték... A lány, testetlen sötétben tömör, kemény sötétség volt a vár. Meredek utcáiban nem égtek a lámpák. A házak hallgattak és féltek.

Ulwing Szebaszián napok óta nem bújt elő a boltjából. Nem beszélt senkivel, nem tudott semmiről. Kenyéren élt és „Democritos”-t olvasta. Olykor ágyúzás hallatszott és a ház remegett. Olykor fáklyafény vetődött be az ajtórepedésen. A féncsík mereven megkerülte a boltot, aztán kiszaladt. Az utcában nehéz katonalépések jártak.

Aznapi este várakozó csendben volt minden. Tíz óra felé járt az idő. Ulwing Szebasziánnak egyszerre úgy rémlett, mintha bezörgettek volna az ajtaján.

Mi történik? Szíve zavarosan kezdett verni és hirtelen az Ulwing-házra kellett gondolnia. Nem bírta elviselni a

bizonytalanságot, fogta a kalapját, de a küszöbről mégis visszafordult és mint minden este, ma is körüljárta a boltot. Fölhúzta valamennyi órát, közben úgy nézett rájuk, mintha enni adna nekik. Aztán ingó, félszeg lépteivel kiosont az utcába.

A néptelen vár tele volt májussal. Az órás sietni kezdett. A Boldogasszony temploma előtt megemelte a kalapját. Kifordult a Halász-bástyára.

Túl a falon, lenn a mélyben fekete volt a pesti part. Ulwing Szebaszián erőltette a szemét, hogy az Ulwing-ház irányát megtalálja. Halkan felkiáltott. A part hosszú vonalában egy világos ablak... Tudta hogy neki szól. Öreg szíve átmelegedett a hálától.

Nem gondolkozott mikor lehajolt és összekotorta lába körül a szanaszét heverő szemetet. Fölhalmozta a bástyafalon, aztán gyöngéden, vigyázva kitépte „Democritos, vagy: Egy nevető philosophus” címlapját. Gyufát vett elő. Meg akarta köszönni Annának a jelt. A papiros meggyulladt, tüzet fogott tőle a szemét és a láng világos lobogással kapott a magasba. Ebben a pillanatban valami hátbalökte az órást. Lövést hallott és térdre bukott a bástya mellett. Az állát fölhorzsolta a falon. Bosszankodva nyúlt oda. A gyomra elémelyedett egy kissé. Csak ekkor jutott eszébe, hogy maga mögé nézzen... Senki sem volt a közelben. Az egyik házban zörgött az ablaka. A templom alatt világos, osztrák egyenruha távolodott a sötétben. Mikor nem hallatszott többé semmi, Ulwing Szebaszián megkapaszkodott a kövekben és fölállt. A templom előtt megint levette a kalapját. Valahogyan nem tudta visszatenni a fejére: kiejtette a kezéből. Szomorúan nézett utána, de nem hajolt le érte. Egy pillanatra nekidőlt a Szentháromság-szobornak. Mintha a szobor egy szeg lett volna, mely közepén leszegezte a teret, csak az a darab föld volt mozdulatlan, a többi lassan, émelyítően forgott körülötte.

«Szédülök» —, gondolta és undorodva köpött egyet. Sietni akart, mert már nagyon sok lépést tett és még mindig a téren volt. Egészen úgy érezte magát, mint mikor az ember álmában előre akar jutni és kínlódva egy helyben marad.

A Tárnok-utca sötétjében világos egyenruhákat látott. Ez a kép, mint valami rossz emlék, előre lökte. Válla a házakat súrolta, egyszerre bebotlott a boltba. Kezében a gyufa fegyelméletlen rándulásokkal kerülgette a gyertya kanócat.

Ulwing Szebaszián beleesett a karosszékbe. A szék mély volt és puha. Jól esett benne megpihenni. Lehunyta a szemét és a keze lassan, gépiesen mozgott a zsebe irányába. A könyvét akarta elővenni. Elalvás előtt mindig olvasni szokott...

Mikor újból felpillantott, homályosan látott mindent. Mostanában rosszabb gyertyákat öntenek, mint régen, gondolta, aztán hirtelen félelem lepte meg. Nehezen lélegzett. Szomjas volt. Ablakot nyitni! Valakit hívni! Kétoldalt a szék karjának támasztotta a könyökét. Csak félig bírta fölemelni a testét. Visszaesett a karosszékbe. Homloka verejtékes lett a kimerültségtől.

Valahol mintha megint ágyúzni kezdtek volna. De ő már ezzel nem törődött. Távol és idegen volt számára mindaz, ami másokat illetett.

Imádkozni... Régi gyerekimádság jutott az eszébe. Az anyjától tanulta. Visszagondolt, de ez is fárasztotta, mintha a fejét kellene hátrafelé fordítania. Az élete olyan jó és egyszerű volt... Hogy Borbála Kristóf testvérnek lett a felesége, az is úgy volt rendén.

Egyszerre kínos zavar kavardott fel a homloka mögött. Minden átmenet nélkül arra gondolt, hogy a péknél két kenyér árával adós maradt. Aggódni kezdett: a vargánál nemrég egy pár új cipőt rendelt magának. Fényes csat legyen rajta —, ezt mondta. És most aztán ki fogja azokat a cipőket megvenni? Ekkor ötlött először eszébe, hogy olyan cipőt már senki sem visel. A szeme könnyelábadt. Akarata ellenére hajlott előre a teste. Milyen nagyon rozsdásak voltak a csatok a cipőjén... És a baloldali minden pillanattal rozsdásabb lett. A rozsdá szinte folyt rajta, vörösen, sűrűn. Átterjedt a fehér harisnyára, szétömlött a padlódeszkán.

A gyertya tövig égett. A láng még egyszer fölágaskodott, körülnézett, kilobbant. Olvadt, nehéz faggyúszag terjedt szét a boltban és Szebaszián bácsi feje egyre mélyebben süllyedt a borkarosszéknek két nagy füle közé...

Odakinn a virradatban minden pillanattal erősödött az ágyúzás. De a vad dörgés nem Pestnek szólt. A budai magaslatokról vörössipkás katonák ágyúzták a várat. A császáriak kétségbeesetten feleltek. A reggel hamuszürke volt és reszketett. Az Ulwing-ház zárt kapuja mögé semminő hír sem jutott be.

A pincében Fügerné asszonyság tépést csinált, közben leverően sóhajtozott. A kis könyvelő egy hordó tetején ült és a fejét ferdén tartotta, mintha hallgatódznék. Kurta lába nem érte a földet. Gyámoltalanul himbálózott a levegőben és minden dördüléskor a hordóhoz ütődött.

A fia olyan mereven nézte őt, hogy közellátó szeme összehúzódott a megerőltetéstől. Fáradtan ásított. Az öreg Füger lába most már mind nagyobb időközökkel verődött a hordó oldalához. Erről vette észre a fiú, hogy az ágyúzás ritkulni kezd, lassanként egészen megszűnik.

De a várakozás azért nem eresztette el az embereket, fogta őket és feszítette minden idegszálukat.

Az iroda udvarra néző ablakában, mellén összefont karokkal állt az építőmester. János Hubert ezalatt fáradhatatlanul járt fel s alá a futószőnyeg vörös szélcsíkján. Egyik cipőjének az orra mindig pontosan a másíknak a sarkához ért és hogy az egyensúlyt megtartsa, felső testét ide-oda billentette, mint a kötéláncosok. Azután megint ment és egyetlen egyszer sem lépett le a csíkról a mezítelen padlóra. Ulwing Kristófot türelmetlenné tette ez a céltalan menés, amely sehová sem vitt. Ha legalább gyorsabban szedné a lábát, vagy elvétené, vagy belerúgna a padlóba! — Tüzelní kezdett a homloka: mialatt az ő fia itt lépked, hogy múljék az idő, odakinn, ki tudja, mi nyargal elő az időkből?

Ebben a pillanatban váratlanul, iszonyúan megremegett a ház. Egy utolsó robbanás kettéharapta az ijedt csöndet és az ablakokból csörömpölve lódultak ki a törött üvegcserepek.

— Ez a közelben volt!

Az építőmester nem bírta tovább. Tudni akarta mi történik. Felrohant a lépcsőn. A zöld szobában nyers mozdulattal fölrántotta a fatáblát.

Szemközt füstölögve égett a királyi vár és a bástyán a császáriak kicsiny, fehér zászlója mellett háromszínű lobogót bontogattak a levegőben.

— Győztek! — kiáltotta Ulwing Kristóf. Rövid csengésű hangja, mint a kalapácsütés, végigcsapott a

házon.

Anna nevetni kezdett:

— Hallod, Kristóf, győztünk!

És fönn a bástyán a májusi napban, mint egy adakozó kéz, kinyílt a zászló szövete a vár fölött és kiáradt belőle az ünnep. Pesten és Budán a zászló színeinek ezer visszhangja kelt. Háromszínű lobogók feleltek a házak ablakából, a padlásnyílásokból, a tetőkről.

A nép énekelve rohant a Lánchíd felé és az emberi lábak szabálytalan dobogása összekeveredett. Az ár vitte Ulwing építőmestert is. Ment a testvérehez. Mennyit fog mesélni? Mennyit fog kérdezni? Szemközt futva jöttek a budaiak. A két város egymás karjába szaladt a Duna hídján.

A hegy alatt tolongás támadt. Nehéz szekér kanyarodott az útra. Sárga arcú, vézna ember ült a bakon. A bajusza kétoldalt fekete karikákban lógott a szája mellett. A szekér ponyvával volt leterítve. A ponyván piszkos, vörös foltok látszottak. A saraglyából emberi lábszárak és karok lógtak elő és gyámoltalanul rángatództak a kocsi mozgása szerint.

A tömeg már nem énekelt. A férfiak levették a kalapjukat. Az elől állók iszonyodva kiabáltak a kocsisra.

A rázástól lassan csúszott ki a ponyva alól egy holttest. A sárga arcú kocsis közömbösen csapott a lovak közé és a szekér gyorsabban kezdett görögni. A halott feje már a földhöz ért. Beleütődött az út kiálló köveibe; zökkenve ugrott föl, merev nyitott szemével esett vissza a porba.

Hangtalanul ment tovább a tömeg.

Saraglyákon sebesülteket hoztak. Az üszkös házak udvarában vörös sipkák, szuronyok... Az utca kövezetén egy döglött ló fölött kékfényű legyek rajzottak. A kanális-árokából két csizmatalp meredt elő. És ponyvával letakart szekerek mindenütt. Élettelen terhük lassan himbálódzott a napban.

Ulwing Kristóf befordult a Szentháromság-tér szögletén. Az órásbolt előtt emberek álltak. A ház kiugró emelete mély árnyékot vetett az éles, fehér világosságba.

Az építőmester megismerte Szebasztián testvér barátait. A sánta fametsző a falnak dőlt és a szemét törülte. A cenzor is ott volt. Arcához szorította a kezét, mintha a foga fájna. A hátulsók ágaskodtak és előretolták az állukat. Mikor őt meglátták, mindannyian köszöntek.

A várkapellánus hegyes madárcarca kifúródott az ajtónyíláson. Jelentős lépéssel indult az építőmester elé. Sokáig beszélt, kenetteljesen többször az égre mutatott és fejét oldalvást ingatta.

Ulwing Kristóf nagy, csontos keze, mint két elgörbült kapocs, összeakadt a mellén.

— De hát hogyan történt?

Most már körülötte álltak mind és egyszerre beszéltek valamennyien. Egy furcsa régimódi asszonyság hirtelen bókot csinált az utca közepén.

— Engedelmével, Csík Amália vagyok. Engem illet a szó. Ők is csak tőlem hallották. Tetszik tudni a Halászbástyán lakom. Ma éjjel elszédült a férjem, mert a pincébe bújtunk. Rossz volt a levegő. Fölmentem hát orvosságért a lakásba.

Az építőmester kínosan fordult a boltajtó felé. Az emberek elállták az útját.

— Csak röviden, — súgta a várkapellánus. Az asszonyság gyorsabban folytatta.

— Méltóztassék elképzelni, az ablakomból láttam. Valaki tüzet gyújtott a bástyán. Mindjárt megismertem: az órás úr volt. Láttam az arcát; a láng éppen belevilágított. Aztán egy lövést hallottam. És az órás úr elbukott a falnál.

Ulwing Kristóf szíve összeszorult. A szeme vörös lett, mintha füst marta volna. „Szegény Szebasztián testvér...” és egyszerre Annára kellett gondolnia.

Az asszonyság nagyot sóhajtott:

— Tetszik tudni, nagyon megijedtem. Futottam vissza a pincébe. Csak a férjem magyarázta meg az egészet. A tisztelendő kapellánus úr is tudja, a többiek is: ők törték be a boltajtót az ostrom után.

Az építőmester megint a bolt felé indult.

A várkapellánus intett, hogy álljon meg. Ismét az égre mutatott. A hazáról beszélt. A hősről... Átszellemülten emelte föl hegyes madárcarcát.

— És mind között ő volt a legönfeláldozóbb...

— Miért mondja ezt? — Az építőmester elviselhetetlennek találta a pap hangját.

A várkapellánus egyre lelkesebben szónokolt:

— Ulwing Szebasztián neve mindég élni fog emlékezetünkben. A hálás Buda megőrzi hősvértanúinak emlékét.

Az építőmester összeresztette. Szólni akart, de a pap apostoli mozdulattal tárta ki karját az egybesereglett nép felé.

— És ti, akiket a hős iránti pietás ide hozott, mondjátok el gyermekeiteknek és majdan unokáitoknak, hogy egy igénytelen, istenfélő órásmester volt az, aki a fölmentő magyar seregeket tűzjelekkel hívta be a várba, amiért derék szívét halálos golyóval németek elhitelték.

Ellágyult a saját beszédje fölött. Az építőmester elképedve nézett körül. Nagy, tarka zsebkendők kerültek elő. Az emberek hangosan fújták az orrukat. Csík Amália asszonyság a kör közepén állt. Igen fontosnak érezte magát. Minden új jövevénynek előlről kezdte elmondani a történeteket:

— Ugyanis tetszik tudni...

— Ő az igazi hős, a mi utcánk hőse — hagyta helyben a szomszédházbéli mézesbábos. A pék is bólintott és a két kenyérre gondolt, melynek az árával Ulwing Szebasztián adósa maradt.

Az építőmester egy pillanatig zsidbadtan meredt a pap madárcarcába. Megijedt attól, amit hallott. Megijedt saját magától, mintha hallgatásával, tisztességtelenül, egy hamis tételt könyvelt volna el. Végig húzta kezét a homlokán.

— Tisztelendő várkapellánus úr, engedje meg...

Szegény Szebasztián öcsém békés polgár volt. Ő sohasem foglalkozott a szabadságharc ideáival. Távol állt minden revolúciós mozgalomtól...

A pap elutasítóan taszította bele tenyerét a levegőbe.

— Ulwing építőmester, még a humilitas christiana is megengedi, hogy nagynevű testvérjének kegyeletes magasztalását emelt fővel fogadja.

— Hallgassanak meg — mondotta Ulwing Kristóf szinte kétségbeesetten. — Szerencsétlenség volt. Higgyenek nekem. Tévednek...

Az emberek ellenségesen vágtak a szavába. A hátulsók morogtak. Csík Amália asszonyság féltetni kezdte jelentős szerepét. Haragosan tüzelte a

körülállókát, mintha becsületüktől akarná őket megfosztani a pesti idegen.

— Olyan gazdag, mégis szegénységben hagyta az öccsét. Sohasem adott neki semmit. Most még az emlékezetét is el akarja venni.

— Ne engedjük! — kiáltotta az Úri utcai varga és elhatározta magában, hogy nem kéri meg az építőmestertől Ulwing Szebasztián csatos cipőjének az árát.

A várkapellánus szigorúan fedte meg az építőmestert:

— Ne irigyelje senki a mi hősninktől a tiszteletet! Ulwing Kristóf becsületes arca megadó kifejezést öltött. Kezével nagy, lemondó mozdulatot tett a levegőben. Ebben a percben fölfogta, hogy itt mások könnyveltek el egy tételt, amely nem volt az övé, amely fölött már nem rendelkezett. Különben... olyan mindegy, hogy miért lesz hős az ember. Azért-e, mert katonáknak, vagy mert egy kis lánynak adott jelt? Olyan mindegy minden a halállal szemben.

— Köszönöm — mondotta alig hallhatóan. Levette a kalapját és kissé görnyedten bement a boltba. Kinn a cégérórán Szebasztián testvér verebei várakoztak a morzsákra. Benn két gyertya égett. A nagy csendben mint sok apró szív dobogása hallatszott az órák ketyegése. Még annak a keze húzta fel őket, akinek a szíve nem vert többé...

Esteledett a boltban, mikor az építőmester lefele indult a várból.

— Visszajövök éjszakára — mondotta az optikusnak és a sánta fametszőnek, akik öreg barátjuknál akartak virrasztani. Aztán gyorsan lépett és erőltetetten egyenesen tartotta a fejét, de a szeme üresen nézett az emberekre. Úgy járt, mintha senki se léteznék, mintha egyedül lenne. Egyszerre arra kellett gondolnia, hogy egész életén át egyedül volt. Nem bánta, attól nőtt meg az ereje. Senkitől sem várni, senkire sem támaszkodni. De amit most érzett, az más volt. Ez nem az erőnek, ez az öregségnek a magánya volt. A pozsonyi ház sötét szegleteivel; az anyja nótái; az atya műhelye; a fiatalága... kívül senki sincs többé, akinek ez valóság volt. Mikor az ember magányosan marad a múlttal, az fájdalmasabb, mint a jelen magánya. Csak most fogta föl, mi az, mikor mindenki elment, akinek azt lehetne mondani: Emlékezel?

Körülötte katonák kezdtek jönni. Puskaporfüstös, izzadt embersorok. Szélről doboltak. Két oldalt kísérték őket a tömeg. Az egész út énekelt. A házak ablakában, mint fehér lángok lobogtak a kendők.

Anna és Kristóf is az ablakhoz futott. Szemközt már leszállt a nap a vár fölött. Buda tornyos, tetőcsúcsos körvonala sötét volt a vörös égen. Egy fekete város a hegy tetején. A Duna hídján tüskés, sötét vasfolyam ömlött át Pest felé... szuronyos katonák. Ők is hátba kapták a napot: nem volt arcuk az árnyékban. Anna kihajolt az ablakon.

Legelől egy ember alakja emelkedett a hullámzó, fegyveres tömeg fölé. A vörösdolmányos. A vezér... Lova nem látszott. Mintha az élő ár vitte volna őt önmaga fölött.

A pesti hídfőn innen a vörösdolmányos visszanézett a vár felé. Arcéle erősen, tisztán világosodott ki a budai háttérrel. Pápaszemének az üvegjén megcsillant a nap visszfénye: egy uralkodó láng a sötétben.

— Látod őket?! — kiáltott Anna és mialatt a vezérre nézett, úgy rémlett neki, mintha az ő arcában egyszerre

meglátta volna a mögötte árnyékban jövőknek — az egész győztes seregnek az arcát.

Lenn, csendesen nyitotta ki Ulwing építőmester a gyalogkaput. Aztán megtudták a gyerekek, hogy Szebasztián bácsi meghalt. Kristóf sírni kezdett. Zokogása kihallatszott a folyosóra. Anna könnytelenül, dermedten nézett maga elé.

— Hát nem fogom őt soha többé látni?

— Soha többé...

Kis arca megvonaglott. Egy pillanatig lehunyta a szemét és egyedül szeretett volna lenni.

Ulwing Kristóf szánakozva simogatta meg a fiú fejét.

— Imádkozzatok Szebasztián bácsiért. Ő nagyon szeretett benneteket.

Egy kissé csodálkozott, hogy Anna nem sír. Nincs lágy szíve — gondolta —, de rá nézve talán jobb így. És kiment a szobából. A kisleány fájdalmasan tekintett utána. Nem értette, miért vigasztalja mindenki Kristótot és miért nem törődik vele senki, mikor pedig olyan kimondhatatlanul boldogtalan.

A folyosón Fügerék alkalmi arckifejezéssel várakoztak. Az építőmester szóltalanul bólintott feléjük és lement a lépcsőn. Egyedül akart lenni.

A kapualjában hirtelen megállt. Kívülről sajátos zaj hallatszott, mely olyan átható erővel ömlött szét a levegőben, mintha a dolgok és életek legmélyéről, a város láthatatlan gyökerei közül tört volna föl. Ráismert: az öröm és a fájdalom morajlása volt ez, a város lélegzete. És Ulwing Kristóf, mialatt hallgatta, érezni kezdte, hogy most már elválaszthatatlanul a várossal lélegzik. A várossal ünnepel. A várossal sirat. És a belsejében egyszerre alakot öltött a gyűlölet mindazok iránt, akik az övét bántották: a testvért, a házat, a hajóhidat és annyi nehéz, becsületes munkát.

Mintha ellenséggel állna szemben, kihívóan fölemelte a fejét. Tekintete megakadt a kis táblán, mely szemközt az ajtón függött:

Canzelei

Az álla elferdült és a keze, mely sohasem ingadozott, megragadta a táblát és letépte a kampóról. Mellényzsebéből kivette a pallérceruzát. Egy pillanatig gondolkodott: t-vel írják-e vagy d-vel? Aztán nagy, erős betűkkel odaírta az ajtóra:

IRODA

8.) Folytatjuk

ASSISI SZENT FERENC KIS VIRÁGAI Fioretti di San Francesco

Fordította: Tormay Cécile
(Budapest, 1926.)

Tormay Cécile

Nádudvaron, 1926-ban, nyáridőben.

HETEDIK FEJEZET

Miképpen bőjtölt Szent Ferenc negyven napon át és nem evett egyebet, hanem csak fél kenyert.

Krisztusnak igaz szolgáját, Szent Ferenc mestert, ki némely dolgokban szinte mint második Krisztus adatott a világnak az emberek üdvösségére, az Atyaisten sok mindenben hasonlatossá akarta tenni az ő Fiához, Jézus Krisztushoz, miképpen az kiviláglik ő tizenkét társának tisztes gyülekezetéből és a szent Sebeknek

csodálatos titkából és a szent Negyven napnak gyakorlatos böjtjéből,¹ melyet ezenképpen cselekedett.

Mikoron egyszer Húshagyó kedd idején a perugiai tó közelében Szent Ferenc betért valamely ájtatos emberének házába és megszállott hozzá éjszakára, Isten megihlette őt, hogy ama nagyböjtre a mondott tó néminemű szigetére menjen;² mire Szent Ferenc ama hű emberét kérte, vetné által őtet Istennek kedvéért, kis csolnakon a tónak egy szigetére, melyen senki sem lakozik és pedig cselekedné ezt Hamvazó szerdára virradó éjjelen, hogy senki meg ne láthassa. S a gazda, a nagy alázatosság miatt, mellyel Szent Ferenchez viseltetett, legott megteljesítette kérését és átvette őt a mondott szigetre; és Szent Ferenc semmit sem vitt magával, hanem csak két kis kenyeret. És mikor a szigetre érkeztek s a jó barát már indult volna, hogy visszatérjen otthonába, Szent Ferenc nyájasan könyörgött néki, senkinek se jelentse, hogy ő e helyt van és hogy Zöld csütörtök előtt maga se jöjjön érte. És ezenképpen távozott amaz, és Szent Ferenc magára maradt; és mivelhogy nem volt semmiféle szállás, melyben meghúzódhatott volna, egy mély bozótba ment, mely sok tüskés cserje és bokor összefonódásából támadt, mint valamely kunyhó avagy madárles; és imádságnak adván magát, mennyei dolgokról elmélkedett. Azután ottmaradt egész nagyböjt idején étlen, szomjan és mindössze csak a kis kenyerek egyikének felét fogyasztotta el, miképpen őt amaz ájtatos ember lelé, aki Zöld csütörtök napján érte jöve és a két kis kenyér közül az egyiket egészben, a másiknak pedig a felét lelé. És hinni lehet, hogy ama fél kenyérkét Szent Ferenc az áldott Krisztus böjtjének tiszteletéért ette meg; mivel hogy ő negyven napon és negyven éjszakán böjtölt és nem von magához semminemű földi eledelt. És ezenképpen Szent Ferenc, habár Krisztus példájára negyven napon és negyven éjszakán át böjtölt, ama fél kenyérrel üzte el magától a hiú dicsekvésnek mérgét.

Később a helyen, hol Szent Ferenc ily csodálatos vezeklést szolgáltatott, Isten számos csodákat művelt az ő érdemeiért, minek okából az emberek házakat kezdenek építeni és lakni kezdenek a szigeten és rövid idő múltával jámbor várhely támadt ottan, melyben a barátoknak is lőn kolostora,³ amelyet neveznek szigetmonostornak és amelynek férfi és asszony népei, mindmáig nagy tisztességet tesznek ama helynek, hol Szent Ferenc a mondott negyvennapos böjtöt szolgáltatta Jézus Krisztusnak dicsőségére. Amen.

¹ E negyvennapos böjtöt Szent Ferenc az 1211. esztendő Nagyböjtjén tartotta.

² Perugiai tónak, vagyis a Lago di Trasimenonak egyik szigetén, az Isola Maggiorén történtek mindezek.

³ Az Isola Maggiore kolostora 1238-ban épült.

Tusnády László (1940) — Sátoraljaújhely

KÖDBE FÜLT ÁLMOK

Ha a vonat nem zakatolna ütemesen, a végtelen csend itt is uralkodna a fülkében. Határtalan puszta mindenütt, errefelé prérinek nevezik. Már otthon megdobogtatta ez a szó az iskolás

fiúk szívét, de nekem a másiktól dobban a szívem fájón: puszta.

Hosszú az út; felhőkarcolók erdeje, ipartelepek, mintagazdaságok, majd egyre gyérülő települések. Régen minden érdekelt; otthon még a lehetetlen kis állomások nevét is felírtam, megjegyeztem, hátha valaki megkérdezi, merre jártam. Ha senki se kérdezte, akkor is jó volt tudni. Abban az időben mindent tudni akartam, megismerni és látni, hívott, csábított minden ismeretlen. Pedig tudhattam volna, hogy önmagunk vagyunk a legismeretlenebbek a számunkra. A vágyak sodornak: ezt teszem, mert jó; ezt szeretem, mert fontosnak tartom, de visszapillantva az elmúlt évekre, azt látom, hogy ha most előttük állnék, mennyire más, pontosabb, egybehangzóbb terveket, célokat tűznék magam elé. Bár ki tudja, hogy akkor boldogabb lennék-e. Az ember nem olyan-e, mint a virág, amely biztos talajt kedvel, ott virít, a nyári sugárözönt örökkévalónak tartja, az ősz nem szerepel a számításaiban; más talajba téve mégis fonnyad, hervadozik, hiába a fényvarázs. Titkos áramlatok körülfonják életünket, mint emlékek gyökereinkké válnak, húznak valahová. Ezért van az, hogy gyakran nem tudunk örülni akkor sem, ha számításaink szerint éppen megvalósult a tervünk, hiszen ilyenkor úgy érezhetjük, hogy nem is az volt a terv, az talán egészen más volt, valójában elérhetetlen, mint a puszta fölött ragyogó szivárvány.

Itt nem érdekel, hol robogunk keresztül. Egy-egy fa szélhajlított ágai régi pusztai fákat idéznek. Hol vannak azok már? Rég kivágták őket, s én hordom az emlékezetemben több mint tízezer kilométer messzeségben.

Ősz volt. A levelek tarka nyája örök akolba tért. Csend honolt mindenütt. A nap lágy sugara simogatta egy kislány arcát, ki nagy utat tett meg mindennap, hogy tanulhasson, de így volt az rendjén. S útközben is tanult; figyelte a madarak nyelvét, a különböző növények alakját, a sürgő-forgó rovarok lázas tevékenységét.

Miért gondol minderre? Hamar eltűnnek az emléket felidéző fák is, de az emlékek megmaradnak. Szeretett a pusztai fák alatt megpihenni. Ilyenkor úgy érezte, piciny valója megszűnik, s beleolvad egy nagy harmóniába. Bár látszólag semmi sem történt, néha suhant el egy-egy madár; a puszta végtelenbe nyúló határait nézve, a rovarnép mintha nem is létezett volna.

Ekkor érezte át először, mily igaz az a vers, amelyet az iskolában tanult, hogy ősszel a természet elalszik, de nem hal meg.

Talán egész élete ez az utazás. Csak otthon összhangban érzett mindent, itt vonatablakból, felhőkarcolóból, s a puszta sem olyan, mint az otthoni. Itt nem tudna feloldódni, de lehet, hogy már otthon sem. Áthatolhatatlan falat emeltek az évek.

Mégse véletlen, hogy a sík vidék látása idézett fel mindent. Miért gondolok az emlékekre? Az újban, az ismeretlenben is az érdekel, ami a régre, az otthonira emlékeztet.

Így utazott Anna hosszú ideig a prérin keresztül. Kamaszok ágaskodó álma, mit lehet itt találni?

Vége egy állomás következett. Anna már úgy érezte, hogy sohasem fog megállni a vonat.

Ketten szálltak fel; két fiatalember, rokonféléknek látszottak, talán unokatestvérek, de a különbözőségük is szembeötlött: az egyik sápadt és hallgatag volt, a másik piros arcú, eleven, barátságosan köszönt Annának, és megkérdezte, régóta utazik-e egyedül, és nem zavarják-e társaságukkal. Anna röviden válaszolt.

Ezután hosszabb ideig csak a két férfi beszélgetett. Így derült ki, hogy a piros arcú Jack, a sápadt Robert. Rokonaiknál lehettek, az elmúlt ünnepekről folyt a beszélgetés.

Ünnepek! Annának már mióta nem volt ünnepe? Hogy nem kell dolgozni, az nem elég. Valami álom, illúzió is kell hozzá. Az nincs meg régóta. Tudta, hogy boldogtalansága gyökerét kell megkeresnie, s csak akkor van kilátás a gyógyításra. De ez a keresés mindig messzire vitt.

Belátta, hogy a közelmúlt eseményeit főleg bogyogtatnia, mert ekkor már változatlanul boldogtalan volt, tehát a gyökerek mélyek.

A válás. Hányszor nyilallt szívébe a fájdalom, ha erre a szóra gondolt. De vizsgálódásai során mindig erre kellett visszatérnie. Majd ezután, mint már annyiszor, most is újra belátta, hogy az volt a legtermészetesebb dolog. Olyan volt, mint mondat végén a pont. Folytatni sehogy se lehetett. Ez nem tarthatott életük végéig, Johnny úgyis elhagyta volna. Hogy törvényesen váltak el, s nem ment egyikük jobbra, másikuk balra, az is csak Johnny nagyképűségéből fakadt. Nem a dolgait akarta rendezni. Mint kiderült, sok más rendezetlenség volt már az életében. De egy idegen mit szól majd ahhoz, hogy egy amerikai csak úgy faképnél hagyta; törvények is vannak, rend, liberalizmus és demokrácia. Ilyenkor, amikor így szavalt a férje, kezdte Annát fojtogatni a sírás. Már rég rájött, hogy az a férfi, akit férjéül elfogadott, egy percig sem szerette. A legbrutálisabb testi vágyon kívül, ő, a magát egykor szépek és kedvesnek gondoló nő semmi mást sem ébresztett fel benne. Házasságuk utolsó szakaszában a férfi gögje a lehető legundorítóbbá vált. Legalább igyekezett volna olyasmire hivatkozni, hogy nem egymásnak valók, váljanak el békében, valamikor azt hitte, hogy szereti. Ehelyett csak beszélt és beszélt, olyan lendülettel, hogy a különböző pártok szónokait egymás után lepipálta volna.

Anna ekkor érezte igazán, hogy tud gyűlölni. Az első ember, akit igazán gyűlölt, a férje volt. Miért nem adta volna, ha ezt a felfújt hólyagot gögijében meg tudta volna rendíteni; akinek nem volt semmi magasabb igénye, csak alantas szórakozás elégítette ki. Anna majd elájult, mikor két szegény ördög a közönség tetszéséért és pénzéért ragados, csúszós iszapban agyba-főbe verte egymást, a férje harsányan röhögött. A múltját is megtudta, az csúnyább volt a cirkuszban látott iszapnál. Egyszer meg is mondta a férfinak, hogy a föld számtalan pontján sok millió rendesebb, műveltebb ember él, de a férfi ezt sem értette, csak legyintett.

Miért volt a házasság? Az egész félreértésen alapult. Anna az Újvilágban nehezen tudott eligazodni. A túl harsány szórakozást, ha nem szerette is, de elfogadta, mert ekkor még az élet nagyobb ritmusa tetszett neki, s mindent elfogadott azzal a mentséggel, hogy ez amerikai, és itt így szokás. Johnny volt az első, akit jobban megismert, s az akkor megmutatkozó kisebb furcsaságait azzal mentette, hogy azok a másfajta étellel járnak együtt, s biztosan minden amerikaiban megvannak. A súlyosabb hibák amúgy is a házasság után derültek ki; és akkor kezdődött a pokol. Tehát előbbre kell menni. A két férfi még mindig az ünnepről beszélt. Ó, igazán szép ünnepe utoljára otthon volt. Így jutott vissza mindig a nehezen elérhetőhöz, s nem tudta a gyógyírt megtalálni.

— Mit csináljak? — gondolta. Már nagyon fárasztotta ez a töprengés, választ most se talált.

Újra csak kedves, régi képek kavargtak előtte. A férfiak már kifogytak a témából most, ha nem tolaodóan is, de őt figyelték. Mikor ezt észrevette, Jack már meg is szólalt:

— Honnan jött?

— Magyarországról.

Maga sem értette, miért jött ez a válasz az ajkára. Hosszú évek teltek el azóta, hogy az a sorsdöntő utazás történt. Azóta talán mindig utazik. Talán az a végzete, hogy ha szülőföldjét egyszer elhagyta, akkor sehol se legyen otthon. Ezért természetes a válasza. Első pillanatra eszébe se jutott annak a városnak a neve, ahol eddigi élete végleg hajótörést szenvedett; az már nem létezik, rég ködbe merült, de él, és emlékével szíven üt Magyarország.

A két férfi csodálkozva nézett rá. Anna hirtelen zavarba jött. Jack nem akart tovább kérdezősködni, elmondta, hogy ők ketten unokatestvérek, és New Yorktól körülbelül száz kilométernyire laknak egy új településen. Azonban az ünnepek miatt rászánták magukat erre az irgalmatlanul hosszú utazásra. A repülőgépet nem szeretik, autón túl fárasztó ekkora utat megtenni, ezért vonaton szokták megközelíteni a rokonaikat.

Közben Anna is összeszedte magát. Nem szeretett másképp beszélni, mint ahogy gondolta, de belátta, hogy érthető magyarázatot úgysem tud adni, ezért inkább azt mondta, hogy félreértette a kérdést, s hirtelen a származására gondolt.

Még hosszú volt az út New Yorkig. Bár nem annyira személyes, mint inkább általános dolgokról beszéltek, a két fiatalember mégis megtudta Annától, hogy ezután New Yorkban fog dolgozni, s az egész hatalmas városban egy ismerőse sincs.

Már majdnem elbúcsúztak egymástól, amikor Anna riadtan vette észre, hogy nem találja azt az újságot, amelyben a hirdetést olvasta a munkahellyel kapcsolatban. Robert azt mondta, hogy egy kis időt úgyis New Yorkban töltenek, így Anna várja a csomagokkal, míg ő az újságárosoknál igyekszik az elveszett újság egy másik példányát megtalálni. Jacknak néhány dolgot kellett elintéznie, ezért ő rögtön búcsút vett tőlük.

Az utasok végtelen tengerében ott állt Anna a világ egyik legnagyobb városában teljesen tanácstalanul és társtalanul. Mennyire szeretett volna most valamelyik pusztai fa alatt ülni s nézni a felhőket.

Különös hangulatuk az állomásoknak. Valaminek a végét képviselik, s valami újnak a kezdetét.

— Ha tudom is, hogy ez az, amit régóta akarok megtenni, most egy pillanatra minden bizonytalanná válik. Kell-e nekem ez a sürgés-forgás? Négerek jönnek, egy-két sárga arc is feltűnik. Mindenki tart valahova. Vajon mi lenne a válasz, ha egymás után megkérdezném az embereket, hogy ez az állomás, ez az itteni tartózkodás milyen láncszeme az életüknek? Hogy illeszkedik be céljaik sorába? Vagy már nincsenek is céljaik, csak egy hatalmas üzem alkatrészei csupán; akár fontos kerék, akár szürke csavar, szinte mindegyikük csupán egy fakó, egy megkopott szám. Hol szunnyad bennük az egyéniség? Vagy éppen az tajtézik belőlük éppoly betegesen, mint Johnnyból? Hej, Napóleonok, Julius Caesarok, mit kerestek a New York-i pályaudvaron? Ebben a rángós

tülekedésben más erők sodornak titeket, nem olyanok, mint amelyek esetleges vágyaitokat mozgatják, s nyomotokban mindenütt ott a halál. A pénz hány megszállottja lohol itt! Kopóként űzi az elmúlt napokat, csak vagyona nőjön; űzi az éveket, csak több pénze legyen. Kihívja a halált is, csak gazdagodjék, csak többet tudjon fogyasztani.

Robert messziről lobogtatta az újságot jelezve, hogy Anna ne nyugtalankodjék. Mikor megérkezett, elmondta, hogy a könyvtár nagyon messze van az állomástól. Ő véletlenül ismerős azon a helyen, talán együtt szállást is jobban találhatnak.

Egyhangúan teltek a napok. Anna újra átélte azokat az izgalmakat, melyek minden új helyen megrohanták, s régebben bizonyos kellemes érzéssel is vegyültek, az új, a felfedezés örömeivel. Most azonban minden új, szokatlan lehangolta. A később érkezett, kevésbé fontos csomagjait nem is akarta kibontani, úgyis annyi vesződéssel jár az újabb csomagolás. Egy szórakozása maradt szürke munkája mellett: a művészetek élvezete. Mivel könyvek közelében dolgozott, egyre többet vitt közülük haza, hogy olvassa őket. A könyvek lapjairól ismeretlen országok meredtek fel; rég megholt emberek, s a velük való ismeretség gyöngéd melankóliával töltötte be lelkét, de ez nem volt kellemetlen.

Nem értette pontosan, hogy miért van, de a regényekből nem egészen olyan embereket ismert meg, mint amilyeneket a valóságban látott. Azok ott a lapokon jellemek voltak, pontosan meghatározott célok lebegtek előttük, melyeket hallatlan áldozatok árán el is értek; hősök voltak, az eszme, a gondolat, az emberhez méltó tettek megvalósítói, és nem egy perpetuum mobile értelmetlen szerkentyűi. Már annyit olvasott, hogy inkább a regények világában élt. Az sem érdekelt, hogy rideg-e az a vasbeton kő-rengeteg, melybe véletlen döntése folytán elvetődött. Az évszakok változásai sem érdekelték, csak a regényekből kialakított világa össze ne omoljon. Csak arra az egyre vigyázott, hogy mai regényt ne olvasson. Néhányat elkezdett, de ilyenkor a paradicsomi ültetvényekre téli fagy szele süvöltött. Erőszak és erőszak, vér és vér. Az önmagát elveszített ember káini bot-suhintása. Sírós csecsemők fölött megjelent a halál gombafelhője, s üresen állt az ember a lét megoldatlan, pokoli kínjaival.

Hogy meddig tartott volna ez az állapot, nem lehet tudni. Egyszer így is úgyis vége szakadt volna.

Szokatlan nagy levél érkezett Anna számára. Először nem akarta elhinni, hogy neki jött, végül mégis átvette.

Kísérőlevél volt és versek. A levélből megtudta Anna, hogy Robert, akivel együtt utazott, halálosan beleszeretett, csak sehogy sem tudott közeledni hozzá. Így érzelmeit versekben fejezte ki. Robert őszinte kritikus volt. Bevallotta, hogy a versek formáját különösen gyatrának érzi. Tudja, hogy azt a csodát, amely most hatalmába kerítette, csak siralmasan, akadozva képes elmondani, de nem is gondol a versek hivatalos közlésére. Csak silány dokumentumként küldi el őket annak, aki ezt a gyötrelmet és gyönyörűséget rázúdította.

Fájó igazság, hogy igazi művésznek magát sohasem nevezheti, mert ez az érzés most valóban nagy művek alkotására sarkallhatná. De mindig csak lopva, titokban firkálhatott verseket; félt is az emberek kacajától, és igazi elmélyedésre sohasem ért rá, vagy nem is volt képes.

Benne, igaz, megvolt a jó szándék. Érettségi után bölcsészeti karra iratkozott be, de itt oly mohón annyi mindenhez hozzákezdett, hogy az első év után nagyon rossz eredményt ért el. Mint írta - látnia kellett volna, hogy az egy-két tárgyra, fő témakörre is szűkre szabott agya képtelen a tudomány és a művészet óceánján fennmaradni. Így süllyedt el, a bölcs családi határozat alapján bedugták egy hivatalba, és onnan vagy a nyugdíj vagy az idő előtti halál fogja csak megváltani.

Annát különös módon feldúlta a levél. Amúgy sem volt közömbös az emberek sorsa iránt, de mégis megdöbbenett az, hogy miképpen kerülhetett egy számára egészen idegen ember életének a középpontjába. Kinek vétett azzal, hogy megutált házassága színhelyéről elmenekült egy teljesen idegen környékre, hogy azon a vonaton utazott, hogy sok bánata, gyötrelme ellenére mégis megmaradt szépnek.

Titkos szálak fonják be életünket. Elutazunk messzire, de nem biztos, hogy az a hely, ahova megérkeztünk, volt az eredeti célunk. Nem biztos, hogy az, amit elértünk, volt az eredeti vágyunk.

Ahogy Anna a csodálkozásból ocsúdni kezdett, újra mérlegre tette az előző kínos éveket, és rájött arra, hogy lényegében nem az előző célja, az eltűnés, a mindenről lemondás lehet az egyedül üdvös; most talán másképp jut révbé az élete. Ezt az utolsó megfogalmazást hosszú ideig maga sem akarta így végiggondolni. Előbb egypárszor végigolvasta a sántikáló verseket, melyek közül mindegyik ugyanazt a szerelmet dadogta el: a megismerés örömét, az érzés elhatalmasodását. Ha szerzőjükben van egy kis humorérzék, akkor a kötetnek ezt a címet adja: „Változatok egy témára”, ehelyett azonban a következő cím díszelgett legelől: „Szeretlek, Anna”.

A versek olvasása közben Anna megszűnt kritikus lenni, s átalakult megértő nővé.

A levélváltások és találkozások nagyon közel hozták őket egymáshoz.

Annának épp az volt a fő öröme, hogy Robert épp Johnny ellentétének mutatkozott. Robertben a felgyülemlett s visszafojtott, szépért való áhítozás most féktelen erővel tört ki, s áradatként özönlött Anna felé, és ő ily módon valóban új világot ismert meg, a szerető emberét. Az érzelmeik építette kristálpalotában észre se vették, hogy ugyanolyan hétköznapiak veszik őket körül, mint előzőleg.

1) *Folytatjuk**

* **Szerk.:** A helyszűke miatt kénytelenek voltunk két részre tagolni a novellát.

LIDÉRCES ÉBREDÉS

Életben maradtunk! November 13-án*, vasárnap, 6,35-kor kinyitottam a fürdőszobánk ajtaját, „Téli ünnep a pokolban” soha meg nem festett kép elevenedett meg előttem. Nem hóharmat borított mindent, hanem korom ült mindenben, fűtősen lógott, a falat, a mennyezetet is vastagon bevonta. A villanybojler alsó része hiányzott. Belezuhant az alatta lévő műanyag vödörbe, amelyben a fenyőfák számára vizet tároltam. A vödör nagy része is elégett.

Szerencsére rendszerint bezárom a folyosóra nyíló ajtókat. A mérges gázok ezért nem árasztották el a lakást. Riának fáj a feje. Mindketten nagyon rosszat

álmodtunk. Nekem a torkom fájt. Bizonyos füstszivárgás lehetett. Az égett bakelit kellemetlen szaga enyhén érződött a lakásban, de a fürdőszobában szinte elviselhetetlen volt. Ugyanez a kellemetlen szag volt jelen a strangszellőző tető fölötti részén. Kicsi pókhálókön, ott fenn is jól lehetett érezni. Rengeteg füst távozott el, ezt a koromlerakódás mutatta. A ruhaszáritó tele volt a lányunk ruhájával. A koromlerakódás ezen volt a legnagyobb. A tűz nagyon magas hőfokon a kádban lobogott. A megolvadt műanyag egy része elzárta a vízlefolyót. Reggel a háztetőn kellemes légáramlást éreztem, ez szívta ki a rengeteg füstöt. Ám a szerfölött túl sok korom, a megmaradt, megkövesedett, korábban folyékony műanyag azt is mutatta, hogy az oxigénhiány fékezte a láng lobogását, de annak a „tekintélyes nagyságát a kádon maradt fekete elszíneződés is mutatta, és az, hogy a kád túlsó oldalán lévő, vízzel telített vödör egyik oldala is megégett.

Fél öt körül egy elég erős huppanó hangot hallottam, mintha valaki beugrott volna a legtávolabbi szoba ablakán. A kutyák csendben voltak, rabló nem lehetett. Hat évvel korábban már érkeztek otthonunkba ilyen nem kívánt látogatók, ezért figyeltem egy darabig. Újabb gyanúsítást nem éreztem, ezért nyugodtan elaludtam. A villany- vízvezeték-gázszelők szerint akkor zuhant le a bojler alján lévő villanszerkezet. Az már annyira éghetett akkor, hogy az aránylag sok víz sem oltotta el, sőt a nagy melegtől, izzástól meggyulladt a vödör is, és nagy része elégett. Csak az alja és kicsi pereme maradt meg. Ha akkor kinyitottam volna az ajtót, a bezúduló oxigéntől heves láng lobbanhatott volna fel...

Huszonhat éve használtuk a bojler. Kicsit csepegett már hónapokkal korábban. Ria ki akarta cserélni. A szerelő nov. 9-én tudott volna eljönni, de nekünk ez az időpont nem felelt meg. Megállapodtunk a következő időpontban: vasárnap. Meg is jött a szerelő: harminc éve végzi ezt a munkát, de ilyet még nem látott. Két hasonló eset volt életében, akkor gömbvillám okozta a tragédiát.

Szerinte a hőszabályozóban keletkezett szikra (rejtélyes, megmagyarázhatatlan módon), és a biztosíték csak akkor ment ki, amikor a műanyag már tüzet fogott.

Megvagyunk és élünk. Ez a legjobb, sőt vidám dolog.

*2011. november 13.

ESSZÉ

Tusnádý László (1940) — Sátoraljaújhely

VICO, MADÁCH ÉS A FELVILÁGOSODÁS

Giambattista Vico „Az új tudomány” című alkotásához írt előszónak¹ a végén egy nagyon szép, gondolkodásra késztető kép szerepel. Michelangelo félbehagyott rabszolgaszobrai jelennek meg előttünk, és ezeket állítja a tanulmány írója párhuzamba a Vico-korabeli emberekkel - nápolyi lakosokkal. Ez a kép bővebb magyarázat nélkül is rávilágít a híres tudós, esztéta, nyelvész, történész sorsára, életére – körülményeire. Ihlető hatása van ennek a látásnak, mert óhatatlanul a mi sorsunk, végzetünk jut eszünkbe.

Szinte felelőtlenül kalandozhat az ember az időben, mert az eredmény óhatatlanul ugyanaz: istenek, héroszok és emberek kora. Körkörös mozgás, és a végén a meghasonlás, de a remény megmarad, mert hiszünk abban, hogy az hal meg utoljára.

Giambattista Vico, Madách Imre és a felvilágosodás kapcsolatát vizsgálom. Témám annyira gazdag, hogy óhatatlanul parttalanná válhat, hogyha nem élek bizonyos korlátozás, megszorítás lehetőségével. A cím eleve sugallja azt, hogy a középén megnevezett alkotóval foglalkozzam a legrészletesebben. Ezt a szándékomat több szempont is igazolja, főképpen az, hogy az idén lesz százötven éve annak, hogy „Az ember tragédiája” megjelent.

Másfél század! Épp az az idő, amely az egységes Olaszország létét ünnepien jelöli. Tehát az oly rokonszenves, szívünkhöz oly közel álló nép a michelangelói kövekből kiemelkedett, új életet kezdhett, rajtunk viszont megmaradt a végzetes kötömb, iszonyú teher. Sursum corda! Íme, ott az Alpok és az Appenninek vidékén és a szép szigeteken már szabadon emelheték fel a szíveket. Nálunk még nem, de őseinkben élt a remény, mert ember voltunk nemes joga és bizonyítéka, hogy az sohasem halhat meg. Költőnk ekkor szólalt meg főművével a nyilvánosság előtt, és ez az ünnepi alkalom arra sarkall, hogy megidézzem őt, Vicóval, II. Rákóczi Ferenc híres olasz kortársával együtt.

Kora reggeli utam során magam előtt láttam, amint Sárospatakra érkezett Madách 1855. május 12-én. Ekkor hallhatott arról az útról, amely Újhelytől Kállóig vezetett, és a vezérlő fejedelmünk árvíz idején is roboghatott itt hintáján, kocsiján, mert ez az út gát is volt egyszerre. Háromszáz évvel ezelőtt itt, ezen a ma már csak a képzeletben létező úton érkezett haza utoljára II. Rákóczi Ferenc. A nagymajtényi síkon „letörött” zászlók emléke újra és újra sebeket szakít fel, de Madách Imre az örömről is tudott, a hallatlan boldogságról. Rákóczi emlékét idézte Kölcsey Ferenc – más honfitársakkal együtt. A szabadság eszméjévé vált hősünk csodálattal töltötte el Hector Berlioz szívét. Pesten a Rákóczi-induló előadásakor érezte, hogy a közönség tekintete szinte sütötte, égette a tarkóját. Mikor ez a jeles esemény történt, Madách Imre éppen a küldetésére készült. Verseket, drámákat már írt. Az említett sárospataki utazása során minden bizonnyal a hely szellemét, lelket átható sugárzó erejét kereste, hiszen igen nagy hősök emlékét idézi ez a táj. Határtalan lelkesedés találkozhat itt is a végső kétségbeeséssel. Madách utazásakor Bányácska még nem kapta meg hivatalosan a Kazinczy által használt „Széphalom” nevet, de költőnk, drámaírónk „Csak tréfa” című drámájának egyik szereplője Széphalminé. A név és a hölgy jelleme az eszméit és a torzat juttatja az eszünkbe. Az Újhely és Kálló közt vezető utat Madách utolsó elbeszélésében említi².

Témánk részletesebb kifejtése előtt fontos felidézni azt a tényt, hogy Madách német és francia irodalmi, filozófiai kapcsolatainak már gazdag irodalma van. Vidmár Antal „Dante és Madách”³ tanulmánya bárkit figyelmeztethet arra, hogy Madách művelődésének vannak még fel nem tárt területei. A „Csak végnapjai”, „Nápolyi Endre” és „Mária királynő” című drámáinak fontos szereplőit kapcsolja össze egy igen lényeges száll: Martell Károly leszármazottai. Ezt a korán elhunyt trónörökös Dante nagyon tisztelte. Az eszményi

uralkodó lehetőségét látta benne. 1294-ben ismerte meg Firenzében, és ekkor találkozott a huszonnégy éves herceg édesanyjával is: Magyarországi Máriával, V. István lányával. Ez a királyunk hétszázötven évvel ezelőtt adta Sátoraljaújhelynek a város alapítólevelét.

Dante, Tasso és Ariosto neve szerepel Madách írásaiban. „Nápolyi Endre” című drámájában a főszereplő nagyon fontos irodalmi kérdéssel beszél Petrarccal. Az olasz költő az adott kor zártságát utasítja el egy magasabb minőség nevében: „Századunkban, hol nincs a léleknek oly hatásköre, hol vagy tespednie, vagy a múlt korhőseit sírjokból előidézve velők kell társalognia, nem jobb-e a képzeletben élni, mint tespedni a szunnyadó jelennel?”⁴ Madách érdeklődését az is jellemzi, hogy az olasz nyelvet is tanulta. Huszonegy évesen, 1844. június 2-án számolt be erről a fontos eseményről Szontágh Pálnak Alsósztrégováról írt levelében: „... az olasz nyelvet is nagy szorgalommal újra művelés alá vevém”.⁵

Hétszázötven, háromszáz és százötven év óriási boltozatot von fölénk az időben. „Íme, a történelem” – mondom, és ennek a tanulságait felidézve igyekszem vázlatosan összefoglalni Madách Imre és Giambattista Vico kapcsolatát. Fáj Attila több alkalommal is írt erről a kérdéssel⁶. Mi az ő álláspontja? Mit lehet hozzáfűzni? Az a meggyőződése, hogy Madách ismerte Jules Michelet Vicóról írt könyvét. Ez nagyon jó és alapos összegezés az olasz tudós munkásságának. Fáj Attila abból indul ki, hogy „Az ember tragédiájá”-nak a történelemszemléletét a ciklikusság jellemzi. Ez a látásmód Vico „Az új tudomány” című művében van jelen. Hegel másképpen látta a történelem menetét. Hatását teljesen fölösleges kizárni, hiszen az állítás, a tagadás és a kiegyenlítődé válóban jelen van Madách főművében. Igazi művészi értékén az nem változtat, hogy különféle irodalmi, filozófiai forrásokra bukkanhatunk benne, hiszen az „idegen elemek” új ragyogást kaphatnak, új értelmet egy alkotásban, ha új jelentéssel tölti meg őket a szerző, ha új értéket tudnak képviselni. A költői helyek csak akkor válnak kopottakká, ha öncélúan jelennek meg egy újabb műben, ha eredeti helyükről kiemelve elvesztik már meglévő erejüket, és nem tudnak új értéket képviselni. Örömdetes az a tény, hogy korábban sokkal erősebbnek tartották Goethe hatását. Egyre inkább világos, hogy a keretszínek miatt fölösleges a „Faust”-ra gondolni, hiszen a bibliai jelenetek kapcsán leginkább az eredeti alkotásra kell hivatkozni. Túlzó és Madách szelleméhez nem méltó tanulmány is jelent meg ezzel kapcsolatban⁷. Ugyanakkor azon csodálkozom, hogy Goethe „Torquato Tasso” című drámája kapcsán nem derült ki, hogy a goethei „hatást” oly buzgón keresők gondoltak-e arra, hogy Madách (esetleg) ezért a műért is rajongott. Az viszont tény, hogy az olasz költőt szerette. Nem véletlenül volt oly kedves a számára Tankréd.

Az új eszme, annak a lelkes követése - küzdelem a megvalósulásért, a felemelkedés meg a hanyatlás Ádám örök kérdése. Előképe jelen van Madách több művében is. Szerinte az ember szabadságra született, a rabság emberi méltóságától fosztja meg. „Csák végnapjai”-ban a főhős elszigetelődik. Hajdani hívei cserbenhagyják. Ez a riasztó magány, fájó idegenség van jelen a „Csak tréfa” című darabban is. Nagy Lajos lányának, Máriának iszonyú tragédiák során kell

meggyőződnie arról, hogy „A bérc mentül magasb, annál kopárabb” (Mária királyné)⁸.

Minden javító szándék, minden utópia kudarca az emberi természetből fakad. Vico nagyon alaposan vezette le azt a folyamatot, amely háromszázkilenc évig úgy zajlott Rómában, hogy plebejusok nem tudták megszerezni a földtulajdont, viszont a hatalmon lévők kénytelenek voltak engedményeket adni. A társadalom igazságos alapjait, a létezés természetes keretét az egész közösséget szolgáló törvények biztosíthatják. Mivel a jog Rómában emelkedett a legmagasabb szintre, Vico szerint ez a körülmény biztosította a latinok világuralmát. Amikor ennek a rendnek az alapjai meginogtak, hanyatlás következett be. Ezek a hajdani események mind Berzsenyi Dániel, mind Vörösmarty Mihály műveiben jelen vannak. Madách mindezeket több forrásból ismerhette, de ennek a kérdésnek nagy szerepe van egész életművében, tehát minden árnyalatra kíváncsi lehetett, amely ezt a jelenséget érthetőbbé, világosabbá tehetette.

Vico és Madách szerint az ember képtelen arra, hogy a saját mély szakadékból felemelkedjen, ezért szüksége van isteni kegyelemre. Ennek a fogalomnak teológiai megalapozottságát – részletes kifejtését Szent Ágostonnál találhatták meg leginkább, vagy olyan követőinél, akik az ő gondolatait vitték tovább. Következésképpen bárki jogosan kérdezheti meg tőlem, hogy miért nem érem be ezzel az eredeti gyökérrel. Nem hívságos dolog-e, ha a további ágazódást figyelem, s azt emelem ki? Szerintem azért nem hívságos dolog, mert az ilyen párhuzam is mutathat fel lényeges elemeket: történetesen a lelki közelséget, rokonságot láthatjuk meg ily módon. A párhuzamok nagy száma viszont mélyebb kapcsolatokra is fényt deríthet. A túl erős, közvetlen hatást, a szolgálai másolást a nagy mű eredetisége kizárja. Ez pedig a világ újszerű megközelítésében van. Minél inkább sodródik az emberiség a meghasonlás, a szakadék felé, annál inkább van szüksége a nagyobb erőre, hogy meg tudjon maradni. Az emberi faj fenntartásának a vágya mind Vicóban, mind Madáchban nagyon erős. A magyar költő, író esetében külön ki kell emelni a hazaszeretetet. „A civilizátor”-ban fölényes haraggal utasította el az idegen betolakodók gőgjét, magasabb rendűségét. Vico ilyen esetben gyengének bizonyult...

Isteni kegyelem birtokában láthatjuk meg a dolgok lényegét, az eszmét. Nélküle sötétben bolyongunk. Vico szerint a tudatlan, a tájékozatlan ember mindent magára vonatkoztat: önös köréből nem tud kitörni. „Ebnek is eb a legfőbb ideálja” – mondja Madách az ilyen emberről. Az ilyen önmagába zárkózott lény sohasem jut el az igazi és a magasabb minőséget képviselő közösséghez, a nagy egészhez, mert ahhoz szeretetre van szükség, az pedig isteni ajándék. A helyes úton csakis a gondviselés tarthatja meg. A vicói, madáchi zuhanásnak, szakadékba hanyatlásnak nincs más megállítója. A magyar költőhöz lélekben oly közel álló Eötvös József szerint, ha valamikor ateista zsarnoki uralom lesz, akkor a fő zsarnok képét helyezik el ott, ahol korábban a kereszt volt, vagy az adott vallásnak más jelképe.

A végső, nagy diktatórikus rendtől Madách Imre erősen tartott. Hajdan mérges igyekezettel védték a „lehetséges”, a „létező” szocializmust a falanszter vádjától. Külön „szerencse” volt, hogy lehetett egy adott

utópisztikus szocialista elvre, elméletre hivatkozni. A nagy menekítők, óvók (sőt támadók Lukács Györggyel az élen) lúdbőrözve olvashatták (volna) Madách eredeti írásait⁹. Ugyanis, az nem titok, hogy Madách nemcsak a falansztert utasította el, hanem minden olyan erőszakos elméletet, amely az embert megfosztja szabadságától, amely a hitet lábbal tiporja, amelynek a győzelméhez az is hozzátartozik, hogy megszünteti a nemzeteket. Határozottan és töretlen hittel állította, hirdette, hogy a magyarság nem vész ki, mert világtörténelmi hivatása van¹⁰.

Való igaz, hogy Erdélyi János¹¹ számon kérte tőle, hogy miért ábrázolta úgy a szocializmust, mint kész, gyakorlati megvalósulást, míg annak a végkifejletét nem lehetett tudni. Persze, ha a jövőről beszélünk, akkor mindig ez történik. Ha pontosan, tényszerűen ismernénk a végkifejletet, akkor már nem a jövőről beszélnénk, hanem a jelenről, vagy még inkább a múltból. Erdélyi észrevétele jogos, de csak azon az alapon, ha elfogadjuk azt, hogy nincs jogunk a jövőről határozott véleményt alkotni. Ez viszont óriási ellentmondás, hiszen épp a legfontosabb kérdéssel foglalkoznunk kell, és ez valóban nem jogi kérdés, hanem kötelesség. Madách zsenialitását éppen az bizonyítja, hogy a nagy „gyakorlat”, „kísérlet” előtt megmutatta, hogy az ember szabad akarát az Istentől kapta, és azt senki sem veheti el tőle. Az ő falanszterbéli tudósait még a nagy veszélyeztetés menti is, hiszen őket a történelmi determinizmus meggyőzte arról, hogy ők is kényszernek engedelmesskednek. Valóságos lelki rokonaikat viszont a zsarnoki megszállottság, a hatalmi téboly irányította. Lelkiismeretük nem volt, rémtetteiket így követték el. Történelmi szerepüket kegyetlenségük „magyarázza”, annak iszonyatát százmillió ártatlan áldozat halálsikolya zengi örökre.

Madách ezt a végkifejletet nem ismerte, viszont egy dolgot tudott, és az nagyon, de nagyon túlmutat korunkon. Ezt a jövőbeli esetleges tényt nagyon komolyan vette. Arról írt, hogy ha a szocialisztikus társadalom évezredekben belül megvalósulhat, akkor a nemzetek valóban elpusztulnak, elhalnak, de nekünk addig meg kell védeni földünket, nemzetünket. Mindezt nem önös szándékkal cselekedjük, hanem azért, mert a magyarságnak (mint már idéztem) „világtörténelmi hivatása van”. Föld és nemzet az ember alkotta világvége előtt! Gyönyörű küldetés, de a szent cél felidézése közben magam előtt látom a madáchi végkifejletet, és így tudom, hogy végső soron fájdalom az, amiről én itt most beszélek. Legjobb volna ide egy széljegyzetet helyezni a következő felírással: „Csak száz éven felülieknek”. Ám valóban jobb félni, mint megijedni, és mindenféleképpen tudnunk kell, hogy görccsel, reszkető szívvel nem lehet nagy akadályokat legyőzni. Már pedig azok léteznek, ez Madách művészetéből, Vico filozófiájából világosan következik. A végső határokat, lehetőségeket kell nézni, és akkor tudjuk, mi a dolgunk, és a mindennapi riogatásokon derűsen és józanul nevetünk.

Ha most elsősorban Madáchról beszélek, akkor fennáll a veszélye annak, hogy Vicót cserbenhagyom. Ám ez csak látszólag van így. Ő ugyanis a zuhanást, a népesedési fogyást, mely Rómában is bekövetkezett, úgy tekinti, mint törvényszerű folyamatot. Il gran tempo pesta in questa tempesta. (Tipor a nagy idő ebben a viharban.) Vico szerint a hanyatlást csak az isteni

gondviselés állíthatja meg, de azt mindig is elfogadta, hogy a földi életünket, végső soron történelmünket mi alakítjuk. Ez látszólag ellentmondás, de itt lép be a hit az ember életébe. Az viszont ajándék, görögül karizma, és azzal nem rendelkezik mindenki. Ugyanez az ajándék, isteni kegyelem jelenik meg a XV. szín végén. Vico a fenyegetettségeknek azt a rettentő skáláját nem ismerte, amelyet az emberiség háromszáz év során magára zúdított, mindről Madách sem tudhatott, de sokkal árnyaltabban jelent meg ez a kép előtte. Ez okozza pillanatnyilag ezt a látszólagos aránytalanságot fejtegetéseim során.

A veszély egyik forrásáról már beszéltem. Valójában az emberi szabadság sérül meg, torzul. A demagógok már az ókorban elérték azt, hogy a szabaddá tett tömeg csöcselékké vált. Az egészséges népi szemlélet is ezt hirdeti: „La libertà non alligna nei popoli corrotti”¹². (A szabadság nem virul a romlott népekben). Madách szerint a csöcselék alkalmatlan arra, hogy igazságos törvényeket hozzon. Ebben a gondolatban nem a tömegek megvetése van jelen, hanem az emberi ész tisztelete, a becsületesek, tisztességesek védelme. Az ember nem pusztá eszköz, nem szavazógép, hanem egyedüli személyiség, ki rendkívülit tehet, cselekedhet a közért. Épp ebben a kiteljesedésében nem szabad korlátozni, tilos pusztá eszközzé silányítani. Madách lírai költészetének, drámáinak – egész életművének ez olyan fontos mondanivalója, hogy ezt vele kapcsolatban a lehető legtöbbször kell hangsúlyozni. Az „Antigoné” híres kórusában az emberi ész dicsőítése, csodálata van jelen, de épp a szabadság teszi lehetővé, hogy a jó és a rossz között lehet választani. Aki a rosszat választja, annak nincs helye a közösségben. Szophoklész ezt természetesnek tartotta. O tempore, o mores! Nem tudhatta a görög bölcs, hogy lesz majd kor, amikor a szabadosság zászlaján ott loboghat a jelszó: „Nacqui e nocui” (Születtem, bajra lettem), és bizonyos Nyeglék ily módon dicsekedhetnek: „Sületlennek születtem.”

Első pillanatra talán meglepi az embert, de tény, hogy Madách határozottan féltette a környezetünket. Valójában ebben a kérdésben is megelőzte korát. A környezet pusztulását előre látta. Mi volt a forrása? Mi adta gondolkodásának a tudományos alapját? Itt nem fejthetem ki bővebben azt a tényt, mely költőnk egész életében jellemezte. Irodalmi küldetése mellett folyton érdeklődött a természettudományok iránt is. Ez iránta való tiszteletünket még inkább fokozhatja, ha figyelembe vesszük, tudta azt, hogy nem adataik meg számára a hosszú élet öröme, kegyelme. Közismert tény az, hogy a falanszteri sors, végzet „előrejelzésében” annak is szerepe volt, hogy a tudósok még azt nem tudhatták, hogy a Napon folyamatos atombomlás van, és így a Föld kihűlésétől, élettelenkedésének megszűnésétől kell tartani. Ezzel kapcsolatban négyezer évet határoztak meg. A mostani tudásunk szerint ezen a téren négy milliárd évre kell számítanunk: akkorra válik a Napunk vörös óriássá. Nagy különbség! Volt olyan tudós, aki már ebben a régi időben is az iméntivel ellentétes eredményt hozott nyilvánosságra: Fourier¹³ azt a feladatot kapta, hogy tanulmányozza a csillagközi teret, és hasonlítsa össze vele bolygónk „hőháztartását”, és már ő kimutatta, hogy Földünk hőmérséklete egyre növekszik, emelkedik. Ez egyszerre lehet riasztó és megnyugtató adat. Megnyugodhatnánk akkor, ha azt mondhatnánk, hogy

olyan nagy időről van szó, amely a veszélyt, ráadásul annak a közelségét cáfolja. Hiszen Fourier tanulmánya Madách születése előtt egy évvel látott napvilágot. Am azt nem felejthetjük el, hogy az a hajdan felismert folyamat egyenletesen gyorsuló mozgással tart egy nem kívánt végkifejlet felé. Mostanában évente annyi energiát szabadít fel az emberiség, amennyi hatmillió év alatt halmozódott fel. Madách aggodalmát végképp nem lehet és nem szabad alaptalannak tekinteni¹⁴.

A felvilágosodás eszméi hatották át. A párizsi szín ezért álom az álomban. Ezért van az, hogy nem a hibákat emeli ki, nem ezen az alapon ítéli meg a nagy történelmi eseményt, ezért látja meg benne Isten szikráját. A párizsi tömeg minden gyarlósága ellenére nagy, és tiszteletet érdemel, mert a szabadság, testvériség és függetlenség szent eszméiért küzdött. Mind Madách, mind Vico kétféle tömeget különít el. Az egyik az alantos, olyan együttes, amelyben az egyén mindenféleképpen elveszti emberi méltóságát, a másikat valamilyen csodálatos áramlás hatja át, valamilyen emelkedett, fontos eszmét valósít meg, általa és benne az egyén több lesz önmagánál. A valóságban ez a kettő vegyülhet, de végső kicsengésben az erő és ellenerő van jelen. Az ifjú Madách azt tanulta meg, hogy a társadalmi gyakorlatban a rossznak van nagyobb ereje, de ez a felismerés nem ösztönözte a jó tagadására, hanem éppen azt a hitet fokozta, növelte benne, hogy épp ezért kell a jóért küzdeni. Az olykor ingatag tömeg is épp az ilyen egyének által ismerheti fel a magasabb minőséget.

Az utóbbiak kapcsán el lehet mondani, hogy szép, de ez a fenti példaadás, gyermeki ártatlanság, tisztaság, szent küldetéstudat csak a kisszámú, művelt, emelkedett emberek sajátja. Ez nem így van. Madách és Vico is igen nagyra tartotta a népi műveltséget. Vico a görög rapszódoszok¹⁵ kapcsán kifejtette, hogy a népdalokat gyűjtötték össze, adták elő, a hagyományt, az adott népben meglévő erőt továbbították a következő nemzedéknek. A népet is meg lehet rontani; alattomos kezeléssel, és azzal is, hogy az állati sorsba taszítás is megtörheti a lelket. Az anarchia a szabad népek fékevesztett szabadossága¹⁶. Az a nép, amely nem képes magát kormányozni, kénytelen átadni a hatalmát másoknak. Ez az, amit Madách nem tud sohasem elfogadni, hiszen nagyon jól tudja, hogy hazugsággal el lehet vakítani a műveletlen embereket. Épp a hazugság válik a számukra történelmet formáló igazsággá. Vico gondolkodásában ellentmondást láthatunk itt, hiszen az idegen hódítók a saját érdekükben teremtik meg a rendet. Olyan törvényeket hoznak, amelyeket épp a leigázottak ellen lehet felhasználni. Vico szerint a legfőbb törvény a nép üdve legyen¹⁷. Lehet egy nagy és szegény fiatal a kunyhók mécsvilága, de az a szegény ifjú, aki ember voltunk megérzéséig sem jut el, könnyen válhat a naturalista művekben bemutatott emberi méltóság nélkül vergődő, szerencsétlen lényé.

Vico és Madách összekapcsolását, munkásságuknak közös tárgyalását azért is tartom szerencsésnek, mert Vico az emberi múltban meglátta a költészetet, filozófiai, történelmi szempontból is jelentősnek, meghatározónak tartotta. Különösen jó ezt akkor hangsúlyozni, amikor a fogyasztás és annak a „mutatói” váltak az emberi lét fő értékmérőivé, és nem a lelki értékek, a minőség helyett a mennyiség.

Vicónak szinte fizikai örömet okozott egy-egy szó társítása a hasonló gyökerűekkel (tövűekkel). A szó és az emberi lélek találkozása ünnepi pillanatokhoz hozhat a létsivatagba. Így tanulhatjuk meg azt, hogy Ádám szemével lássuk a világot. Esendőség és emelkedettség egyszerre van jelen, oly mértékig, hogy Homéroszt akár kortársunknak is tekinthetjük. Vico épp abból indul ki, hogy abban a régi időben (körülbelül egymillió nappal ezelőttől van szó) nagyon szegény volt a görög nyelv, ám a rapszódoszok (akik Homérosszal lehettek azonosak) a legmagasabb szinten tudták kifejezni magukat. Az olasz szerző épp ezzel a korral foglalkozik a leglelkesebben, mint ahogy Madáchot, mint elméleti író, leginkább Szophoklész világa kötötte le.

A falanszter a megállított idő. Nem a boldogság nagy pillanata, hanem a végtelen boldogtalanságé, örömtelenségé. Igazi pokol. Lucifer alkotása. Röviden már beszéltem róla. Most az ész, a felvilágosodás központi eszméje miatt kell hozzá visszatérnem. Hiszen nyugodtan kérdezheti bárki, ha ez annyira ésszerű volt, akkor mitől vált olyan borzasztóvá. Ennek nagyon egyszerű oka van: kimaradt belőle az ember. Az igazi embert már eltemették. A londoni szín végén már megszólalt az estharang¹⁸. Akkor még megvolt a lehetősége annak, hogy akiket a reggel új létre költ, a nagy munkát kezdjék el újra, de a haláltáncjelenet azt hirdeti, hogy valami véget ért, mert a gépből (gépezetből – a társadalomból) kidobták a legfontosabbat, a kegyeletet, és más egyébvel nem pótolták. Az időgépezet még robog egy darabig, a létváltozások nem szakadnak meg azonnal, de az a harang már zúg, és más minőséggé vált: az ember már valahol elveszett. „Vivos voco, mortuus plango” (Élőt hívok, holtért sírok) - hirdeti a hangok áradása, és az új társadalomnak egyre több a hajótöröttje. A hit még meglehet a szerelemben: Éva glóriásan emelkedik a magasba, de pusztá lányszem a falanszterben, még a gyermeke sem maradhat vele. Az eszkimójelenetben viszont állati léte tölti el iszonyattal Ádámot. Lám, itt van jelen a vicói leépülés, a nagy zuhanás: vissza a barbárság korába, mely nem derűs ösközösség volt, nem aranykor, hanem kegyetlen, rossz, irgalmatlan és torz.

Hogyan oldódik fel az az ellentmondás, amely a felvilágosodás északultusa és a falanszter rideg, időtlen, lelki fagyhalálát jellemzi? Egyszerűen úgy, hogy Ádám a szívével is lát. Madách az egész Eurázsia szellemiségét képviseli azzal, hogy az ész mellett mindig kiáll a szív jogáért. A falanszter tudósa elvész a részletekben. Madách számára nagyon lényeges a megérzés, az intuíció. Michelangelo és a hozzá hasonló nagy alkotó egy-egy épület (szobor) eszméjét hordozta az elméjében, az egészet látta, az sem volt lényeges, ha bizonyos részletek nem voltak világosak előtte.

Ádám a történelemnek, az emberiség létidejének az Odüsszeusza. Ez a különös helyzete, létezésének ez az egyedüli jellege hozza magával azt, hogy ahol csak érettségiztettem, mindig különös és ünnepi izgalommal járt az, ha valamelyik tanítványom Madáchból felelt. Az elnökök fokozott érdeklődése is mutatta azt, hogy itt különös titokról van szó. Mindegyiküknek megvolt a saját Madáchja. Ezzel nem a többi nagy alkotó iránti közönyt akarom kifejezni, csupán az alsósztrégovai magányos géniusz arcképére akarok egy újabb

ecsetvonást helyezni. Ez a szellemi háttér teszi annyira fontossá, hogy műveltsége tájain barangoljunk, új és új megvilágításban csodálkozzunk rá életművére. Igen! Az egész életműre, mert bizony mondom, hogy az ő esete bizonyítja azt, hogy a zene, a jó értelemben megszállott előadók miatt, sokkal szerencsésebb, mint az irodalom. Ugyanis a zene megszólaltatói képesek egy félig-meddig elfelejtett életműrészt is feltámasztani. Bizony mondom, Madách több alkotása is megérdemelne ugyanezt, és ekkor csoda történne vele kapcsolatban, mert a hatalmas világdramát is új és örvendetes ragyogás venné körül. Több titkára derülne fény az emberek előtt.

Az idő Odüsszeuszára, Ádámra és még inkább a nejeére, az első hölgyre lett kíváncsi James Joyce¹⁹, amikor „Az ember tragédiája”-ának a korábbi kiadása megjelent. Ádám szabadon, de jó sokszor boldogtalanul bolyong a térben és időben, mint tudjuk, még az űrben is. Vele együtt nem kelhetek, indulhatok határtalan és időtlen kalandozásra. Nem ezt cselekszem, csak munkám legnehezebb mozzanatát akarom elárulni, megnevezni: a két vizsgált nagy ember, alkotó életművéből sugárzó derűt szinte képtelenség visszaadni. Hiszen a logika éppen azt diktálja, hogy a ciklikusságban van valami végzetszerű, pedig mind a két alkotó éppen ez ellen küzd. Madách esetében még könnyebb belátnunk azt, hogy minden látszat ellenére nem pesszimista, hiszen Lucifer bocsátja Ádámra az álmot. Ez annyira sugallja a borúlátást, hogy az emberből, jogos ellenállást vált ki. Ahogy Vörösmarty Mihály a szabadságharc bukása után nem fogadta el azoknak a véleményét, akik úgy látták, hogy a „Szózat”-ban bemutatott nemzethalál immáron bekövetkezett, ugyanúgy Madách sem akart borúlátást ébreszteni senkiben sem. Lucifer álomsugallatát, ennek a körülményeit ő hirdette, és nagyon komolyan vette. Tudta jól, hogy sok igazság van ebben a szemléletben, de azzal is tisztában volt, hogy minél nagyobb a baj, minél nagyobb a félelem, annál nagyobb erővel kell azt legyőzni.

Amikor Szász Károly a szemére hányta²⁰, hogy miért hagyta ki a reformációt, akkor Madách azt válaszolta neki, miért akarja azt, hogy Ádám abban is csalódjon. Katolikus lévén ezt nem felekezeti elfogultságból mondta, hanem éppen azért, mert tudta, hogy sohasem a szent tanítással van baj, hanem az esendő emberi természettel. Ugyanilyen alapon lehetne a műből hiányolni Szent Ágostont, de valóban az ilyen töprengések meddők. A másfél évszázaddal ezelőtti örvénylések különös kordokumentumok. Hiszen bármelyik lezárt mű új életre kelhet az emberben; lehet életünk része, de a szerző eredeti jogát, a bemutatás szabadságát túlzás megkérdőjelezni. A fenti eseteket nem azért tettem szóvá, mert a kérdezőket akarom rossz fényben felmutatni, hanem azért, mert ez is bizonyítéka annak, hogy „Az ember tragédiája” különös izgalomba hozta már első olvasóit. Ritka vándorútra kelt a nagyvilágban. Reiner Maria Rilke és Franz Kafka diák volt akkor, amikor Prágában betiltották²¹ az előadását. Ezt a híres világvandort jóval később Budapesten is utolérte ez a végzet. Mindez nem örvendetes esemény. Azt viszont még a diktatórikus döntések is igazolják, hogy olyan műről van szó, amely nem hagyja hidegen az embereket: sorsukra, végzetükre, emberi méltóságukra ismernek rá megtekintéskor, olvasásakor.

Úgy gondolom, ez az az eredeti magyar remek, amelyből a legtöbb szállóige vált közkinccsünké. A fogalmazásnak ez a jellege Madáchot kora ifjúságától elkísérte. „Holdvilágon még nem sült cipő”²² – mondja egy helyen, és az az ember érzése, hogy nagyon közel volt ő azokhoz a forrásokhoz, ahonnan a népi bölcsességek születtek. Ismerte még azokat az embereket, akik még a tiszta, ősi források vizét itták. Egész élete, fizikai léte Ádámra jellemző odüsszeuszi utazás volt az időben. Mikor otthonától távol kellett lennie, testvére, Károly gondoskodott a gazdaságról, ő végezte az otthoni ügyes-bajos dolgokat. Szorgalmasam beszámolt az elvégzett munkáról. Leveleiből különös dolgok derülnek ki. Például az, hogy közel másfélezer juhot tartottak, de Madách Károly szerint ez kevés volt, mert korábban kétszázal több volt. Más és más módon fizette meg a juhászokat: volt, aki a juhok létszámától, a szaporulattól függetlenül kapta meg a bérét. Ennek a juhásznak a keze alatt nagyon sok kisbárány elpusztult. Volt olyan juhász, akinek Madách Károly a szaporulat arányában növelte a bérét, juttatását. Feltűnően virágzóbb volt ebben az esetben az állattartás. Íme, a magántulajdon öröme vagy átka? Bármilyen bölcselkedés helyett egyszerűbb azt mondani: „Ténye”. Nem véletlenül van a remélt élet, a jövő lehetőségére lombikban a XII. szín híres jelenetében. Mit ér az a jövő, amely akármelyik pillanatban szétpukkanhat? Mint már láttuk, Madáchnak az összes utópisztikus tanításról, elképzelésről ez volt a véleménye. Nem csak a saját korabeliről, hanem arról is, amelyet esetleg évezredekkel később képzel el valaki, és kényszerít rá a jobb sorsot érdemlő utódokra.

Giambattista Vico Platón szemével látja Homérosz különös hősét, Polyphémoszt. A mai ember számára mesés, félszemű óriás. Így került át „Az ezeregyéjszaka meséi”-be is²³. Ám a hajdani görög bölcs szerint a minden társadalmi csoportosulás nélküli, magányos családok képviselőjéről van szó. A család a társadalom legkisebb sejtje. Az egyén és a társadalom kapcsolatában mindig meghatározó szerepe volt.

1823. két magyar család számára szép ünnepi esemény volt: január 1-jén született Petőfi Sándor, és január 21-én Madách Imre. A következő nap fejezte be, tisztázta Kölcsey Ferenc a „Himnusz”. Rendkívüli fény lobogott fel az időben. A halál, a leépülés, a nemzeti végső sorvadás boldog tagadása. Két kisbaba a pólýában, egy kézirat egy távoli kisleben, egy magányos nagy költő íróasztalán. Mintha a karácsony fényei lobognának fel: minden végzetes esemény tagadását érzi az ember. 1806-ban még olyan terv született, amely alapján Bécs helyett Budát akarták birodalmi székhellyé tenni. Lám, ott a tagadás ott a remény, ott a két bölcsőben, és ott az íróasztalon. Ki tudott minderről? Akkor így ilyen pontosan, a kiteljesedett nagy életművek tudatában még senki sem, de sok-sok szívben élt a remény. Világlátásának, gondolkodásának megfelelően bárki mondhatja azt, hogy ez valami csodálatos, hasonlíthatatlan szép véletlen volt itt, minálunk, a magyar glóbuszon, de azt is állíthatja bárki, hogy ezeknek a dolgoknak így kellett lenniük, mert egész történelmünk azt igazolja, hogy megérdemeljük nagyjainkat. „Ha nem születtem volna is magyarnak/ e néphez állnék ezennel én” - mondta a mi Petőfink, igazi nagy váteszünk. Az ő sírja előtt hajtotta meg képzeletben a fejét Madách Imre. Bátyját, lemészárolt nővérét, annak pici gyermekét, vőjét siratva

tekintett ki börtönéből, és tudta, hogy egyet tehet: folytatja küldetését. Lelkében hallatlan változás következett be. Tudta a tömegek esendőségét, műveiben ezt tragikus színekkel ecsetelte, de legnagyobb remekében ez a kép már nagyon színessé és árnyalttá vált. Politikusként viszont elszántan, rendkívül bátran szolgálta azt a közösséget, amely bizalommal fordult hozzá.

Michelangelo rabszolgaszobrai kőbörtönükből is titáni erővel mozdulnak egy tökéletesebb, egy tisztább, egy igazán emberi lét felé. A történelem fogaskerekei jelen voltak Vico életében is. Átélté ő is a szenvedők sorsát. Ércnél maradandóbb műveket hagytak mindketten maguk után - reményeik szerint a boldogabb utókornak.

JEGYZETEK

1. Giambattista Vico: Az új tudomány. Akadémiai Kiadó. Budapest, 1963.
2. Madách Imre: Összes művei I – II. Révai nyomda. Budapest, 1942. „A kolozsiak” c. elbeszélés a második kötetben szerepel. Az 536. és 537. oldalon van a következő mondat: „Bereghi jószágaimban költséges vízgátakat, csatornákat alkottak tervem szerint a barátok, s a dühöngő ár elrontá a Rákóczi által készített Tisza-gátat, mely Kolozsi jószágát gyönyörű kertté emelte a víz fenekéről – és nemsokára lápok úszkálta ismét, káka terme az édeni vidéken.”* Ez az egyetlen csillag, amellyel Madách elbeszéléseihez megjegyzést fűzött. Ez pedig a következő: „A Rétközben még most is fennállnak a hídfők, melyen Rákóczi Újhelyből Kállóba szokott volt utazni; most víz lepi a vidéket s lápok úsznak rajta.” Gátépítés - az emberek biztonsága így kötődik a szabadság szimbólumává lett fejedelemséghez. Ő száműzetésbe ment, és ránk zúdult a lápvilág. Nyilvánvaló, hogy Madách ezt az utat nem a földrajzi érdekessége miatt említi, mert ekkor elbeszéléseihez (írásaihoz) több megjegyzést fűzött volna.
3. Vidmár Antal: Dante és Madách. Bp., a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem Olasz Intézetének kiadványa. 1936. 10. sz. 4-15. o.
4. Madách Imre: Összes művei I. Vö.: 2. p. Nagyon tanulságos az is, amit Nápolyi Endre Petrarcanak válaszol. Egyszerre van jelen ebben a válaszban a hanyatlás gondolata, a ritka nagy egyéniség sorsa. Szinte már érlelődik Madáchban XV. szín nagy jelenete, amelyben majd megkérdezi az Úrtól, hogy mi lesz a jutalma annak, akit kikacag a hálátlan tömeg. Ezért idézem Endre választát: „Őh igen, mert vajmi kevesen vannak, kik önmaguknak tudnak teremteni századot, többnyire azok, kiket csodálunk, korunk gyermekei, kiket az forgószélként emel fel, de felemelve máris esésre ítélt. De vannak, kik önmaguknak alkotnak világot, s ezek azok, kiket a hajnal hírnökeként sokáig üldöz az álmos nép, ezek azok, kiknek termésükön rágódik egy korcs utóvilág.” 979. o.
5. Madách Imre: Összes művei II. Vö. 2. pont, 970. o.
6. Fáy Attila: Vico „Új tudomány”-ának hatása Madáchra. Katolikus Szemle, Róma, 1987. 2. sz., 120-134. o.
7. Madách-tanulmányok. Szerkesztette: Horváth Károly. Akadémiai Kiadó. Budapest, 1987. Németh Antal: A Tragédia bécsi sikere. 335-347. o. A szerző tanulmánya végén összegezi az osztrák és a magyar sajtó nagy elismerését. A dicsőítő visszhangba „egyetlen disszonáns hang vegyült: a náci Völkischer Beobachter január 26-i számában a müncheni lap bécsi tudósítójáé.” 347. o.
8. Madách Imre: Összes művei I. Vö.: 2. p. 364. o.
9. Madách Imre: Összes művei II. Vö. 2. p. „Politikánk első és legfőbb pontja, hogy Magyarország politikai egyéniségét fel akarjuk s Isten segítségével fel fogjuk tartani. Míg a világ valamennyi országa e közös s évezredek történetében gyökerező ösztönét, egy talán új évezredek múlva

bekövetkezendő szocialisztikus világrend ki nem irhatja; - míg az emberi természetnek azon gyöngesége ki nem hal, hogy bár legnyomorúbb egyéniségét is csak fájlalva adja fel egy örökké tartó üdvösség irányába is; - míg az öngyilkosságot erényül nem fogadja el a közérzület, s kétoldalú szerződések kötelező voltának morálja nevetséges előítéletül nem fog tekintetni: addig politikánk ez első pontja nem áll ellentétben a mai kor szabadelvű, szélesb világnézetével, mely még a régi erkölcsök alapján nyugszik. Nem áll ellentétben annál kevésbé, mert egyéniségünk megsemmisítésével szemben az üdvösség reménye is vajmi bizonytalanul csillog kárpótlásul előnkbe.” 650. o.

10. Vö. 2. p. II. 688. o.

11. Madách Imre: Összes művei II. Vö. 2. p. 876-877. o.

12. Olasz-magyar szótár. Főszerkesztő: Herczeg Gyula. Akadémiai Kiadó. Budapest, 1952., 68. o.

13. Sain Márton: Nincs királyi út. Matematikátörténet. Gondolat Kiadó. Budapest, 1986., Jean Baptiste Joseph Fourier (1768-1830) leghíresebb munkája a „Theorie analytique de la chaleur” (A hő analitikus elmélete, 1822). Madách foglalkozhatott ezzel a munkával. Valamilyen ismertetést olvashatott róla.

14. Vö. 2. pont. Isten keze, ember keze. 229-232. o. Az édeni táj, az Istennek a romlatlan világa egész életében vonzotta Madáchot. Ha ide megérkezik az ember, a természet pusztulása következik be:

„Őh dicső világ! Te Isten szent világa,
Hozzád vonz szívemnek érzeménnye, vágya!
Itt még nem dült ember, itten mindenem még
Óserő zománca mint túlföldi csók ég. –
Majd ha átlépi ember szent határod,
Eltörli rólad mind e szűz zománcot;
Mintha látnám, amint egyenkint letépi
Bájad, sebhelyét szűm mindeniknek érzi.”

...

„Elhervad, kipusztul Isten szent világa,
Jő helyébe ember dőre alkotása.
S édenünk helyett, mit földön Isten alkot,
Emberkéz alkotja számunkra a poklot.”

1983-ban boldogan tolmácsoltam Toscanában egy olyan erőműben, amelyben a föld melegét, hőjét alakították elektromos energiává. Ez a rejtett kincs a szél és a nap energiájával együtt akkor oly sok reménnyel töltötte el az embereket, hogy természetesen hatott az Esso illetékeseinek a korábbi riadalmára: az olaj lehetőségeinek vége. Menteni kell a vagyont, más lehetőségeket kell találni. Megtalálták. Azt, amit eredetileg nem is reméltek. Meg, azt a lehetőséget, amely egyre végzetesebb az emberiség számára...

15. Vö.: 1. pont. 494. o.

16. Vö.: 1. 614. o.

17. Vö. 1. 530. o.

18. Madách Imre: Az ember tragédiája. Sajtó alá rendezte és a bevezető tanulmányt írta: Waldapfel József. Szépirodalmi Könyvkiadó. 1956., 15. o.

19. Imre Madách: La tragedia dell'uomo. Traduzione di Umberto Viotti e Vittoria Curlo. Edizione dell'Accademia d'Ungheria in Roma. Roma, 2000. XVI. p.

20. Vö. 2. II. 947.

21. Vö.: 18. p. 23. o.

22. Vö.: 2. p. II. 768. o.

23. Le avventure di Sindibad il marinaio. Edizione integrale Traduzione di Armando Dominici. Introduzione di Bruno Traversetti. Tascabili Economici Newton. Roma, 1991. 15. p.

**Enrico Pietrangeli
MEZZOGIORNO
DELL'ANIMO**

CLEUP novembre 2011
ISBN: 978 88 6129 775 3
pp. 100 , € 12,00

Enrico Pietrangeli "A lélek nyara" szemelvényének címéből máris következtethetünk a kötet metaforikus és egzisztenciális jellegére. 75 versről van szó, melyek érzékeny hangja, lágy vonása képes mélyen hatni szívünkre.

Már rögtön az első versszakok olvasása után az az érzésünk támad, miszerint a költőben elevenen él a költészet, ott gyökerezik mélyen a gondolataiban és megpróbál segítségével a saját egzisztenciális filozófiájára összpontosítani. Pietrangeli egyéniségében valóban frissen él a gondolkodó költő, az Én, aki képes egészében átfogni a társadalom fejlődéstörténetét és képes hosszas töprengésbe kezdeni arról is, honnan ered a fájdalom és a rossz. Mindezt megpróbálja visszaadni versein keresztül, háttérben egy olyan elmélyült lexikai tudással és tapasztalattal, ami bizony követendő példának szolgálhatna. A költő ideológiai dialektusa is e téma körül forog, alapul véve Szókratész elvét, "gnosce te ipsum".

A mondanivaló választéka és a nyelvezet tartalmassá teszi ezt az egyéni eszmefuttatást, egyúttal megerősíti a belső Ént. Enrico Pietrangeli a költészetnek tulajdonítja tehát a legnagyobb szerepet, számára csakis a vers lehet a közlés formája.

A szerelem és fájdalom kapcsolatáról szépeket és érdekesekeket lehet olvasni a "Meghalni, hogy szerethess" c. lírai versben, amiben ezt írja: «Halálosan szeretni / a sorsverte boldogtalanok / és képmutatókkal / teli világot, ahol csupán / csalás, / megtorlás, / büszkeség, / sértődés, / önzés / bír uralkodni».

Ezekkel a versekkel, amikben a fájdalom a szeretetet mellé társul, a költő - a gondolatban szabad ember - megpróbálja kifejezésre juttatni a belső béke és szabadság utáni vágyát, amit gyakran megálmodott és amit végre megtalált.

Lírája a későbbiekben egy más témát dolgoz fel, az ember és Isten kapcsolatát, "Isten szereti minden érzékeny és feléje vágyakozó teremtményét" említi az egyik versében. Az "Isten" és "A Krisztus" verseivel pedig egy felemelő tisztulási folyamatot tükröz, melynek során az Isten hasonmására teremtett tökéletes lény, az ember megüdvözülni, ez a folyamat pedig a hit, a remény, a szeretet, a könyörület, de legfőképpen a Jó tudatossá válásának folyamata. A "rossz" alkotja a határt, amin túl kell lépni, a szeretet és a jótékonyság viszont, mint kapaszkodók segítik az embert az üdvösség felé. Így véli Tolsztoj ugyanerről a témáról: «Nem lehet hit nélkül élni. A hit az emberi élet értelmének az ismerete. A hit az élet ereje. Az ember azért él, mert hisz valamiben.»

Mindezekon túlmenően verseiben érezhető bizonyos képzeletbeli folytonos keresés, benne a költői gondolat szerepe továbbra is fontos tényező marad, fürkészi, miként lehetne átalakítani a költészetet a remény

hírnökévé, ezt így fogalmazza meg: «A félénk Erosz / nosztalgiára apellál / tőle bátorítást és megváltást vár».

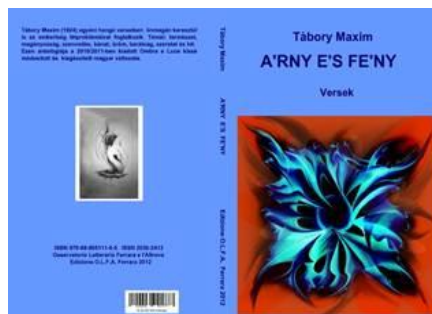
Az ezt követő részekben az emberi illetve az egyetemes fájdalom kerül vizsgálat alá, az egyéni fájdalom benne általános értelmet nyer; a fejezet címe "A fájdalom anamnézise". Ezekben a versekben feltárja előttünk a tökéletes erkölcsi tisztaság képét, amiből szivárog a bölcsesség és az elvesztettnek hitt egyensúly visszaállítására való törekvés: «Nem inog csak vesztegel / mint formátlan anyag / a nyugalmi egyensúly, / várva, hogy kibillenjen / végre az élet hintaja. / Az ember vár és gyötrődik, / a lelkileg gyenge feladja, / csendes képet fest a higgadság/ romhalmazokból vett mozaikkal kirakva».

A lírában nem először fordul elő, hogy a fény elhomályosodik, a sötétségből fény születik, természetesen nem mesterkél, hanem belső fényt kell érteni alatta, ami megvilágítja a saját életünket esetleg a másokét. Ebben a fény és árnyékjátékban a leggyakoribb téma a L'amors e la mors (ez esetben jól kitapintható e két főnév között fennálló árnyalt kapcsolat, a különbség csupán a fosztóképző), ezt olvashatjuk erről: «Kevesen vannak, akik / a szerelemben belehalnak / jobbára elmebeteg / vagy pedig oktanul érzékenyek». Ez utóbbi tárgykörből további két költői alapfogalom bontakozik ki: egyrészt az élni akarás témája, ami az én keresésére irányul, másrészt az élet megfogalmazása, ami viszont nem más, mint az emberhez méltó élet ösvényén megtett nagy utazás; a könyvnek ez az egyik legjelentősebb fejezete, benne így vall: «Szabadon élni békésen, hogy ne kelljen többé meghalni magunk számára. Élni azért, hogy épségben célba jussunk, és nem a célhoz csatlakozni, mert az egy más dolog, a célba érést semmiképpen nem jelenti».

Befejezésül annyit fűznék még hozzá, hogy Enrico Pietrangeli költészete egyedüli és összetéveszthetetlen, világos, összefüggő és választékos beszédstílusával a költészetet a szó jelképévé magasztalja, amiben a képzelet világa megnyílik mások számára is, a színek láthatóvá, a zene hallhatóvá válik. Valójában minden versét élvezet olvasni, mondanivalójával szeretné elgondolkodtatásra késztetni olvasóit és emlékeztetni az embert, hogy e kerek nagy világon ő nem más, mint egy porszem. (Olaszból fordította © Nagy Marianna)

Giorgia Scaffidi

**Tábor Maxim
ÁRNY ÉS FÉNY**

Edizione O.L.F.A.,
Ferrara 2012 pp.
158 € 24,50 (b/n
copertina rigida),
ISBN ISSN 2036-
2412

Az olasz nyelvű
kiadás bővített,
néhol módosított
magyar nyelvű

változata. Az olasz nyelvű kiadás egyik recenzóját publikáljuk, amellyel a költő nem értve egyet, nem járult hozzá, hogy a magyar nyelvű kiadás függelékébe szerkesztésével. Íme az ezzel kapcsolatos állásfoglalása:

«Nagyon figyelmesen megint átolvastam Diedo írását. Mint ahogy a január 8.-i e-mailemben írtam, pontosan úgy történt amiért aggódtam. Pl. többek között írja, hogy "mondanivalójából kiemelkedik az írás egy járulékos, néha allegorikus, de gyakran realiztikus művészetének díszessége". Szépen hangzik, de egyetlen példával sem illusztrálja amit állít. Továbbá semmi specifikus egyéni "költőiségre" nem mutat rá.

Itt nem az alliterációkra vagy rímekre gondolok, hiszen ezeket nem láthatta az olasz szövegben; vagy, "Így hát a kozmikus költő"....stb., aminek ugyanaz a fogatékossága. Úgyszintén: "...ama élőlény"... stb. Vagy nem vette észre (értette?) a szimbólumok egyikét sem, vagy nem tudott (nem tartotta fontosnak?) hozzájuk szólni?

Bár nagyon szépen ír rólam, és sikeres összmunkánkról, meg a jelzett, figyelmes, rész-kihagyásoddal, s adoptálásával sem fogadom el írását könyvemben.»

Ezen bevezető után íme a Diedo-recenzió két fordításban: Aszalós Imre és Nagy Marianna tollából. A fordítói munka szempontjából fontosnak tartjuk a két fordításváltozat közlését:

I. változat:

Maxim Táborny OMBRA E LUCE Versek

Enrico Pietrangeli előszavával, Fáy István kritikájával

Az illusztrációkat készítette: Judy Campbell, Domokos Sándor, Patricia Hawkins Hiss, Sivák Enikő

A kötetet olaszra fordította és kiadását gondozta B. Tamás Tarr Melinda

Osservatorio Letterario Ferrara e l'Altrove; Edizione O.L.F.A., Ferrara Edizione O.L.F.A. 2011², 122 oldal, 11,50 € ISBN 978-88-905111-1-0 ISSN 2036-2412 Ean: 2120005956558

Megrendelhető a <http://www.ilmiolibro.it> és egyéb internetes terjesztő oldalakon, vagy a Szerkesztőségen keresztül.

A magyar (de a II. világháború óta az USA-ban élő [a szerk.]) Maxim Táborny *Ombra e luce* (Árnyék és fény) című versgyűjteményének e második kiadása – Bonaniné Tamás-Tarr Melinda szerkesztésében és gondozásában – egy csapat együttműködésének egységes egészzé kovácsolt eredménye, melynek tagjai voltak az imént említett fordító-szerkesztő, aki a könyv kiadója is; Miska János, a szövegek angolról magyarra fordítója (M. Táborny anyanyelvén kívül angolul is ír, sőt, ő maga is fordít költői szövegeket); valamint a magyar szöveg alapján készült fordítások kivitelezői, Gyöngyös Imre és Kova György; az előszó szerzői (és anyanyelvi lektora) Enrico Pietrangeli és Fáy István; s nem utolsó sorban a kötet illusztrátorai, a borítót is beleértve: Judy Campbell, Domokos Sándor, Patricia Hawkins Hiss és Sivák Enikő. Egy széleskörű szerveződés tehát, ami nem is eredményezhetett mást, mint igen magas színvonalú kiadói munkát. A Szerző, Bevezetőjében, köszönetet mond mindnyájuknak, minden nagyra becsült munkatársának.

A kötet kilenc költői lélek-momentumra oszlik, melyek egyenként különböző címet kaptak: IFJÚSÁG; HÁBORÚ; EGYEDÜL; «ARCOD VEREJTÉKÉVEL»;

ÁRNYÉK; ÁLDOTT SZENVEDÉLYEK; SZÍVDOBBANÁSOK; LELKEK; FÉNY.

Ahogy az épp idézett listából kitűnik, a borítón látható csupa nagybetűs cím - fény és árnyék – nem más, mint a mű egészen jól elvégzett rostálásból nyert esszencia, igen átgondolt választás eredménye, amennyiben szándékosan tesz mély benyomást, s ami ama élőlény hétköznapi értelme(zése)ibe rejtett létellentmondást nyilvánítja ki, aki egyedülként képes teljesen világosan szétválasztani a sok kis részletből álló fogalmak, elvek halmazában az őt körülvevő környezet fáziseltéréseit és ellentéteit.

Ugyanezen felosztás a versírás aktusának különbözőképp történő felfogását is jelzi, amely M. Táborny zsenijének szerves része. E sajátosságára Enrico Pietrangeli nagyszerűen mutat rá (13-14.o.) sorrendben az első előszó soraiban. Nem másról van szó, mint a nem csupán emberi, hanem univerzális értelemben vett létezés legtávolabbi aspektusainak megragadására való képességről. Ama létezésé, melynek elsődleges célja az ember maga, s amely az embertől kiindulva a véletlen által folyton változó, végtelen lehetőségek felé távol. Annyi mozaikdarab, amennyit csak képzeletünk – akár csak potenciálisan is - teremteni bír. Figyelmes elemzéssel mindezt felvázolhatjuk egy koncentrikus forma-erő képében, amely – a nap sugárzásához hasonlóan – fényt, az értelem világosságát adja, a költészet áldását és szinte emberformába öntött életet egy önmagában alakatlan, holt ideának. Erről pedig «A szent tűz» című költemény kezdőstrófája jut eszembe: «Létünket éltető Tűz!/Beléd szóróm szavaim,/hogy lánggal ölelkezve/lobbantsák/ég felé emelkedő/vágyainkat.» (108.o.) «Gondolat és Logosz» frigye, ahogy Fáy István fogalmaz (9. és 15. o.). A könyv lényegi mondanivalójából kiemelkedik a keresztény Ige szerepe, és/vagy az írás egy járulékos, néha allegorikus, de gyakran realiztikus művészetének díszessége.

Ennyi és ennyire fontos, a versben fellelhető gondolat közül, a «kozmozgikus Utazás» – melyre Pietrangeli felhívja figyelmünk (ibidem) – a legaktuálisabb: nemcsak Maxim Táborny egyéni, hanem általánosságban kortárs költőink generációjának (lét)élményéről is beszélnek.

Ezért világossá kell tennünk, hogy – épp előző megállapításunkból kifolyólag – M. Táborny költői lényege nem «kozmozgikus», hanem sajátos módon épphogy «kozmozgikus» nyilvánul meg. Kozmozgikusság és kozmozgikusság nem ugyanazzal a jelentéssel bírnak. Két különböző aspektus, melyek valamely módon a kozmosz teljességét jelképezik. Nem akarom jelentésüket a korlátok közé szorított szótári definícióra egyszerűsíteni. Ezért inkább a megfelelőbb *szignifikáns*ra hivatkoznék, amelyet kritikai értelemben a versre (és általában az irodalomra, de még átvittebb értelemben az ezerarcú művészetre) vonatkoztatnak. Az első szempont, a «kozmozgikus» a kozmosz vagy az univerzum bármely történésébe való részvételre utal. Míg a második, a «kozmozgikus» egy jóval specifikusabb, szűkebb értelemben művészibb, behatároltabb fogalom, amely par excellence foglalkozik a kozmosszal. Mindent összevetve, megállapíthatjuk tehát, hogy a költői vagy általánosabban művészi aktusban a „kozmozgikusság” magába foglalja a kozmozgikus bármely jelentéstartalmát. De nem oda-vissza. Így hát a

kozmosz költő olyan elemek tökéletes szintoniájára-szimfóniájára törekszik, amik minduntalan a kozmoszra utalnak vissza, megfelelve ugyanakkor annak az igénynek, mely csillaghatárok és előre meghatározott elemek megalkuvást nem tűrő keresésére indít, olyanokéra, melyek mindezt a tartalmat eredeti fogalmi keretbe illeszthetik.

Meghatározva M. Táborny költészet iránti szenvedélyét, csak ellentétes akaratok tézisének fogalmával élhetek, amikből alapvető ellentéteket vezethetünk le. Ezek, meglátásom szerint, két alapvető érzékkel esnek egybe, melyek szerzőnk költői megnyilvánulásaiban mozgatják: a *szociális/introspektív*vel, ami a valós események leképezését illeti, amit a társadalom megél (és azzal együtt a költő, szinte magába szippantva azokat a meditatív aktus kizárólagos egyoldalságában); és a fények/árnyékok ellentétpárjával, a metaforák és allegóriák absztrakt világába kivetítve. Ahol azonban a közösséggel való szoros összetartozás kiválóan kerül bemutatásra, például a 33. és 70. oldal soraiban: «Elárvultam, mint e hideg terem»; «sejt sejthez sóhajtl...».

Így egyértelműen megerősítést nyer - saját hallgatólágos egyetértésemmel - a vizsgált mű címének helyessége.

Bocsátásuk meg nekem, ha szükségét érzem a jelen költeményekhez csatolt széljegyzetek negatív értékelésének, ha eme egyetlen gyenge hang el is vész a kórus nagyszerűségében. Túl sok van belőlük! És ha kevesebb is lett volna, a megjegyzések – főleg a nem azonnali módon lábjegyzetben feltüntetettek – a költői környezetben az élmény közvetlenségét rontják, amelyből a szépség érzete is származik. De legfőképpen a megjegyzések befolyásolják az értelmezést, aminek egyáltalán nem kellene közvetítésre szorulnia, hanem szabadságot, teret kellene engednie az utólagos költői továbbfejlődésnek, a verssorok kiegészítése reményében, az olvasó képzelete által. Másrésztől M. Táborny a Bevezetőben előre bocsátotta, melyek lehetnek kifejezőmódjának esetlegesen kétértelmű elemei. Ennyi elég is lehetett volna.

Épp ellenkezőleg (a mennyiség és a megvalósítás sokszínűségének értelmében) különböző, filigrán és olykor metafizikus, csendes belenyugvást árasztó illusztrációk (a fent említett kozmosz elmélettel összhangban) tónust és plusz költőiséget adnak a kötetnek.

Emilio Diedo

- Ferrara-

Fordította © **Aszalós Imre**

egyetemi hallgató

Debreceni Tudományegyetem

II. változat:

Táborny Maxim

ÁRNYÉK ÉS FÉNY

Táborny Maxim magyar költő az „Árnyék és fény” című verseskötetének ezen második kiadása, Bonániné Tamás-Tarr Melinda fordításában, szerkesztésében és gondozásában, egy sikeres kollektíva eredménye, melynek tagjai: az előbb említett fordító, gondozó és egyben kiadó; Miska János, az angol szöveg magyar fordítója (Táborny M. az anyanyelvén kívül ír még angolul, sőt, maga is fordít verseket angolból);

Gyöngyös Imre és Kova György fordítók; Enrico Pietrangeli (olasz nyelvi lektor) és Fáy István előszóírók; Judy Campbell, Domonkos Sándor, Patrizia Hawkins Hiss és Sivák Enikő illusztrátorok, a borítón lévő illusztrációt is beleértve. Egy ilyen átfogó szervezőmunka következménye nem is lehetett volna egyéb, mint egy kiemelkedő színvonalú kiadvány. Bevezetőjében a Szerző mindenkinek megköszöni az értékes közreműködését.

A verses könyv kilenc költői mozzanatból áll, amiket az azonos című versek jellemeznek: FIATALSÁG; HÁBORÚ; EGYEDÜL; «ARCOD VEREJTÉKÉVEL»; ÁRNYÉK; ÁLDOTT SZENVEDÉLYEK; SZÍVDOB-BANÁSOK; LELKEK; FÉNY.

Amint az a felsorolásból is érezhető, és a borítón is ott szerepel csupa nagybetűvel, az árnyék és a fény kettőssége hatja át az egész művet. Stratégiailag is nagyszerű, sőt, két jól megválasztott kifejezés, ami csakis egy olyan ember mindennapi intellektusában születhetett meg, mint élő oximoron, aki egészében véve képes arra, hogy megkülönböztesse az aprólékosan kidolgozott koncepciók halmazából az őt körülvevő természetire vonatkozó szakaszokat és ezek szembeállítását.

A jelen beosztás egyben megadja a különböző verselési formák szerinti csoportosítást is, ami Táborny M. tehetségét méltatja. Igen jellemző a 13-14. oldalon található részlet, amit elsőként Enrico Pietrangeli tárgyal bővebben. Itt arról van szó, hogy meg kell tanulni elfogadni az élet különböző aspektusait, nem csak humán, hanem főként univerzális értelemben véve. Ebben az életben, ahol az ember így is úgy is célponttá válik a naponta egyre szaporodó buktatók és lehetőségek szédületes forgatagában. Ezek, például ha mozaikdarabok volnának, annyi volna belőlük, amennyit csak el tud képzelni egy ember, sőt, annak akár a hatványa. Figyelmesen elemezve azt is láthatnánk, amint ezek idővel egy koncentrikus erő felé, egy koncentrikus formába tömörülnek, mint a sugaras nap, melynek fényére megvilágosulnak az önmagukban amorf, vagy másképpen a kihunytt eszmék, és költői, szinte már antropologikus értékkel ruházódnak fel. Erről jut eszembe «A szent tűz» kezdő strófája, amelyben ez áll: „Létünket éltető Tűz!/Beléd szóróm szavaim,/hogy lánggal ölelkezve/lobbantsák/ég felé emelkedő/vágyainkat.” (108. oldal). A „gondolatok és Logos” egyvelege, ily módon jellemzi Fáy István (9. és 15. old.). Voltaképpen a keresztény Ige alapjaihoz való visszatérést hirdeti és/vagy az íráshoz, a performance művészetet egyik válfajához, amit ha időnként allegórikusan, de nagyon sokszor határozottan említ. Sok hasonló nézet van a „Kozmosz utazás” c. versében, Enrico Pietrangeli utal ezekre is (ugyanitt), és amiről szó esik, az minden kétséget kizáróan a legaktuálisabb téma, ezt nem csupán Táborny Maximnál tapasztalhatjuk, hanem együttvéve a mi korunk, a mi generációnk költőinél is.

Éppen ezért jobb, ha tisztázzuk ebben az utóbbi megjegyzésben tett állítást, miszerint Táborny Maxim költészete lényegében nem „kozmosz”, hanem annál sokkal különlegesebb, „kozmozgikus” jegyeket mutat.

Kozmológiáról beszélni vagy kozmikuságról, a kettő nem ugyanazt jelenti. Valamilyen módon mégis mind a kettő a kozmosz komplexitását igyekszik bemutatni. Nem szeretném most a két jelentést a szótári meghatározásra korlátozni, legfeljebb az ideillő

szignifikánsra hagyatkoznom, amivel a verseket szokták kritikusan illetni (vagy általában az irodalmat, de még inkább a művészeteket a maga sokoldalúságával). Az első, a „kozmológiai” szempont, ami bevezet minket a kozmosz, az univerzum történéseibe. A második, a „kozmosz” szempontnál viszont egy tipikusan művészi gonddal végzett, részletes, jól körülírt kép tárul elénk, amiben kitűnően szól a kozmoszról. Mindent összevetve észszerűen megállapítható, hogy a költészetben vagy általában a művészetekben a „kozmosz” magába foglalja a „kozmosz” jelzőt, és nem fordítva. A kozmosz költő ennek hatására merészen törekszik egy olyan tökéletes színtónia-színfónia irányába, mely részleteiben állandóan a kozmoszt idézi, választ adva az első fontos kérdésre, hogy hol húzódnak az asztrális határok, illetve hogy lehetne meghatározni őket, avégett, hogy ezek segítségével autentikus erkölcsi szabályokat lehessen létrehozni.

Tábori M. a költészet iránti szenvedélyét nem tudnám másként megérteni, ha nem értékelném a szövegben fellelhető, egymással ellentétes oldalon álló szándékot, akaratot, amiből alkalom adtán alapvetően fontos oximoronokat képez. Ezek meglátásom szerint az alábbi két kettős fő vonzerővel egyeznek meg, amik a szerzőnket motiválják a költői megnyilvánulásában: közösség/önmegfigyelés, ami a közösség által megélt valódi események kivetítődését jelenti (a költő együtt éli át a közösséggel az eseményeket, az egyoldalú meditációt egyenesen elfojtja), a *fény/árnyék* pedig az allegória és a metafora absztrakt világának a kivetítődése. A közösséghez való intim tartozás

nagyyszerű példáját a 33. és a 70. oldalon található verseken keresztül mutatja be: „Elárvultam, mint e hideg terem”; „sejt sejtéhez sóhajt...”.

Mindezek után helyeslem és megerősítem a döntést a vizsgált mű címének megválasztásában.

Engedjék meg, de szeretnék még egy megjegyzést tenni, ami a nagy többséghez képest meglehetősen kirívóan és negatívan hangzik, mégpedig ami az egyes verskompozíciók esetében a jegyzetektől való következtetéseket illeti. Túl sok! Akkor is, ha kevesebb lenne belőlük, a jegyzetek, főleg hogy nem a lap alján szerepelnek, mindenképpen lassítják a versszövegek közvetlen megértését, tehát ártanak a vers szépségének. A jegyzetekkel lehet a leginkább befolyásolni a mondanivaló közvetítését, amit abszolút nem szabadna közvetíteni, hanem hagyni kellene, hogy az olvasóban utólagosan is és szabadon fejlődjön a vers iránti fogékonyság, befogadóképesség. Más különben Tábori M. a bevezetőben már előre jelezte, hogy az ő előadásmódjában mik lehetnek ezek az ellentmondásos elemek. Ennyi is elég lett volna.

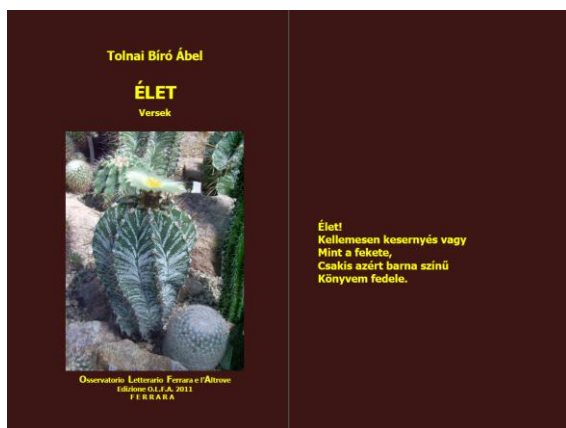
Evvel szemben a szám szerint különböző és egymástól eltérő rajzok, gyakran ábrázoló, olykor viszont metafizikai effektust keltő illusztrációk, (a fent szereplő kozmosz nézetével párhuzamban) nagyobb hangsúlyt kölcsönöznek a műnek és pótlólag is fokozzák a költőies ábrázolást.

Emilio Diedo

- Ferrara-

Fordította © **Nagy Marianna**

Tolnai Bíró Ábel
ÉLET (I. kiadás)
VITA HUNGARICA (II. kiadás)

Osservatorio Letterario Ferrara e l'Altrove; O.L.F.A. kiadás, Ferrara 2011; 100 és 92 oldal ; € 7,10 ISBN 978-88-905111-3-4 (e.f.c. non più reperibile), € 18,00 (ÁFÁ-val együtt) ISBN 978-88-905111-4-1 ISSN 2036-2412 Ean: 2120006069189
Megrendelhető: <http://www.osservatorioletterario.net> <http://www.ilmiolibro.it>, <http://www.lafeltrinelli.it>

Nagy megtiszteltetés ért azzal, hogy jelen periodika kiváló Főszerkesztő Asszonya rám bízta eme, édesapja összegyűjtött verseiből formálódó versgyűjtemény véleményezését, recenzálását, melyet saját maga válogatott, szerkesztett és adott ki. E kötet Tolnai Bíró Ábel alias Prof. Dr. Tarr György költeményeit foglalja magába, s tekinthetjük a 2002-ben megjelent, akkor még 31 művet tartalmazó kötet kibővített, teljesebb változatának a maga 82 (magyar és olasz nyelvre lefordított) költeményével.

A szerző szakmai sokoldalúsága és kiemelkedő személyisége (bíró, egyetemi tanár, az állam- és jogtudomány doktora, számos bizottság tagja és elnöke, a Szent Korona Lovagja és Vitéz, valamint a Magyar Köztársasági Érdemrend tisztikeresztjének birtokosa) mellett és okán eddigi publikációiban is foglalkozott fontos szociális, jogi, gyermekjogi és környezetvédelmi kérdésekkel, mely érzékenysége kötete egyik fő mozgatórugójának bizonyul. Ezt bizonyítja – a Főszerkesztő Asszony rövid ajánlása után következő – előszava, egy ismeretlen szerzőtől

származó, a Nyugat 1915. évi 23. számából kiemelt írás is, melyben a költő univerzális és abszolút, a Romantika lángjaitól körülölelt küldetéses szerepére emlékeztetnek, hogy a költő „mindenért van és mindenkiért”. Ám ez csak kiindulópont ahhoz, hogy feltáruljanak előttünk a verselővel szembeni megvetés és kegyetlenség mélységei, mik a világ materializálódásával, értékvesztésével, elembertelenedésével csak még sötétebbek lesznek. A természet pusztítása a költő meghurcoltatásának jelképe lesz: s e választás nem véletlen a kötet szimbólumrendszerét tekintve.

Maga a gyűjtemény öt fejezetből (*A múltba néző szem, Állatkerti séták, Esti képek, A mában élünk, Igaz magyar kell*) és némely vers olasz nyelvű fordítását tartalmazó *Függelék*ből áll. Az egyes fejezetek versei egy-egy gondosan kiválasztott tematika köré szerveződnek. Az első fejezet a költő fiatalkori költeményeit gyűjti össze (1943-54), két később íródott, vallási témájú műve mellett. Már kezdeti alkotásai is figyelemreméltóak, legnagyobb költőink hangjai, hatása érezhető bennük anélkül, hogy az utánzás legkisebb jelét is felfedeznénk: jelen van Kosztolányi játékossága és impressziókra alapuló eszköztára, a gyermek játékoságának és a felnőtt fájdalomnak ellentétéből fakadó különössége, mely a szürrealitás-reális tengelyein mozog (*Az első rímes-rémes sóhajom, Tanítványaim emlékezete, Őszi kép*); Adyval főképp istenes verseinek hangulata, a realitás idegensége, a magányos, elefáncsont-torony béli szemlélődés büszkesége s szintén a kifejezőmód köti össze (*Könnyű annak, aki úr; Istenről álmodtam az éjjel*), de nagy költőnk *A „fekete zongora”* című művével különös és összetett rokonságot ápol Szerzőnk egyedi és remek *„A hegedű”* című verse. József Attila édesanyjához szóló gyermeki hangjának selyme szövi át a *„Jaji”* című verset, míg a *„Hogy költő leszek...”* öntudatossága a XX. századi szürkeség és gépiesség, a mindennapi robot súlyának versbe szedésével szintén tragikus sorsú költőkre emlékeztet. Viszont már e fejezetben is tisztán hallható Tolnai Bíró Ábel saját költői hangja, mely az útkeresés nehézségének és keserűségének hangjain szól egy távoli, idegen és hideg Isten felé fordulva, hiszen tudja, hogy Isten s az út megtalálása: egy és ugyanaz. Ennek a keresésének hű bizonyítékai *„Ha én Isten lennék...”*, *„Leszek, ki voltam...”*, *„December”* és legfőképp *„Senki ne kérdezze”* című versei. Ámor ihlette *„Az erre méltóhoz”*, a *„Te voltál nékem...”* és a *„Hódolat”* című alkotásokat, amik leginkább a „dolce stil novo” szublimált nőideáljához, átszellemített, égbe emelt műzsájához szólnak, s tükrözik az európai lírát átjáró trubadúr-lovagi szerelmi líra hatását. A fejezetet lezáró három költemény bibliai ihletésű, *„A csodálatos halászat”* Babits: Jónás könyve című remekművének ritmikai-szóhasználati eszközeivel meséli el Jézus életének egy epizódját.

A második fejezet az *Állatkerti séta* címet viseli, s pontos természeti leírásaival társadalmi kritikát fogalmaz meg rámutatva az emberi hiányosságokra, negatívumokra ironizálva, ostromozva, de egyszerre tanító céllal (*A kutyaféléről; A farkas; A dingó*).

Az *Esti képek* fejezetének alkotásai az első fejezet korszakára tehetők, viszont jelentős változásokat vehetünk észre: míg az *„Este”* gyengéd hangja még kapocs a kezdeti versekhez, a továbbiakból kitűnik,

hogy költőnk véglegesen saját útjára lépett, ezt támasztja alá az immár sajátosan filozofikus hangvétel. Isten közelsége jobban érezhető, habár még mindig bizonytalanság és misztérium övezi. Ebből a szempontból kulcsvers az *„Üvegszilánk”* című költemény, melyben az üvegszilánk a sorsszerűség, az isteni és az emberi akarat küzdelmes egybefonódásának szimbólumává válik. A bizonytalanság, élet és halál örök körforgásának kérdései az éjszaka teremtő sötétjében öltenek testet (*Fáradt vagyok; Éj van; Éjszakai álmatlanság*). Az állatszimbólumok sorát gazdagítja a szúnyog alakja, mely az isteni és emberi kegyelem kifejezésének eszköze lesz.

A negyedik, legösszetettebb fejezet *A mában élünk* címet viseli, s témák sorát dolgozza fel egyéni és zseniális költőiséggel. A központi argumentum az embertelenség, a világ elfajzása és hidegsége marad mind a filozófus magányában, mind az Istennel való dialógusban (*Nehéz; Tombol a gyűlölet*): a címadó vers a becsületet, mint az ember-élet alapvetését emeli ki, míg az *„Élek”*, *„Mi végre?”* és a *„Meditáció négy sor felett”* az élet és halál rejtelmét kutatja tovább az „ős-ködbe való visszatérés”, mint új, örök életre születés elméletét is felvetve. Ars poeticáját is itt találjuk: a *„Tövisek közé hulltam”* szinte krisztusi küldetésudatról árulkodik, a rabságban, tövisek közt, börtönbe zárva is a világ jóra tanításának, a hűség és a keresztény értékek megmutatásának igényével és profetikus elhivatottságával. Nem véletlenül szerepel ebben az egységben a *„HISZEK”* című nagyszerű alkotás, mely az Apostoli hitvallás szövegének rózsafüzérjére fűzi fel saját hitének igazgyöngyeit. E vers nagyszerűsége a szerkesztésen és költői megoldásain túl a zárlatban rejlik: a biztos hit bizonytalansága, a *„Csak szeretnék hinni.../Segíts hinni!”* ég felé fordulásával emberivé teszi az isteni gesztust. Szerzőnk megfogalmazza kritikáját az abortusz szörnyűsége ellen a *Foetus* című, olaszra is lefordított művében, mely egyedi feldolgozása korunk oly kínzó erkölcsi problémájának.

A legújabb költeményeket (1980-90-es évek) tartalmazó utolsó fejezet az *Igaz magyar kell* kifejező címet kapta, és sürgős megoldásra váró politikai-nemzeti problematikákat helyez előtérbe. A kommunizmus rákfenéjét, lélekmérgezését, fordított értékrendjének groteszk voltát mutatja be *„Interitus mundi”*, *„Fekete kalap”*, *„1994.május 8.”*, *A bordó-vörös ing* és *„Halálos kór”* című verseiben, míg tágabb kontextusban a nemzetrombolás jelenlétének egyértelműsége és a nemzethalál közelítő víziója elleni elkeseredett (harci) kiáltás és figyelemfelhívó nemzetébresztés az *„Igaz magyarnak lenni”*, *„Magyarnak lenni”*, *„Magyar Golgota”* és a rendhagyó *„Anyák napjára”*.

Tolnai Bíró Ábel eme remekműve sok tanulságot, szépséget és értéket hordoz magában. Az ember saját létértelmének keresése, annak a természettel való alapvető, de lassan ellenséges, s így önpusztító viszonya; az egyének és vezetők viselkedésének társadalmi és politikai hatásai, valamint a sürgető aktuálpolitikai és egyben a mindenkori politikai kérdések erkölcsi töltete; a nemzeti identitástudat megmentése és megtartása, mint népünk fennmaradásának, megújulásának és felvirágzásának záloga egy nagy formátumú ember monumentális életművének irányadó értékeit vetíti eléink, s annak lírai

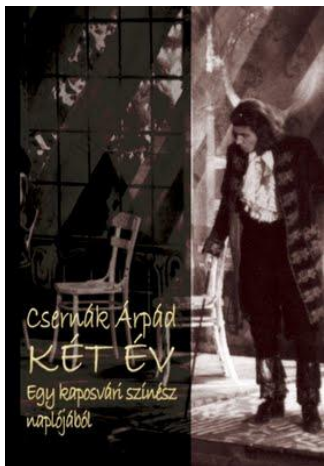
tanulását adja kezünkbe e kivételes könyv formájában.*

Aszalós Imre

Baán Tibor

ÁLLÍTMÁNYKERESŐ

Csernák Árpád: Két év - Egy kaposvári színész naplójából
Hungarovox, 2011

A magyar nyelvű színjátszás kezdetei óta, többek közt Déryné leveleiből is tudjuk, hogy a vidék színházi élete nem kevés áldozatot követel a színésztől, a rendezőtől s mindazoktól, akiken egy előadás sikere áll vagy bukik. A helyzet 1946-ban, a háború után sem volt éppen rózsás. Pécsi Sándor például, aki közel egy évig miskolci színész volt, a következőket írta: „Gyötrelmes, küzdelmes, halálosan fárasztó élet volt akkoriban a vidéki színészet, de minden további eredményemnek mégis ez az alapja...” Csernák Árpád, „színész és író, a hajdani budai fiú, aki 1966-ban végzett a Színház- és Filmművészeti Főiskolán a legendás Várkonyi Zoltán-osztályban” (Kaiser László) harmincas éveinek közepén jár, mikor nem kevés élettapasztalat, színházi szerep után Kaposvárra szerződött, ahol Zsámbéki Gábor igazgató-rendező megmozdította az állóvizet. Izgalmas színházat álmodott Kaposvárra. Nem csoda, ha Csernák Árpád szívesen szerződött ide. Két év című műve (Egy kaposvári színész naplójából), mely Farkas Judit szellemi ösztönzését és szerkesztői alaposságát egyszerre dicséri, bepillantást enged életének két sorsdöntő évébe. A könyv első feljegyzésének dátuma 1977. augusztus 26. Egy olvasópróbán vagyunk. „Kaposvár, Csiky Gergely Színház. Próbatérem. Vörös és sötét drapériák, hideg és sötét lámpák, fekete asztalok, székek. Négy kicsi ablakon árad be az érett nyár fénye, melege”. A korabeli műsorfüzetből kiolvasható a szereposztás. Csehov *Ivanov*jának címszereplője Rajhona Ádám, Anna Petrovna, a felesége, Pogány Judit, Babakina: Csákányi Eszter, Koszih Dmitrij Nyikityics (a kártyás) Csernák Árpád... és folytatható a sor. Az előadás nemcsak Kaposváron került színre, hanem többek közt Nagykanizsán, Budapesten, az Operettszínházban stb. kimeríti a színészt, aki gyöckértelennek érzi magát, hiszen családjá, felesége, a neves szobrászművész, Gera Katalin, akivel a főiskola utolsó éve óta jóban-rosszban együtt voltak és gyermekeik (Máté és Bálint) fényévekre tűnő távolságban Hódmezővásárhelyen. Ez a körülmény a családcentrikus színészt, aki Debrecenbe szerződött, majd Szegeden és Békéscsabán is játszott, fokozottan érzékenyvé tette a

korszak szabadsághiányos állapotaira, ahol, mint ezt majd remek novelláiban fogja megírni, meggyötört, „*mintha-lények*” vergődnek a kiszolgáltatottság és tehetetlenség állapotában. Megörökíti a napló egy beszélgetést (október közepéről) Pauer Gyula díszlettervezővel, akinek „tizenhárom éves fiát bevitték a rendőrségre és betegre verték, mert november 7-én néhány társával fölgyújtotta a piros papírzászlókat; hogy ki akarják rúgni az iskolából... A gyerek kezd zárkózott, megkeseredett ember lenni. Gyuszi malmot akar venni valahol Baranyában. Oda vágyik és azt reméli: egyszer abbahagyja a színházi munkát és odaköltözik. Ki így, ki úgy! Ki kell bírunk.” Az idézet fontos lélektani vonatkozásokat tár az olvasó elé. A kallódást, mely a Kádár-kor hangtalan gyilkosaként követte áldozatait, akik megpróbálták, mint Csernák Árpád is, megfelelni valamiféle hívásnak, de erőfeszítéseikkel és reményeikkel egyedül maradtak. Az egyedüllét és a tehetetlenség, mint valami lelki keszonbetegség kikezdi optimizmusát. „Kimerülök lassan a semmiben. Kihasztnátlanul kóválygok a világban. Mindenáron átlagos figurát akarnak gyártani belőlem, s én – úgy látszik – hagyom.” A lelki jóga szerepét betöltő naplóba írt feljegyzés sokat elmond a színész állapotról, aki – a naplófolyamból kiragadott két év tanúsága szerint – ezidőtájt válik eredeti íróvá. Mindezzel együtt lelkiállapota a „nem tudom meddig bírom” szélsőséges magánya és az embertelenül hosszú utazások („néha 14 óra utazás 12 óra együttlétért”) érezhetően kikezdi egészségét, dacára annak, hogy rendszeresen edzi magát, jógázik, megpróbál egészségesen élni, de nem menekülhet a lelkében dübörgő végszavaktól, sem az írótól, aki érteni akarja a valóságot, ezért küzdelmet folytat a hiábavalóság rémeivel. A távolságot a megvásárolt autó sem képes legyőzni, hiszen esős időben balesetet szenved. Kénytelen a szembejövő jármű elől az árokba hajtani. A kocsit alaposan összetörik, ő maga pedig a bajai kórházba kerül kivizsgálásra. (November 22.) Szerencsére nincs nagyobb baj. A kórházat saját felelősségére elhagyja. A premieren már Kaposváron van. (November 24.) Csernák szereptanulási módszere, hogy szövegét lemásolja, arra enged következtetni, hogy a figurát előbb belülről ragadja meg és csak ezután foglalkozik a szereplő külső adottságaival. Vagyis több lépésben kerül közelebb, példának okáért a *Képzelt beteg* Beralde-jának megformálásához. Ezzel kapcsolatban érdekes adalék a napló által idézett visszajelzés (*Színház, 1978. június – Mihályi*), ahol a következőket olvashatjuk: „Különös örülként értelmezi Csernák Árpád a rezonőr Beralde szerepét. Furcsa, démoni figurát játszik, a közjátékok titokzatos szervezőjét, s így némileg előkészíti az orvossá avatás játékának váratlanul ördögivé, démonivá forduló jellegét.” A sikeresen megformált szerep bepillantást enged a korszak abszurditásába. Február 19-én a színészt a siófoki tájelőadásról a helyi kórházba szállítják. „Zsámbéki azt üzenté Jenővel (Kiss Jenő színművésszel), ne búsuljak, ne hagyjam el magam! Igen; erre kéne nagyon vigyáznom, nem szabad elhagynom magam. Sok a héja és a sakál és a hiéna... Akárhova nézek: elrontott, szerencsétlen, értelmetlen életek és (így) értelmetlen halálok. Egyáltalán; lehet a halál értelmes? Nem! Csak az élet... Örülni a fénynek, a melegnek, a vidám és egészséges gyermekek játékának.”

Az eddigi idézetekből minden további nélkül kiderül, hogy a színészi létezés fokozott idegi megterheléssel jár. Ugyanakkor az egészséges életösztönt felvillanyozó találkozások – a családdal, a barátokkal is (Dr. Oláh Andor orvos, természetgyógyász íróval és családjával stb., illetve a reményt tápláló beszélgetések országosan ismert rendezőkkel, színészekkel, hitet ébresztő levelek Veress Miklós költőtől Balczó András öttusázóig, nem beszélve a lelki jóga szerepét betöltő, ugyancsak a naplóba másolt életbölcseiségekről, olvasmányemlékekről Lao-ce-től Kierkegaardig és Senecától Voltaire-ig fontos ellenmérgei a kísértő ürességnek. Felcsillan a remény (1979. január 4.), hogy sikerül a családot Kaposvárra költöztetni s ezzel egy fájdalmasan hosszú, évtizedes vergődés érhet véget. A színész élete ugyanis csupa ideiglenesség, hiszen csak egy-egy évadra szerződik. Mire megszokna, olyan változások történnek, melyek fölégetik a korábbi reményeket. A vidéki színész ugyanis nem válogathat a színházak közt, mint fővárosi társa. A vidék apróbb-nagyobb városai jó ha egy-egy színházat el tudnak tartani. S az is igaz, hogy a vidéki színésznek mindent el kell játszania. Ez természetesen Csernák Árpádra is igaz. Akkor is, ha színészi hitvallása szerint Grotowskival ért egyet, miszerint a „a színház provokáció! Gondolkodásra, érzelmekre kell provokálni.” A napló tanúsága szerint, a teljesség igénye nélkül, csak ebben a két évben számos karaktert játszott el. A *Három kövér* című mesejátékban, amit a Kaposvárra látogató feleség és az örvendező gyerekek is láttak, a kapitány szerepét alakítja. „Első mondat: *Együtt az egész lázadó csürhe?* – Utolsó mondat: *Ne vitatkozzunk!*” A Babarczy László rendezte *Rokonok*-ban, amiről TV felvétel is készült, hivatalnokot alakít. A Gazdag Gyula rendezte *Candide*-ban (s itt előre ugrok az időben) Csernák alakítja a szerzőt (Voltairet) és Pangloss mestert. Külön fejezetet képez a tanyaszínház problematikája. Ezt a kérdést sajátosan, belülről látja és erről hírt is ad a *Színház* 1977/1. és a *Dél-Magyarország* 1976. július 27-i számában. Szendrő Iván rendező nagy terveket sző. Egy egész éves tanyaszínházat álmodik. Ebből egy forró és izgalmas előadássorozat valósul meg. A *Három köröstyén leánnyal* (a három leány: Fehér Anna, Horváth Zsuzsa, Oravecz Marika; Szendrő Iván: török császár, Csernák Árpád: Varjú Antal, vicekapitány) valóban a régi ekhós szekerek útján járó színészeket követve messzire viszik a színházat, a magyar szót. Igaz, ami igaz, ilyesfajta önfeláldozásra manapság kevés példa van! A tanyaszínház Kecskemétről kiindulva (miközben nyári szünet van a Kaposvári színházban) hatalmas utat tesz meg. „A művelődési központból többen nézik a főpróbát. Félelmek, hülye megjegyzések: „klerikális”... A barmok! Hit nélkül nem lehet élni! (...) Az engedélyeztetés – szerencsére – már előbb megtörtént...” (Július 7.) Ezt követően sikeres toborzások és előadások: lajosmizsei Tanyaközpont, Matkópuszta, (július 11.), Fischer-Bócsa (július 12.), Borbás- puszta (július 13.), Kargala (július 14.), Hajós (július 15.) és folytatható a felsorolás. Szarkáson „hősi előadás: közben megered az eső, tovább játszunk, a közönség nem mozdul.”

Időközben nagy változások történnek a kaposvári színházban. „Zsámbéki megy a Nemzetibe. (Székely Gábor is Szolnokról.) Viszik: Vajdát, Koltait, Pogányt,

Molnárt, Pauert, Aschert, Litvayt...” A színház új igazgatója Babarczy lesz. Csernák marad Kaposváron. „Zür a lakás körül... Több ócska lakást megnéztem, végül a Honvéd utca 20/c VII. emeletén találtam egy tűrhetőt. Katával és a fiúkkal is megnéztük. Tetszett a fiúknak a nagy üresség.” (1978. augusztus 21.) A család első közös lakása Kaposváron. Csernák Árpád számára a lelki megnyugvást jelenti. Szerepel nemcsak a *Candide*-ban, hanem a *Szecsú- áni*-ban és a Bulgakov *Bíborszíigeté*-ben is („Varázslatosan szellemes darab. Én Rizu-Rizu (illetve Rinszkij színész leszek benne)”. (1979. március 30.) Az áprilisi bejegyzés (13-áról) Várkonyi Zoltán haláláról ad hírt. Így: „Szerettem őt. Ezt senki nem tudta. Ő sem. Két évvel ezelőtt (a *Tízéves találkozó* felvételei idején) azt kérdezte tőlem – Már nem haragszol rám ? – Micsoda félreértés! Egy életre kiható!” – Ez tévedés: én soha nem is haragudtam – feleltem. Tavaly láttam a *Hosszú út*-ban, itt Kaposvárott. Tordyval, Tahival öltözött. Bementem hozzájuk; elmondtam, hogy tetszett az előadás. „De nem csak úgy mondd?” – kérdezte Tahi Laci, hajdani barátom. „Az Árpi nem olyan *mondós*”, mondta ő. Ismert. Megkönnyeztem a halálát. Különös, érthetetlen, hátborzongató! Hát még ő is meg tudott halni?! Soha nem döbbsentem rá ekkora erővel, most tudatosult bennem igazán: mindenki meghal, ezt nem lehet kikerülni. (Jól van; tudjuk persze, de mégsem fogjuk föl igazán).”

A napló drámai végszava június 27. Egy álom leírása. A színhely egy ideg- és elmeosztály. „Volt ott egy *beteg*, akit úgy akartak *meggyógyítani*, hogy keresztre feszítették.” Az álmennyelv szimbolikája sokat elmond a színészek küzdelméről. Arról az irtatlan belső harcról, idegi megterhelésről, mely oly sok áldozatot követel. Latinovits Zoltán, vagy a szerkesztő Farkas Judit által említett, a napló folytatásában szereplő nevek, így a 38 évesen gyomorrákban meghalt Piróth Gyula, vagy éppen a 34 évesen meghalt Kiss István és folytatható a sor, talán nemcsak egy álom áldozatai. Amit adtak, ama világot jelentő deszkákon, bizonyára része annak a szóval éltetett világnak, amely rólunk beszél, az ember útjáról ezen a földön. Hiszen mivé lennénk hiteles szavak nélkül ? A vegetáló ember, a „csirihau” (Hamvas Béla), aki fokozatosan leveti emberi alakját, mígnem keselyűvé változik, akit Csernák Árpád is megidézik egyik írásában, aligha lehet az emberi nem végkifejlete. A sötét és drámai színekkel megírt, de újra meg újra kivilágosodó napló nem is itt ér véget. Rejtélyes módon folytatódik az *Isten ajándéka* című, korábbi és későbbi naplódokumentumokat egyaránt felhasználó, időszembesítő technikával írt kisprózában. Tekintve, hogy a Máté név jelentése *Isten ajándéka*, máris értjük, érteni véljük, hogy miért került a könyv végére ez a megrendítő novella-vallomás. A régmúlt napjai (a békéscsabai albérletben, ahol Máté, a Csernák házaspár első gyermeke súlyosan megbetegedett, de csodával határos módon felépült) feleselnek a reményteli jelennel, konkrétan 1979. július 8-ával, mely időközben múlttá vált, de attól még érvényes tanulságokkal szolgál, hiszen az élet csodájáról szól: „Máté és Bálint rajzolnak. Máté egy fát rajzol, amin emberfejek teremnek. Kata alszik. Frédi – fekete-vörös kutyánk – szunyókál. Kint madarak fűtyülnek, cserregnek.” (Forrás: A színész-író honlapja)

Testvérműzsák ünnepi találkozója

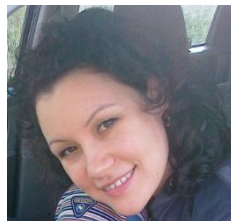
„Nem teszek mást...” – Versek, elbeszélések, tanulmányok - jubileumi antológia, Osservatorio Letterario, 2011 (Edizione O.L.F.A., Ferrara 21 pp. 640 Ferrara, 2011 640 old. f/f puha borítás, színes puhakötés, színes, keménykötés) ISBN 978-88-905111-5-8 ISSN 2036-2412

„Altro non faccio...” – Poesie, Racconti, Saggi - antologia giubilare, Osservatorio Letterario Ferrara e l'Altrove, Edizione O.L.F.A., Ferrara 2011, pp. 640 € 30,50 (copertina morbida b/n), € 66,50 (a colori con copertina morbida), € 77,50 (a colori con copertina rigida) ISBN 978-88-905111-5-8 ISSN 2036-2412

Létezik egy kétnyelvű folyóirat, amelyet minden olasz irodalom, és az olasz-magyar kapcsolatok iránt elhivatott, és abban elmélyülni kívánó irodalmár szellemi találkozóhelyének tekinthet. A ferrarai székhelyű kéthavonta megjelenő kiadvány, Osservatorio Letterario, azaz *Irodalmi Figyelő* néven látta meg a napvilágot 1997-ben. Tizenöt éve immár tehát, hogy Dr. Bonaninè Dr. Tamás-Tarr Melinda, hazánkban Itáliába elszármazott tanárnő, újságíró, szépíró, szerkesztő az irodalomnak, a műfordításnak, mitöbb a határokon és nemzeteken túlmutató művészeti alkotások egybegyűjtésének, s azok minél szélesebb olvasókörokhöz való eljuttatásának szentelte munkásságát. Alessandro Monti ezredes szavait újra értelmezve a szerkesztő asszony így tesz vallomást szellemi küldetéséről:

„Nem teszek mást, mint csak erőm, szellemi képességem és csekély anyagi forrásaim szerint teljesítem kulturális- és irodalmi küldetésemet Olaszországban, amelyet Magyarország és Olaszország velem szemben köteleznek, valamint e két nemzethez: a szülő- és fogadott hazámhoz kötődő kötelességtudatom diktál...”

Két különleges alkalom esik egybe az idén. Az Osservatorio Letterario jubilál. Olaszország megalakulásának pedig 150. évfordulójához érkezünk. Nagyszerű alkalom ez egy italianista számára, hogy megragadja az adódó lehetőséget, és a két nemzet irodalmának virágzó füzereit leszakítsa, egybefonja. Az olasz-magyar irodalmi és kulturális kapcsolatokat ápolgató periodika kitartó és szenvedélyes tevékenységét jól bizonyítja az a tény, hogy egyre több

országban vált – köztük Magyarországon is – ismertté és elismertté. Az impozáns terjedelmű antológia gyakorlatilag felvonultatja a magyar italianistákat, olasz hungarológusokat, legyen szó egyetemi professzorokról, nemrégiben elhunyt írókról, költőkről, vagy lelkes fiatal egyetemistákról, műkedvelőkről, akik mind az olasz irodalomnak kötelezték el magukat.

Az olasz egység létrejöttének korszaka, a Risorgimento az az időszak, amikor nem csupán összefutnak a két nemzet történelmének száalai, de közös cél is lebeg előttünk a függetlenségi harcok során. Elég csak Garibaldira, és az *I Mille* (Ezrek) katonáira gondolnunk, ahol magyar hazafiak is erősítették az olasz csapatokat, annak a Monti ezredesnek légijében, akivel sorsközösséget vállalt a szerkesztőasszony. Voltak azonban harcos nők is e korban, akik különböző módon segítették a hőn áhított szabadság elérését. Néhányan fegyvert is fogtak, és férfi módon küzdöttek a csatában. Ilyen szellemi harcosok leszármazottja lehet a mi honleányunk is, ki bár egy másik, saját maga által választott hazában él, soha egy pillanatra sem feledte, honnan indult, és művészi alkotásaiban ide mindig visszatér. Virtuóz műfordításai által ismerheti meg az olasz olvasó kis hazánk legnagyobb íróit, költőit. A Risorgimento irodalmi korstílusának, a romantikának vátesz poétái, a 20. századi Nyugatosok, valamint a magyar barokk költőgénuszok éppúgy szerepelnek ebben a pazar kiadványban, mint a kortárs írók prózái.

Igazán magával ragadó, és egyedülálló, hogy nemzeti himnuszunk, a *Nemzeti Dal* és Illyés Gyula *Egy mondat a zsarnokságról* körmondat-versének olasz nyelvű

tolmácsolása egy azon kötetben szerepelhet. Ez a grandiózus vállalkozás igazán becsületre méltó, és világirodalmi viszonylatban is különleges. Nem is beszélve arról, hogy szerzői sokoldalúsága révén, műfordítóként, a spanyol és francia nyelvű versek olaszra való átültetését is sikeresen valósítja meg a szerkesztőasszony. A chilei Pablo Neruda, és Paul Verlaine, a francia szimbolista költőóriás verseinek olasz nyelvű interpretációi is megtalálhatók a színes palettán.

A változatos szépirodalmi mustra közé elegánsan ékelődnek be tartalmas tanulmányok és esszék. Érdemes megemlíteni az olasz Risorgimento hősnőiről és költőnőiről írott értekezést, hiszen ezidáig alig találkozhattunk róluk szóló megemlékezésekkel. Kutató itálinaistáink különféle témájú írásai teszik tudományosan is sokrétűvé ezt az ünnepi antológiát. Egyik legismertebb és legkitűnőbb italianistánk, irodalomtröténészünk, Madarász Imre öt tanulmányával ismerkedhetünk meg a kötetben: Németh Lászlóról, az ikonikus Giordano Brunóról, a 19. századi Európa vátesz költőiről, Prohászka Lajos méltánytalanul feledésbe merült filozófusunkról, valamint Corrado Alvaro, kalábriai íróról is olvashatunk tőle. Paczoly Gyula és Tusnády László is a szerzők között szerepelnek, csak hogy a legnagyobbakat említsük. Olvashatunk Dantéről, Márai Sándorról, Leopardi-reminiszcenciákról egy Tóth Árpád versben, és betekintést nyerhetünk néhány igen tehetséges magyar és olasz kortárs költő és literátor munkásságába. A kiváló magyar szerzők sorát, és a szerkesztő gyümölcsöző fordítói munkájának eredményeit talán Jókai Anna két elbeszélésének, valamint Csernák Árpád színész, író, szerkesztő *Ha diktál az Úristen* című élenken realiztikus novellájának olasz nyelvű kiadása (*Se Dio Signore detta*) tükrözi a legjobban. A kortárs magyar költészet képviselői között pedig megtaláljuk a szintén kaposvári kötődésű, 2010-ben elhunyt Papp Árpád irodalomtörténész epigrammáit mindkét nyelven, de éppúgy jelen vannak e pompás kiadványban Tamás-Tarr Melinda saját szerzeményei is.

Jeles itáliai professzorok is megvillantják tudományos munkásságuk eredményét. Valódi kuriózumnak számít az a polihisztorizmus, amiről Emilio Spedicato, a bergamói egyetem matematika professzora tesz tanúbizonyságot négy egymástól eltérő tudományághoz tartozó témájú esszéjével. Ezek közül az egyik egy magyar matematikusról, Egerváry Jenőről, s az ő elméleteinek olaszországi utóéletéről szól.

A ferrarai *Irodalmi Figyelő* arra hivatott, hogy az olasz-magyar irodalmi kapcsolatokat felkutassa, és a létező legtöbb módon adja azt tovább. Ahogyan az Este-család egykoron felvirágoztatta a ferrarai reneszánsz kultúrát, úgy tündököl most nekünk, és hoz két nemzetet közelebb egymáshoz, mindannyiunk öröme az *Osservatorio Letterario*. Hálás szívvel köszönjük a szerkesztőasszonynak töretlen írói szenvedélyét, anyai gondoskodását, s e jubileumi kiadást. Reméljük, még sok-sok tizenöt évnek fordulóját élhetjük meg, közösen.

Jakab-Zalánffy Eszter
- Kocsord (Hu) -

Achille Curcio
L'UNDA MI CUNTA
HULLÁMOK DALA

Háromnyelvű kiadás, szerkesztette és fordította Eszter Rónaky
PTE-BTK Olasz Tanszék, Pécs, 2007
90,00 €

ISBN 978-963-642-161-8

E háromnyelvű antológia abból az elhatározásból született, hogy a magyar nyelvűre átültetett olaszországi dialektális irodalmi alkotások meglehetősen csekély számát gyarapítsuk egy új kiadvánnyal. Idehaza ugyanis ezen a téren sajnálatosan kevés irodalmi alkotás jelent meg, s ha az olasz nyelvű irodalom mellett az olaszországi dialektális irodalomra is kíváncsi olvasó magyar fordításban szeretne volna megismerni egy-egy költő életművét, nem találhatott sok olvasnivalót.¹ Még ennél is kevesebb dialektusban írt vers jelent meg magyar fordításban, az egyik ilyen ritka kivétel Pier Paolo Pasolini válogatott verseinek háromnyelvű (friulán, olasz, magyar) kiadása, Parcz Ferenc fordításában.² Jelen antológia Achille Curcio, a legjelentősebb calabriai költő rendkívül gazdag életművéből ad válogatást, a versek eredeti kötetben való megjelenésének sorrendjében. Az antológia összeállításakor több mint ötven év költői terméséből válogattunk: a költő első kötetétől (amely 1971-ben jelent meg *Lampari* [Lámpások] címmel, és 1950-1970 között íródott műveket foglal magában) egészen a 2005-ben kiadott *'U poeta non rida* (Egy költő nem nevet) című kötet anyagáig, valamint két kiadatlan vers is bekerült válogatásunkba (*Pe diventara n'omu*, Míg emberré lettem, illetve *Pici 'u poeta*, Költő voltam). Achille Curcio a dél-olaszországi Calabria tartományban beszélt dialektusok egyikén írja verseit: a Catanzaro városában és környékén beszélt nyelven alkot. Számára szülőföldje és lakóhelye dialektusa teremtő erővel bír, amelyet archaikussága, zeneisége, idéző ereje egyben a vers nyelvvé emel. (*Részlet a Rónaki Eszter «A múltó idő körbejár... Az emlékezés állandósága Achille Curcio költészetében» c. bevezetéséből.*)

Ez a háromnyelvű antológia olasz és magyar olvasók számára nyújt betekintést Olaszország egyik legnagyobb kortárs költőjének életművébe, aki a dél-olaszországi catanzarói dialektusban írja verseit. Achille Curcio (1930) költészete szülőföldje gyökereiből táplálkozik: a Jón-tenger partján fekvő dél-olasz város, Catanzaro környékét, a tenger és dombok által övezett apró városok és falvak világát tárja elénk verseiben. Első kötetétől (*Lampari*, Lámpások, 1971) egészen a 2005-ben kiadott *'U poeta non rida* (Egy költő nem nevet) című könyvéig hat verseskötete látott napvilágot. Ezenkívül egy szatíra- és egy közmondásgyűjtemény, két elbeszélés-kötet szerzője, számos tanulmányt írt a calabriai dialektusokról és hagyományokról, valamint két monográfiája jelent meg Andrea Cefaly olasz festő művészetéről. (Hátlap)

1 V. ö.: Józsa Judit, "Tradurre poesia é uno dei possibili modi di fare poesia originale" (Versioni / variazioni su poesie di Biagio Marin e di Achille Curcio), megjelenés alatt, valamint *Uő, // canto delié sirene*, Ín «Nuova Corvina», 17. sz., 2006, 102. o.

Bodosi Györgyről röviden és néhány kőtetéről

- Összeállította és szerk. B. Tamás-Tarr Melinda -

A Szerző harminckilenc éves volt már, amikor 1964-ben első kötete megjelent. A fővárosban született költő ekkor egy évtizede Pécsen lakott már feleségével, aki munkatársa is volt, s három gyermekével. Kilenc faluból álló körzet betegeit gyógyították a balaton-felvidéki falvakban.

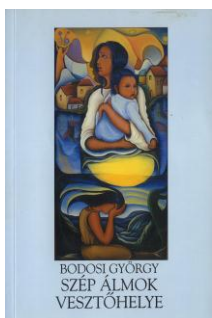
Szigorló orvos korában a Bibó István vezette intézetben dolgozott, ahol megismerkedett a szociográfiával. Egy tanulmányát 1949-ben a Válasz utolsó száma közölte.

Szülvárosában nem kapott állást. Három évig a veszprémi kórházban tevékenykedett. Önnét küldték ki, abba a szétszórt kis falvakból álló körzetbe, ahol nyugdíjas koráig dolgozott. Orvosi felszerelése igencsak hiányos volt. Ha volt némi szabad ideje, receptekre írta kezdő verssorait és más feljegyzéseit.

Tihanyban egy orvosi körútja során találkozott Illyés Gyulával. Megmutatta néhány versét, ami után az akkor magányban élő költő barátságába fogadta.

Első kötetéhez Illyés írt bevezetőt. A másodikat Weöres Sándor vitte be, s tette az egyik kiadó asztalára.

A kor ízlésvilágát - a szocreál - képviselő, a hatalmat gátlástalanul szolgáló lektorok vonakodva fogadták el írásait. A parasztság szenvedéstörténetéről szóló szociográfiai kötete csak a rendszer összeomlása után jelenhetett meg. Hazafias verseit a költő éveken át saját költségén nyomtattatta ki. Verskártyák formájában terjesztette.

SZÉP ÁLMOK VESZTŐHELYE

BabelPress Bt., Veszprém 2001,
220 old. 1200 Ft
ISSN 5587-0081 ISBN 963-00-8752-9

Ezekben a hosszabb-rövidebb prózai írásokban összekeverednek a képzelet világából származó elemek a valóságban átélt

élményekkel. A történetek, az események noha különböző tájakon, helyeken játszódnak le: a Liguri és a Fekete tenger partján, Afrika belsejében, Írország és Belfast határán, Erdélyben, az Alpok völgyében, az Appennineken, a Vízivárosban és a Balatonfelvidék egyik kies medencéjében fekvő faluban; a mondanivalójuk, „eszmeiségük” miatt rokonságban vannak egymással. Ami leginkább közös bennük: az a szabadság, ahogy szerzőjük a témákkal bánt. Egyik elbeszélésében így ír a voltaképpen önmagáról szóló írás hősről:

„A szabadság volt az, amit az orvos legtöbbször becsült a világon. Gyűlölte a szervilizmus minden formáját. Azt is, amit hatóságilag működve gyakorolnak. Irtózott a gondolatától is annak, hogy olyan testületek tagjává válasszák, melyeket azért hoztak létre, hogy az

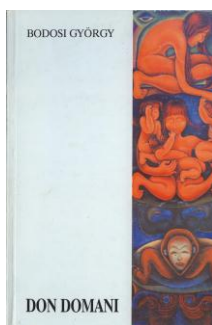
embereket elnyomják, kifosszák és megnyomorítva szolgásként kényszerítsék.”

Arról is szólnak ezek az írások, amit a címadó elbeszélés végén egyik hősnének - rokonának - szájába ad:

„Hány tervünk, álmunk, célunk semmisült meg, vált hiábavalósággá. Akárhogy is nézzük: szép álmok vesztőhelye az élet.”

Mindenképpen így van ez, hiszen létünk - biológiailag is - úgy van „megszerkesztve”, hogy a tragikus módon bekövetkező vég elkerülhetetlenül megadatott számunkra.

Alkotni-élni mégis érdemes. Apám - írja egyik gyermeke - azt a prózát szerette, amely rokona a költészetnek. Annak a műfajnak, amely a legtöbb új ismeretet fedezi fel: a legrejtettebb titkait fedi fel a világnak és a léleknek.

DON DOMANI

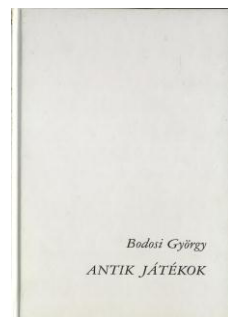
Vár Ucca Műhely Könyvek 4, Veszprém
2003, 196 old., 1200 Ft
ISSN 1588-3086 ISBN 963-9105-42-0

Ez a könyv Bodosi György elbeszéléseinek második kötete. Különböző években keletkeztek. Különböző időben és tájakon játszódó történetek. Emiatt is az előző

kötet folytatásának tekinthető. Amiatt is, hogy ugyanúgy keverednek bennük a valóságos és a rendkívüli, mitikus és néha groteszk elemek is.

Az 1925-ben, a fővárosban született költő, ott és később vidéki orvosként a valóságban is átélt drámai, olykor már-már-mitikusnak nevezhető fordulatokat. Olyanokat, amelyek ősi korok tragédiáiban fordulnak elő ekkora töménységben. Nemrég letűnt századunk tele volt ilyen történetekkel.

A kötetben ábrázolt valóságosnak tűnő elemek szereplői mégis valamennyien kitalált alakok. Ugyanúgy az írói fantázia termékéi, mint az eseményeket fordulatossabbá tevő mitikus elemek. Hogy a szerző számára miért volt fontos ezek meglehetősen gyakori alkalmazása? Nem tudnék választ adni erre. Nem hiszem, hogy elő lehet írni bármilyen szabályt, bármilyen műfajban dolgozó művész számára. Kivált a célszerűséget vagy a hasznosságot nem. Azok az emberi alkotások keltenek igazán figyelmet, amelyek minden külső kényszerűségtől mentesen szabadok. Átláthatóan vagy titokzatosan keletkeznek bár, arra törekszenek, hogy a mindig rossz világot, és a soha nem elég jó önmagukat újra értelmezzük. Öntörvényű alkotások teszik lehetővé, hogy ne csupán egy helyben topogjunk.

ANTIK JÁTÉKOK

Eötvös Károly Megyei Könyvtár,
Veszprém, 2000, 518 old.
ISBN 963-7199-72X

Ez a vaskos kötet a Költő 70. születésnapjára jelent meg. Kilenc - ahogy Horváthy György írja kritikájában - színpadra, filmre teremtett művet tartalmaz:

ASZKLÉPIOSZ (dráma négy felvonásban), XANTHIPPE (dráma négy felvonásban), ATHÉNI HETERÁK (dráma három felvonásban), MEGARAI FÜGÉK (egy felvonásos dráma), TÖLTSÖN EGY NAPOT HERAKLÉSSZEL (rádiójáték három részben), LOKRISZIÁIASZ (drámai játék öt részben), ANAKREON DÖRGICSÉN (sánta verse hexameterekben), SIRMIOI DIALÓGUS, A PADRE ÉS A TENGER (film-novella).

Horváth György (1942-2010) – aki mellett szintén dolgozhattam újságíró gyakornokként, 23 és fél évesen 1977. júliusában, tanárképzős főiskolás koromban a veszprém *Napló* megyei napilapnál – az alábbiakat írta e kötet záróakkordjaként, amelyet melegen ajánlok minden kedves Olvasónak:

«Bodosi Györgyöt költőként ismertem, amikor 25 évvel ezelőtt Veszprémben, az Eötvös Károly Megyei Könyvtár felolvasó színpadán láthattam Aszklépiosz című tragédiáját. Megleptek feszültségteremtő, remekbe szabott dialógusai, a pódiumszínpad statikusságán is átsütő drámai fordulatai.

A friss élmény hatására írt akkori cikkem írásakor hittem, hogy Bodosi György meghódítja a „világot jelentő deszkák” nehezen bevehető világát. „Másoknak világítva” című színházi jegyzetemben írtam (*Napló*, 1975. március 7. 5. p.): „Orvos írta orvosról a drámát: Aszklépioszról. Ő alapította az ókori Hellaszban a gyógyítók rendjét. Természetesen, mint minden igazi drámaíró nekünk alkotta művét, a bennünket, a ma emberét foglalkoztató kérdésekről. Az összeütközés-sorozat középpontjában, a hivatásának szinte emberfölötti erkölcsi magaslatán élő és dolgozó Aszklépiosz áll. Ezért lesz belőle törvényszerűen magányos, boldogtalan, de megdicsőült is. ” A nagy mester halálát az okozza, hogy dacolva az isteni akarattal meg akarja menteni egyik betegét. Igazi antik tragédia az Aszklépiosz. A hős tudatosan vállalja a szembefordulást a hatalommal s ezzel tragédiáját, hogy embertársán segítsen.

A felolvasó színpad szereplői a veszprémi Petőfi Színház művészei voltak. Reméltem, hogy a szép sikerű pódium bemutató után a veszprémi színház színpadán is láthatom ezt a nemes eszmeiségű költői, ugyanakkor drámai erőből duzzadó művet. Nem így történt. Sűket fülekre talált Keresztury Dezső figyelmeztetése, mely az Aszklépiosz pódiumszínpadi bemutatója előtt hangzott el: „Itt él Veszprém megyében egy orvos, akinek kitűnő drámaírói képessége van. Több félkész műve vár befejezésre, életre keltésre. Nehogy úgy járjunk vele, mint Madách Imrével, akit az utókor fedezett fel.” (*Napló* 1975. március 7. u. o.)

Öt év múlva a Petőfi Színház 1980/81. évi műsortervében Bodosi György Xanthippé című drámáját hirdette. Az előadást Szakoly Tamás rendezte volna, ha bemutatják. Pedig ez a Szókratész feleségét központba állító dráma meghökkentő újszerűségével is sikert arathatott volna. Akkor még magyar színpadon aligha volt látható szado-mazohista szerelmi kapcsolat mélylélektani ábrázolása. A nagy ógörög filozófus kereszténységet megelőző szinte keresztényi eszméi a szeretetről, az egymás iránti felelősségről izgalmas ellentmondásban él Xanthippé praktikus anyagiasságával és furcsa érzéki játékaival. Szókratész eszméiért, a polisz törvényei feltétlen tiszteletét valló emberként, inkább kiissza a méregpoharat, mint szeretett felesége által megszervezett szökést elfogadja. A Lélek és a Test örök ellentmondása teszi feszültté, ugyanakkor ötletesen játékosá a Xanthippét.

Kár, hogy a közönséget megfosztották e színpadra termelt mű élvezetétől.

Az Athéni heterák című dráma címével ellentétben nem pikáns történetek füzére, hanem a törvények hatalmát rosszra, embertelenségre használók leleplezése. A Test és a Lélek kettőssége Glükéra nevű, abban a korban ritka egy Istent hívő idegen származású athéni heterában testesül meg, aki férfiak testi szenvedélyét kiszolgáló mestersége ellenére a lelki megtisztulás lehetőségét kutatja. Végül önmaga feláldozása árán tisztul meg, ugyanis magára vállalja a szeretkezés közben testére tapadt aranypor elsajátítását, amely jog szerint a poliszé, s így megmenti Pheidiaszt a hírneves szobrászművészt. Bár ezt a drámát eddig nem mutatták be, dramaturgiai kidolgozottsága, feszes párbeszédei, valamint a szívemarkoló katarzisa nemes színházi élmény lehetőségét ígéri.

A Megarai fügék bravúrosan megírt egyfelvonásos dráma. Egy Athénból Megarába menekült lány körül zajlik a cselekmény, aki a nem kívánt nagyhatalmú férfi (Kleon) elől menekült el otthonából. Maga a lány csupán jelen van, senki sem kérdezi miért kért menedéket. Periklész küldötte a lány mellett érvel, de a bíró nem az igazságot, hanem a kisváros valós vagy vélt érdekét mérlegeli, s ezzel megfosztotta önmagát az igazságos ítélet lehetőségétől. Ez a mély értelmű példázat elítéli a politikai döntéseket, amelyek elfogadását negyven éven át táplálták belénk a múlt rendszer korifeusai.

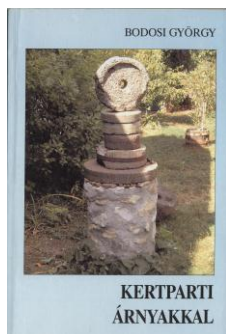
A Lokroszi Aiasz című drámai játék Homérosz Iliászának egyik kevésbé ismert hősnéjének érdekes történetét eleveníti fel. A mű érdekessége, hogy Homérosz a vak lantos is megjelenik a drámában, mégpedig megalázó helyzetekben.

A Sirmioi dialógust többször előadták (Pintér Tibor, Vogel Róbert, illetve Kedvek Richárd előadóművészek) szép sikerrel. A Bartók Rádió is sugározta a kétszemélyes darabot. Az Új írás részleteket közölt belőle. Catullus római költő és idős rokona Marcus közti szellemdús vitát öntötte formába Bodosi György, amelynek tétje Lesbia. A szerelmes ifjú Catullus szenvedve imádja a sokszeretőjű Lesbiát, míg az idős Marcus józan érvekkel igyekszik kiábrándítani rokonát. A dialógus láthatatlan főszereplője a céda Lesbia, akiért bolondulnak a férfiak. A Szerelem és a Józan Ész ütközik a kétszemélyes darabban. Ennek időszerűsége mit sem változott a Cézár kor óta. A szerelmet olykor a legmélátlanabb személy lobbantja lángra, de az attól még boldogságot, pokoli szenvedést, sőt pusztulást hozhat. A Sirmioi dialógust későbbi korok is bizonyára felfedezik pompás párbeszédei és lenyűgöző képi ereje okán. A Töltsön egy napot Héraklészszel című mű, bár rádiójátéknak írta a szerző, filmnek is elképzelhető. Az ókori félisten Heraklész a modern hazai környezetben mulatságos helyzetek sorába kerül. A civilizáció, a technikai fejlődés nem abszolút érték. Az emberi kapcsolatok, az egymáshoz fűző viszony azonban igen - sugallja a rádiójáték.

Az Anakreon Dörgicsén című hosszabb költemény, egy idős férfi fiatal lány iránti szerelmét énekli el szépen, őszintén.

Egyetlen modern témájú mű A padre és a tenger, amely filmnovellaként íródott. Kiderül, hogy az egyszerű olasz halászok körében ma is eleven a tengernek hozott áldozat szokása, mely a sokistenhívő ókorban gyökerezik. A képgazdag elbeszélés játékfilmre

kívánczik. Bízom abban, hogy az Antik játékok című Bodosi kötet színpadra, illetve filmre termelt darabjait felfedezik az illetékes döntésre jogosult szakemberek. Igaz, Babits Mihály annyira szerette a jó drámákat olvasni, hogy idegenkedett színpadon vizionálni azokat. Az ellenkezőjét vallom: a színművek a színpadon avatott művészek által hatnak igazán. A legjobban, legkölteibben megírt dráma is csak lehetőség, amely koronként más-más hangsúlyokkal színházakban élhet igazán. Ezt a kötetet a színházak és filmstúdiók figyelmébe ajánlja Horváthy György»

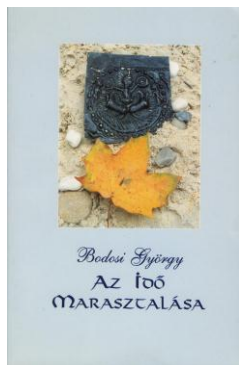

KERTPARTI ÁRNYAKKAL

Veszprém Megye Kultúrájáért Közalapítvány és a Balatonfüred Város Önkormányzata Közalapítvány (Szerző 80. születésnapja alkalmából) Veszprém 2005, 188 old. 2000 Ft

ISSN 1587-0081 ISBN 963-217-998-6 Balácsa könyvek 6

A szerző nyolcvanadik évében kerül kiadásra a kötet, amelyet családtagjai segítségével és támogatásával állított össze. Fiókban lévő "elfekvő" írásaihoz új történeteket írt. A legkorábbi írás négy évtizeddel előzi meg az újabbakat. Csekély ez a távolság, mert térben és időben egymástól nagy távolságban játszódnak le a történetek. És még nagyobb messzeségben a valóságban történtek. A képzelet olykor az abszurditáshoz emelkedik s gyakran az álmok képei és rémképei vezetik a tollat és a szándékosan elferdített emlékezések. A szerző akárcsak kortársai oly embertelen korszakokat élt át, melyeket nehéz volt türelemmel megalázkodva elviselni. A meg-megújuló tiltakozások, szellemi lázadások közepette sem volt könnyű.

AZ IDŐ MARASZTALÁSA

Eötvös Károly Megyei Könyvtár és Balaton Akadémia, Veszprém 1998 ISSN 1217-4491 ISBN 963-7199-659

Bodósi György hatodik válogatott verseskötete *Az idő marasztalása* című érett, teljességre törekvő számvetés a világ és önmaga feszültségeivel terhes viszonyáról. A fél évszázadot átölelő verseskönyv sorain a

budapesti születésű, de a Balaton-felvidéki hegyek karéjozta Pécselyen gyökeret eresztett költő néphez, nemzethez kötődő életfelfogása, a múlt századi klasszikusokhoz hasonló szigorú etikája süt át elemi erővel. Talmi divatirányzatok szinte meg sem érintik ezt a nemes veretű költészetet, amelyben a forma és a tartalom természetes egységet alkot. [...]

Ez a könyv a múltat, a jelent a filozófiai gondolatoktól a játékos évdésig, az életigenlő szerelemtől az elmúlással való szembenézésig mindent átfog. Szép és izgalmas szellemi kaland elmélyülni a súlyos gondokkal terhes korunk problémáit hitelesen tükröző egyéni hangú, szép és igaz Bodósi költészetben. (Horváthy György [1942-2010])

KETTESEK A TÓBAN

Balatonfüred Önkormányzata, Balatonfüred 2007, 270 old. ISBN 978-963-87107-4-1

Napló- és memoárírás kivételével az irodalom minden műfaját művelte, amiről ezen kötete is tanúskodik.

A költő hite szerint nem csak a zsarnokság ítélendő el, de azok is, akik önként annak szolgálatába szegődnek, s kis előnyökért, díjakért élőködnek a társadalomban. Az igazi szabadság nem az, amit megadnak nekünk kegyesen, hanem amit bármennyi hátrányt szenvedve is, ki tudunk vívni a magunk számára.

Ez a 16. Kötete.

BODOSI VERSEK

Bodósi György kalendáriumokban megjelent versei a Bakony-Balaton Kalendárium 1991-2005 között megjelent kötetekben

Összeállították 2011 karácsonyára: Józsa Judit és Jarina Markó

A Bakony-Balaton Kalendárium címet viselő kiadvány, a Megyei Könyvtár akkori igazgatójának

szerkesztésében 1991-től 2005-ig tizenöt éven át került olvasói kezébe. Népszerűségét, többé-res példányszámai annak köszönhetette, hogy változatos és gazdag, régi és új ismeretek közreadásával eleget tett az olvasók igényeinek. Gyakran kézbe vehető, hasznos, nem a polcon porosodó kiadvány volt.

A kevesebbeknek szóló, magasabb szintűnek tartott irodalmi művek, kivált a verseskötetek ezidőben már alig százas példányszámban adtak ki, s ezek többsége is eladhatatlan volt. A szerkesztő mégis fontosnak tartotta, hogy a kiadvány lapjain ezek közül is megjelentessen néhányat. Olyan műveket keresett és talált, klasszikus és kortárs szerzők közül válogatva, akik ítélete szerint számíthattak az egyszerűbb olvasók érdeklődésére is.

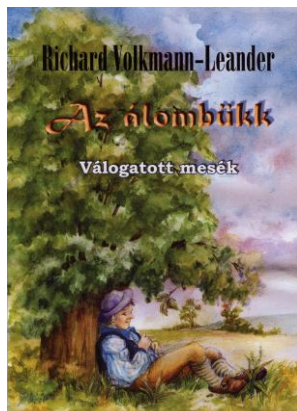
«Alkotásaim közül is talált ilyeneket, így került már az első számba is versem, majd a sorra megjelenők mindegyikébe, néha több is. Ezek a versek a hagyományos, és már-már feledésbe merült népi hagyományokra utaltak, emlékeztettek, s így némiképpen bele is illettek a kalendáriumban megjelent egyéb írások közé.

A 15 kiadott számban összesen 53 versem jelent meg. És egy naptári hónapokat bevezető versfüzér. Az egyetlen prózai írás pedig Vajkai Bélának, egykor köztünk élő neves néprajztudósnak állított emléket. Mindezek miatt s nem személyes kapcsolatok révén lettem tán kissé túlságosan is kiemelt szerzője a kalendáriumnak.

Költőtársak s olvasók között többen vélekedhetnek úgy is, hogy az ilyen kalendáriumi költészet nem sokat érő valami. Én hálás vagyok a szerkesztőnek, hogy oly gyakran beválasztott, az általa érdemesnek tartott klasszikus és mai költők közé. S érdemesnek tartom azt is, hogy ez az 53 költemény, amelynek közül tucatnál több csak a kalendáriumban jelent meg, egy

közös gyűjteménybe összefűzve is olvasható legyen. Palettám, ahogy mások is vélik, elég széles ahhoz, hogy ezt a sajátos kis színfoltot is befogadja» - szól a költő az olvasókhöz e könyvecske első oldalán.

Bodósi György versei mellett élő és holt festőink és fotóművészeink alkotásait is tartalmazzák.

Richard Volkmann-Leander
AZ ÁLOMBÜKK

Válogatott mesék

Kétnyelvűkiadvány, oktatási
segéssanyag

Fordította: Nyíri Péter
Illusztráció: Nagyistók Mária

Eötvös József Kiadó, Budapest,
2009 200 old.

ISBN 978-963-9955-06-6

Richárd Volkmann a 19. század egyik legjobb sebésze volt, tudományos publikációi mellett azonban Richárd Leander írói néven szépirodalmi műveket is alkotott. Most a német szerző tizenhét gyönyörű meséjét nyújtjuk át az olvasónak. A két nyelven (németül és magyarul is) olvasható történetek mögött egy bölcs, az emberi lelket kiválóan ismerő elbeszélőt sejtethetünk meg, aki meséivel egy küzdelmes, de szép világról és az elérhető boldogságról, a Mindenható felé vezető útról beszél nekünk. Volkmann-Leander meséinek alapja a keresztény hit: a hit a jószágban, a szeretetben, a Teremtő kegyelmében. A történetek élményt nyújtanak felnőtteknek és gyermekeknek egyaránt. Egyfelől mesék, színes, cselekményes történetek jól értelmezhető üzenettel, világos tanulsággal. Másfelől többet is kínálnak, mint a hagyományos mesék: lélektani mesenovellák is, egy tudós orvos csodás-mesés, mégis hiteles és valóságos történetei. Példázatok, melyek az emberi lélek titkait tárják eléink. Arra tanítanak, hogy mindnyájunkat vár az üdvösség, de nem jön el hozzánk; az embernek magának kell eljutnia oda erőfeszítések, olykor szenvedés árán is. Ám miközben halad előre, a boldogság és a szerelem felé, ráébred saját képességeire, megismeri önmagát, s átlép a tudatos létbe: önmagát folyton figyelő, Isten törvényeinek tudatában cselekvő emberré válik. A kötet szövegei fel-felvillantanak egy-egy lángocskát az örök tűzből, melyet mindenki ismer, mert Tőle kapta életét. A mesék olvasásakor egy különleges világ nyílik meg előttünk, mely egyszerre mese és valóság, de mindenki számára van üzenete, s mindenki meríthet belőle, ha kitárt szívvel fogadja. A mesék *Nyíri Péter* igényes fordításában és utószavával látnak napvilágot.

B. Tamás-Tarr Melinda
APÁRÓL FIÚRA
(Da padre a figlio)
Magyar népmesék, népmondák

Bevezetés, bemutatás és
illusztrációk a Szerzőtől
Marco Pennone előszavával

Osservatorio Letterario Ferrara e
l'Altrove; Edizione O.L.F.A.,

Ferrara 2010, pp. 124 € 12,00 ISBN 978-88-905111-0-3
ISSN 2036-2412 Ean: 2120004557046

I.

A magyar népmesék és népi legendák gyűjteményének eme új kiadását nem is rendezhette volna sajtó alá más, mint a magyar születésű Tamás-Tarr Melinda, kit Olaszország is lányává fogadott.

Ami a gyermekirodalmat illeti, kiadó-írónőnk már jó tizenöt évvel ezelőtt megjelentetett egy nagyon eredeti és igen jelentős művet *Girovagando nell'impero di Discorsopoli* (*Beszédország Birodalmában kószálva*) címmel.

A gondos szervezőlogika kívánalmai szerint a könyv két részre oszlik: *Magyar népmesék*re (9 mű) és *Magyar népmondák*ra (14 mű).

Ezen kívül a bevezetőbe bekerült egy, a szerző által írott tömör, de annál sokatmondóbb eszmefuttatás a mese eredetéről és mondanivalójáról, habár később, az ajánlásban Marco Pennone röviden újratárgyalja a témát.

Meg kell mondanom, igen meglepett, hogy a szerző módszeresen foglalkozott a „fiaba” (mese) és „favola” (tanmese) közötti jelentéstartalom-különbséggel. Meggyőződésem, hogy „fiaba” és „favola” minden kétséget kizáróan szinonimák, melyek nem mutatnak semmilyen strukturális különbséget. Személyes ellenőrzés végett azonnal három írott forráshoz fordultam, az első háromhoz, ami a kezem ügyébe került. Rendelkezésemre álltak: a Zingarelli-szótárak, az Il Novissimo Melzi és végül a Literary (PD) által kiadott Glossario di metrica italiana. Az említett források végül alátámasztották a témáról szerzett eddigi ismereteimet. Bárhol legyen is - mivel ez számomra a szokásos, részletkérdésekről folytatott eszmecserék egyikének tűnik -, ildomosnak ítélem eme ellentét elhagyását, legalábbis jelen esetre vonatkoztatva.

A lényegre térve, vagyis a szóban forgó könyv értékét érdemben firtatván, fenntartom, hogy érdemes volt megírni, s főleg publikálni azt. Ennek legalább két jó oka van.

Az első, hogy a mesét vagyis „fiabát” (nem írom „favola”-nak, legalábbis jelen kontextusban, melyben a kifejezés használata kizárólagosnak bizonyul, s nem akarok provokatívnak tűnni) a gyermekek mindig szeretik, de a felnőttek körében is sikert arat. Néhanapján a nagyobbaknak is csak jót tesz egy mese elolvasása vagy meghallgatása.

A második ok, hogy jelen esetben más hagyományból származó mesékről van szó, így természetesen következik, hogy nagyobb figyelem kíséri őket. Ha másért nem is, mert új és ismeretlen helyeket, személyiségeket, leírásokat és szokásokat mutatnak be, melyek fokozzák az elbeszélés varázsát.

A legjobb példát erre az általunk vizsgált könyv meséit illetően megint csak a bevezető szolgáltatja, amely az olasz és a magyar mese közötti kapcsolat vizsgálatának igényét veti fel.

Míg nekünk, olaszoknak a klasszikus mesekezdetét a jól ismert „*C'era una volta...*” („*Volt egyszer...*”) jelenti, addig úgy tűnik, hogy a magyarok számára – amennyiben az olasz fordítás hű a magyar eredetihez – ez a szintén sokat használt „*Hol volt, hol nem volt...*” formula.

A következtetés?

Mindebből könnyedén kikövetkeztethetjük, hogy Olaszországban a hangsúly a mese eleje az időn van, míg Magyarországon (és még ki tudja, a világ hány országában) épp ellenkezőleg: az olvasó vagy hallgató figyelme azonnal a helyre irányul.

Az olasz mesekezdés esetében talán túl egyértelműnek is tűnik, hogy a mese nem az időtlenség bizonytalanságába, hanem egy meghatározott időegységbe illeszkedik. Való igaz, azt mondani vagy írni, hogy „egyszer volt” annyit tesz, mint egy bizonytalan, a történelem síkján kívüli időre hivatkozni. Mintha azt mondanánk: „egyszer volt, nem tudni, mikor”.

Hasonló módon, a magyar kezdés újfent s még hangsúlyosabban negatív töltettel bír, vagy ha úgy akarjuk, inkább absztrakt, mint fiktív valóságba vezet át. Ez esetben inkább a hely meghatározatlansága, mintsem az időtlenség vezeti fel a mese cselekményét. Az egyetlen különbség tehát az egyik vagy a másik előnyben részesítése: az idő vagy a történet terének és színhelyének előtérbe helyezése. Akárhogy is, mindkét választást a félig-kimondatlanságból eredő megfoghatatlanság motiválja. Így bármely legyen az az áldott hely, és bármely áldott idő, maga a szerző sem tudja igazán, s esze ágában sincs a tudomásunkra hozni. Ez a mese egyik alappillére.

Ami a mondákat illeti, nem hiszem, hogy bármilyen kétely felmerülhet jelentésükkel, jelentőségükkel kapcsolatban. Elég hasonlóan a meséhez, szinte mindig a mítosz és a valóság határvonalán születő történeteket mesélnek el (gyakran féligazságokat vagy még annál is kevesebbet), és helyek, tavak, hegyek, tengerek és sok minden más, földrajzilag pontosan behatárolható dolog nevének eredetére adnak magyarázatot. Gyakorlatilag a monda egy először szóbeli, majd írásos megjelenése (út, amelyet a mese és minden régi hagyományhoz kötődő forrás végigjárt) annak a kíváncsiságnak, ami a természetfeletti vagy a természet határait feszegeti. Gondoljunk csak Róma eredetére: Romulus és Remus anyafarkasa, valamint Róma hét királya tökéletes például szolgálnak. Nem véletlenül születtek mítoszokból a különböző vallások a bálványokat több formában imádó kultuszt alapul vevő primitív politeizmustól az aktuális monoteista vallásokig, mik egy istenben kerestek lelki menedéket.

Sajnos az egyetlen hátránya e könyvnek, ami a befogadó természetes érdeklődését csökkentheti, hogy a szerző nem olasz, hanem magyar mondákat tár az olasz nép elé (tekintve, hogy népi mondákról beszélünk), mely nem rendelkezvén megfelelő ismeretekkel igazán nem érti meg a konkrét monda vonatkozásait, amiért is az olvasó érdeklődése mérséklődhet.

Emilio Diedo
- Ferrara-

Fordította © Aszalós Imre

II.

B. Tamás-Tarr Melinda

Apáról fiúra

(Da padre a figlio)

Magyar népmesék, népmondák

Edizione Olfa, Ferrara 2010

A magyar születésű, de majd' harminc éve Olaszországban (Ferrarában) élő Bonaniné Tamás-Tarr

Melinda, magyar-történelem szakos tanár (*valamint olasz szakos is/LC2 (szerk.)*], újságíró és publicista, műfordító, tolmács, aki kulturális és nyelvi mediátorként tevékenykedik. Olaszországban több mint harminc irodalmi díjat érdemelt ki, míg munkái között találhatunk elbeszéléseket, verseket, tanulmányokat, irodalomkritikai- és újságcikkeket, melyek folyóiratokban és antológiákban jelentek meg.

A szerzőnő jelen, *Apáról fiúra. Magyar népmesék, népmondák* címet viselő munkájában 23, olasz nyelven írt, de a magyar kultúra és történelem kontextusába helyezett történetet találunk. E választás különbözteti meg a könyv meséit a nemcsak Magyarországon, hanem más országokban is ismert, univerzális meséktől. A „favola” - latinul *fabula* – szó a „fari” igéből származik, jelentése: „mesélni” („raccontare”). A magyar nyelvkörnyezetben is használatos a „fabula” szó, de leginkább a tanintézmények falain belül. A hétköznapi nyelvhasználatban mesének hívjuk azokat a történeteket, melyeknek szereplői emberi nyelven beszélő tündérek, törpék, szörnyek, óriások és koboldok. A mese a „mesélni” („raccontare”) szóból ered.

Sok-sok évvel ezelőtt, a tűz körül ülő emberek által elmondott mesék csodás világában az idő múlásával egyre nyilvánvalóbbá vált ezeknek az olvasó felé irányuló nevelő célzata. Ma a mesék különösen fontos szerepet töltenek be az óvodai és iskolai oktatásban egyaránt. Bruno Bettelheimet idézve, a mese a gyermekek nevelésében fontos pedagógiai segédeszköz, mely érzelmi és értelmi szinten is hatással van a növekedés eme legkényesebb időszakára. A mesék, vagyis a fantázia nyelvezete hasonlít a gyermekekéhez, ami megkönnyíti számukra a történetek szereplőivel való azonosulást; és nem utolsósorban megtanulják, hogyan alakítsák ki magukban az empátiát. A történeteket olvasva találkozhatnak néhány emberi problémával, így kapván motivációt saját életük nehézségeinek és problémáinak leküzdéséhez.

Bonaniné Tamás-Tarr Melinda elbeszélései bepillantást engednek az olvasónak a magyar nép hagyományaiba és kultúrájába. A szerzőnő – a mese általános formai követelményeit megtartva – egyszerű, állandó szófordulatokban gazdag nyelvezetet használ, bevett népi elemekkel, mint például a „Hol volt, hol nem volt; volt egyszer egy...”, „... boldogan éltek, míg meg nem haltak”, „Aki nem hiszi, járjon utána!”, „Szerencséd, hogy öreganyádnak szólítottál”, „... és hetedhét országára szóló lakodalmat csaptak”; ezekben a mesékben is olvashatjuk néha a „ment, mendegélt” formulát, amely hosszabbá teszi a történetet, és fenntartja az olvasó érdeklődését. A mesék közül csak néhány, híresebb megemlékezésére szorítkozom, mint A *libapásztorlány*, *Lúdas Matyi*, *Tündérszép Ilona és Árgyelus királyfi*, *A csillagszemű juhász*, melyek a valósághoz hasonló világot teremtenek, ahol jut hely gonoszoknak, jóknak, ravaszoknak és együgyűeknek, butáknak, bátraknak, bölcseknek, stb., s a mese mindig boldog véget ér a jók és becsületesek „győzelmével”.

Ahogy a valóságban, úgy a mesékben is vannak íratlan szabályok, mint a család fontossága, a nagyobbak (idősebbek) iránti tisztelet, a szívesességek viszonzása vagy - ellenkező esetben – a bosszú beteljesítése. Jutalmukat azok az okos szereplők nyerik el, akik saját hasznukra tudják fordítani mások tudatlanságát. Nem

kell messzire mennünk azonban, hogy hasonló példákra leljünk, csak másik kontextusba helyezkedünk: Boccaccio *Decameron*jának történeteiben elég csak Calandrino jellemére gondolnunk: buta, ostoba ember, aki mindent elhisz, és könnyen rászedhető, akárcsak Döbrögi is, az éles eszű Matyi könnyű célpontja, stb.

Aki meg tudja fejteni e mesék rejtett jelentéseit, láthatja, hogy minden egyes ábrázolt esemény az emberélet valós helyzetein és az emberi viselkedésen alapul. Különböző érdemein túl Bonaniné Tamás-Tarr Melinda műve nagyon hasznosnak fog bizonyulni az olaszul tanuló magyar diákok számára, mivel a szerzőnő elbeszélési technikája (igeidő, a szófordulatok és főnevek használata, stb.) érdekes problémákat vet fel a magyarról olaszra fordítással kapcsolatban is (például nem mindenki tudná olaszra fordítani „Az Óperenciás tengeren is túl” kifejezést, ez esetben szerzőnőnk választása az „Al di là degli Oceani” megoldásra esett). A könyv második részének mondái a magyar történelemhez kapcsolódó történeteket beszélnek el, mint például *A vérszerződés*, *A szentkorona*, *Mátyás király* és az énekmester, *Egyszer volt Budán kutyavásár* vagy *Eger ostroma*.

A könyv történetei a teljes közönség érdeklődésére számot tarthatnak, korosztálytól függetlenül: a gyermekekéire, akik kezdik megismerni a világot és önmagukat; a felnőttekéire, akik ezeket a meséket hallgatva és olvasva nőttek fel, s amikre szívesen emlékeznek; s nem utolsósorban a fiatalokéira (még akkor is, ha manapság kissé furcsának vagy zavarba ejtőnek tűnhet a meseolvasás egy tinédzser számára), akik immár egy új generációhoz tartoznak, amelynek a rejtély és a helyes út keresésének problémái főleg a kalandokban, például Harry Potteréiben vagy más, túl modern, irodalminak nevezett divatművekben találhatók, melyeknek értékeiről és didaktikus-pedagógiai céljairól nem beszélhetünk - azok teljes hiánya miatt¹.

Tóth Nikolett

- Pécs (H) -

A pécsi Egyetem hallgatója

Fordította © Aszalós Imre

Szerk.

¹ Megjelent a *Nuova Corvinában*², az Italianisztikai Periodika 22/2010-es, Olaszország egyesítése 150. évfordulójának alkalmából kiadott különszámában (183-184. oldal)

² Az Olaszország egyesítése 150. évfordulójának megünneplésére kiadott *Nuova Corvina* periodika különszámának megjelenése alkalmából megindultak gondolatok mindazokra, akik áldozataikkal, ha nem épp saját életük feláldozásával magas árat fizettek, hogy egy régóta áhított álom megvalósulásának (az egységes Olaszországnak) tanúi legyenek. Nem csupán a történelemkönyvek ünnepeit, nagy hőseiről beszéltek. Gyakran elfelejtik, hogy Garibaldi Ezrének vállalkozásában alacsony származású, de a harci szellemtől megnevesült emberek is részt vettek oroszlánszívvél és készen arra, hogy vérüket adják ezért az eszméért.

Mit is mondhatunk az olaszok és magyarok közötti, a harctereken született barátságról?

Egy nemrégiben megjelent munkában (Fulvio Senardi: «Riflessi garibaldini» a Pécsi Szemináriumokból, Pécs 2009, 66. oldal) találunk egy sokatmondó idézetet e barátságról: „A harci kedv, amivel a

magyarok küzdöttek egy független és egységes Olaszországért, Tüköry alezredes hősi halála Palermo ostromában, Türr István kiemelkedő érdemei, a Magyar Légiónak hősiessége a voltornói csatában hálát és mély rokonszenvet ébresztettek Garibaldiban a Habsburg-iga alatt szenvedő Magyarország iránt...” Mindez gondolkodásra, elmélkedésre készítet egy, a Risorgimento kezdetétől jelen lévő problémával kapcsolatban: milyen is volt a megálmodott Olaszország?

Kétségtelenül egységes, akkor is, ha egy szabad és demokratikus köztársaság vágyát nem fejezhették ki teljesen világosan, tekintve a korabeli nemzetközi politikát átszövő súlyos problémákat és a Savoiai-ház által megfogalmazott célokat egy Piemonttól Szicíliáig terjedő Olasz Királyságot illetően.

Mindmáig nyitott a fent említett kérdéssel folyó heves vita: milyen Olaszországot akartak a Risorgimento hősei? Még javában érvelnek a felek egy egységes, a köztársaság alkotmánya utáni, valamint egy olyan ország mellett, amely sajátos módon valósította volna meg a föderalizmust.

Az elkövetkező években módunk lesz még e probléma jobb megvilágításba helyezésére. (A Budapesti Olasz Kultúrintézet igazgatója, Salvatore Ettore: *Presentazione*)

Fordította © Aszalós Imre

III.

Jelen könyvvel Bonaniné Tamás-Tarr Melinda magyar földre, a mesék és népi mondák hazájába kalauzol minket, melyek kiváló kiindulási pontot nyújtottak e kötet megírásához. Minden elbeszélte történet tartogat valami fontos tanítást az olvasó számára. A könyv első részében gyakran jelennek meg állatok, míg a kötet második részében található mesék szereplői főként kétségbevonhatatlanul nagy erővel rendelkező férfiak. Példának okáért, az első mese egy fiatal nőről szól, aki önzetlen módon tanítja meg édesapjának a szeretet fogalmát, míg a „Három kívánság” című elbeszélés az önzést és a kapzsiságot állítja középpontba. A „Tündérszép Ilona” egy fiatalember szerelmét veszi alapul egy elérhetetlen nő iránt, ám ennek ellenére a szerelmes kitartása - mint mindig - elnyeri méltó jutalmát; a „Lusta lány” pedig a megélhetéshez és a szellemi fejlődéshez elengedhetetlen munka fontosságát emeli ki. A „Sarolta hercegnő” a különböző csoportok közti megegyezés, valamint az egyén társadalomba való beilleszkedésének fontosságát helyezi előtérbe, ahogyan a „Szent Korona” című monda is.

Az „Apáról fiúra”: egy könyv, mely tiszteletre, szeretetre, hűségre, kitartásra tanít olyan mondatok, gondolatok és képek által, amelyek kapaszkodót adtak és adnak úgy a múlt, mint a jelen embere számára az élet és minden ahhoz tartozó dolog megbecsülésében.

Sara Rota

– Brembate Sopra (BG) –

Fordította © Aszalós Imre

Az első, 1997-es könyvke-
reskedelmen kívüli kiadás
borítója.

Tusnádý László

Elementáris szimmetria

(Tóthpál Gyula művészi fényképeiről)

Tavaly szeptemberben volt tíz éve annak, hogy városom múzeumában Tóthpál Gyula kiállítását megnyitottam. Ezzel ünnepeltük a felvidéki kiváló fotóművész hatvanadik születésnapját: ez volt a századik kiállítása. 2010. május 1-jén arra kért fel, hogy a hetvenedik születésnapján, 2011. október 2-án is én mutassam be művészi fényképeit, és a hozzám legközelebb állókról verset írjak. „Egy kiállítás képei” régi és igen vonzó alkotás volt az ötlet alapja. Bár Muszorgszkij előtt már Liszt Ferenc is természetesnek tartotta, hogy a képeket zene kísérheti. Sőt, a testvérműzsák találkozása az emberi eszmélés forrásvidékeire visz vissza. Az ünnepség 2011. október 2-án lett volna, de a sátorlajújhelyi Kazinczy Ferenc Múzeum felújítása akkorra nem fejeződött be. Így a kiállítás elmaradt. Az első három kiválasztott fénykép kapcsán Triptichont terveztem. Ennek az olasz változatát is elkészítettem.

Az „Elementáris szimmetria” és a „Hírközlők” című képeit a művész nekem ajándékozta:

Tóthpál Gyula: „Elementáris szimmetria” és „Hírközlők” Fényképezte Tusnádý Péter

Megtisztelő felkérést kaptam magától a művésztől, Tóthpál Gyulától, hogy beszéljek alkotásairól. Boldogan teszek eleget kívánságának, csak azt kell hangsúlyoznom, hogy rövid idő alatt kis vödörrel nem meríthetem ki az óceánt, ezért most csak vázlat születhet az ő mindenségéről, hiszen egyetlen műalkotás titkát is csak túl hosszan lehetne megfejteni.

Minden művészetben van valami végtelen erős kötöttség és hallatlan szabadság. Mi adja egy fotóművész kötöttségét? Az, ami eleve segíti – a fényképezőgép. Hiszen az csak azt „mondja”, közli, ami elébe tárul. Mi adja itt a művész szabadságát? Az az áldott, kiváltságos pillanat, a másodpercnek alig érzékelhető töredéke, amelyben a művész megérzi, hogy épp akkor kell megörökítenie azt, amit lát, mert a

világ kavargó változásrendjéből, jelenség-óceánjából, hullámtarajlásából kikandikál, élénk bukkan a lényeg.

Szép, óriási pillanat ez, mert ezek az időfolyamból való ellesések, ezek a látva való meglátások adják a rendet, adnak méltán egy életművet.

Érezzük, hogy ezek az ellesett, „elkapott” pillanatok többek, mint önmaguk, többek, mint amennyit a hajdani esendőség, jelenségvilág egyszeri szemlélése, megtekintése biztosíthat. Többek, mert a hajdani tiszavirágszerű létből egy igazi alkotó a művészet örök birodalmába visz át minket.

Tóthpál Gyula titoklátó művész. Eszközének igazi mestere, mert vele és általa olyat mond el nekünk, olyasmit közöl, amit másutt sehol sem találhatunk: kapukat tár ki, és ezeken át egy teljesebb világba

jutunk, és közelebb kerülünk embertársainkhoz és önmagunkhoz.

A modern kor embere körül túlságosan felgyorsult minden mozgás. A lét színei is kavarnak, ezért látnak sokan szürkeséget maguk körül: A sok szín veszélyes lényegtelenségben, semmi-tartalmatlanságban olvad össze. Ezt a szürkeség-semmi-kavargást állítja meg Tóthpál Gyula, és azt mondja a pillanatnak, „maradj velem, maradj velünk!”

Vajon miért maradjon velünk ez a pillanat? Mert annyira szép? Ezt nehéz tudni. Nekünk szép, vagy jobban mondva érték, mert ez a megmaradt pillanat több önmagánál. A megállított időből a lényeg tárul elénk, és ebben ott az örök lehelete, üzenete.

Igen, én ebben látom Tóthpál Gyula művészetének a lényegét.

Miért oly tökéletes ez a művészet? Mert lehetőségei szerint a legmagasabb szinten valósította meg önmagát. Honnan tudom én ezt olyan biztosan? Hivatkozhatnék rendkívül nagy kitüntetésekre, szellemi életünk kiválóságainak a nyilatkozataira, értékeléseire, de ezek mind az eredeti forrásra mennek vissza, a fényképekre, és ezek most itt vannak előttünk: tanúságtételeik győz meg engem a leginkább.

Dante poklában a szenvedés és a hajdani bűn logikai összefüggésben van egymással. Korunk ördögi fintora éppen az, hogy gyakorta nem a bűnért, a rosszért, hanem a jóért, nem gyűlöletért, hanem a szeretetért is valami hasonló elv szerint kellett és helyenként még most is kell bűnhődni.

Az ifjú Tóthpál Gyula anyanyelvének a szerelemese volt, ám ezért, ezen a területen megvalósítható szolgálataért, küldetéséért – alkotó emberként, újságíróként a hazugság kártyavárát kellett volna építenie. Ilyen alkuba ő nem mehetett bele. Nyelvünk iránti szeretetért ezt a kemény büntetést nem vállalhatta. Szó-üzeneteit fényképekbe mentette át. Kipányvázott lelkű emberek, bizonytalanság-utak, éjszótét-dermedésbe meredő kapuk villannak elő képeiről, de létünk kontinentális alapzatai is, gyökereink, ősi gyökereink, hűség-vallomások, lángüzenetű, egyéni elmúlásból is felparázsló lét-erők is.

Az emberi világ és a természet szerves egységet alkot ebben a művészetben. Az ősi, a változásukban is örök üzenetet hordozó növények, állatok, tárgyak velünk függenek össze még akkor is, ha érdes falfelületre, furcsa rácsra csupán egy levél feszül fel.

Szimmetriák, ellenpontok és vonzások világába lépünk. Ez emberi lét-borulatnak, a felbomlásnak, a tarjagos, sötét semmi-gomolygásnak szöges ellentéte a téli rend és nyugalom. Talán nem önkényes véletlen az, hogy ha a fényképek sokszólamú világából a gyermektiszta hó és csönd képét villantom fel most ennek a békés seregszemlének az elején. Fontos ez a kiemelés, mert rend van azon a képen; oly szép és egyszerű, hogy fölöttébb csodálkozhatunk azon, hogy miért nem tud és nem tudott méltó lenni korunk többféle társadalma ahhoz, ami itt oly nyilvánvalóan van jelen.

Ilyen az őszi kép is. A levélszóró évszak költészete is a rend bűvöletében fogant. A lehullott levelekre a napfény borít takarót. Elmúlás árnyéka vetül rá a fák mögött, mintha szemfedő lenne, de ahol a fény ragyog, ott a tavaszi újjászületés, kikelet, a megújulás reménye biztatja, vigasztalja az embert.

Különös csapzott gémű, ösztövére kútágas, felborult vályú, távoli kazlak. Újabb téli kép, lent szűrös kerítés, fölül határtalan nyitottság. Egymás fölött három fénykép felszántott, havas határt ábrázol. Újak, eredetiek ezek a képek. Mégis olyanok, mintha múltunkból, lelkünkől elevenednének elénk.

Valaki hiányzik ebből a tájból, mintha valakit elraboltak volna innen. Egykori tartozékát, „szereplőjét”, a feketébe burkolózott idős parasztasszonyt a város tócsa-fényvillanásában vehetjük észre. Autók fém-rideg sáskahad világában szinte elvész. Magányos, mint a másik fényképen az öreg férfi kutyájával.

Korunk rengeteg arca sereglük. Nem őket, hanem hozzájuk hasonlókat láthattunk már. Az egyikén fiú és lány a padon. A lány újságot néz, olvas. Abból egy színész nő képe figyel minket, mintha a lány tudatalattija lenne. Bizony komor a fiú arca. Hol van a kettejük lelke, mi egyesíti őket a jövő reményében, az élet bűvöletében?

Fellebben egy otthon képe. Üresség, italos üveg sivársága fokozza a fényképen látható férfi magányát.

Kifogyhatatlan az a lelemény, ahogy ezek az idegenek a közelünkbe férkőznek. Ilyen a két kicsi gyermek, egyikük túsarkú cipőben. Falusi esküvői menet, élén az ifjú pár, közelükben, oldalt üres székér. Korlát mellett férfi és nő. Kalapos, idős falusi férfi úgy néz ki a sötétből, mintha a létből tekintene ki. Utak és fák költészete...

Bütykös, öreg kéz, szinte a semmibe nyúl, pedig gazdájával azt hitték el, hogy új világot terem, jobbat, mint amilyen valaha is létezett. Zenekar, szinte hallatszanak az érces hangok. A megalázottak és megszorítottak láttán mily hamis az előírással lelkesedés nagy jelenete. A rengeteg zenész pompa-ragyogásban, előttük teherautó viszi az ünnep megtestesült lényének a képét. Újabb remeken elővillan a hatalom három oszlopa egyenruhában (Érthető hármassal). Arcukra sütvény a tettek pokol-levonata. Ezek az arcok sohasem lelhetnek feloldozást, mint ahogy Dante poklának az ördögei sem, mert nincs bennük semmi bűntudat.

Örvénylés van ezeken a képeken. A lét-karaván furcsa utasai bukkannak elénk, és tűnnek sokszor a semmi-sötétbe.

Mitől ilyenek ezek az alakok? A kortól, amelyben éltek vagy most is élnek? A hiánytól, a szomjúságtól, amelynek a tudata talán nem is él világosan mindegyikükben. Magunk is vallatjuk tovább a megkeseredett arcokat, mert rajtuk a megostorozott emberiség titka dereng.

Ezt a léthiány-seregszemlét, ezt tablót kell még folytatni, de a többszólamúság törvényes, szabályos velejárója az, hogy vannak ellenpontok, vannak más jellegű fényképek is. Művészi hit, öntudat csillan az ifjú Juhász Ferenc arcán. Néhány gyermek tűnődve néz még az ismeretlenségben sarjadó jövő felé. Titok-tengermély szemű lányok és kifosztott lelkű öregek. Hol a megvalósulás, a lélek boldog derűje, a szeretet tündöklő fénye?

Törzsig levágott, fő ágait elvesztett fa, csupasz rönk-maradéka sóhajt az életért. A megnyesett ág kihajt, de az erősen meggyötört csonkaságból mire sarjadhat az a pici hajtás? Elláthatja-e az előző teljes lét minden feladatát? Lesz-e még gyümölcs ezen a fán? Egy biztos, hogy itt, ezen a fényképen nagyobb a halál ereje, az elmúlás-örvény, a végzet-spirál. Mégis szép,

hogy nyugán ég felé törekszik az a kicsi hajtás, mert életet kíván, azt kéri – lehetőségeihez mérten.

Mennyi látás, mennyi megközelítés van ezeken a fényképeken! Merészség is, hiszen olykor az elgondolható van valami a képen, és mégis meggyőző az a pár elem arról, hogy itt ebben az esetben ez a megfelelő kifejezés, megoldás. Mintha a lehető legkevesebb hanggal mondana el a zeneszerző valami nagyon lényeges dallam-üzenetet. Az embernek és a környezetének a költészete vibrál így előttünk az egyik fényképen. Mint ősi kínai tusrajzon egy vékony szárú növény feszül élénk kereszt alakban. („Magasba” a kép címe.)

A fényképek bizonyos sora az emberi sors iszonyú mélységét tárja elénk. Ilyen környezetben valóban meglepheti az embert az eszköztelenség. Mintha azt hangsúlyozná a művész, hogy kevés szóból is ért az ember. Így lehet nagy képzetársítási tere egy olyan fényképnek, amelyen csupán ennyi van: szöges drót, sötét madár, fekete kerítés. („Vasfüggöny” ennek a fényképnek a címe.)

A felbomlott rendet beszéli el nekünk az alkotó a lét, a sors által egymás mellé rakott különös elemekkel: helyéről eltávolított szoboralak térdepel egy oszlop előtt. Bontás és építkezés, egy daru. Így kerülnek össze kaotikusan az elemek. Ám mindez nem rémlátomás. Ez az itt és most nyers valósága.

„Egy vers egy élet” - hirdette József Attila. Itt ezek a remekművek ennek a tételnek a kibővítését, kiszélesítését sugallják. Ezt hirdeti a „Gravitáció” című is. Egy öreg parasztasszony egy kereszt felé közeledik, esendően szinte zuhan a mélybe. Ember, de már belőle kifelé kémlel a lélek. Azok közül való, akik itt hajdan úgy szolgálták az életet, hogy elegendően maradjanak olyanok, akik a történelem forgószélét átvészelik; fakadjon rügy az új tavaszra. Olyanok közül való, akik végtelenül sokat tettek azért, hogy az itt mohogó halálmalom ne öröljön mindent elmúlás-lisztté.

3450 évvel ezelőtt Thérán, vagyis a Szantorin nevű görög szigeten volt földünkön az elmúlt utóbbi ötezer év legnagyobb vulkáni katasztrófája. Korábban éltek fecskék ezen a szigeten, azóta elkerültek. Az emberek az újabb és újabb, az utóbbi veszedelmek után is visszatértek, mert sokan törvénynek tekintik azt, hogy azon a földön kell élniük, amelyből testük vétetett.

Ez a vonzás él itt is ezeknek a fényképeknek a megalázott, megszorított szereplőiben. Mennyi öregembert vesz itt körül a boldogtalanság-örvénylet, de vonzerő is működik, vonzás, amely olyan, mint a természeti törvény ereje.

Idő-kövételek a művészi fényképek. Utak nyújtózkodnak előttünk, kapuk tárulnak elénk. De merre vezetnek? Milyen átmenetet fejeznek ki? Komor sötétség van mögöttük, bizonytalanság.

Az emberi teljesség reményét sem ismerő arcok láttán megborzong a szív. Mitől lettek ilyenek? Mi volt az az út, amely várt rájuk? Típusok vonulnak, az élet keservei által kifosztott életek. A döbbenet vetíti emlékezetünkbe újra és újra a már látott képeket. Előttünk örvénylenek a bajok okozói, képviselői is, végrehajtói, esetleg vakon szolgálói. Immár időtlenül szól a zene az előírásos lelkesedés nagy ünnepén. Tömeg. Az ünnep bálványképe egy teherautón. Minden ott van, amit a vas világ odarendelhetett, csak az emberi lélek hiányzik. Nem felejtethjük el már sohasem azt a gyászfekete burokba gubózott idős asszonyt sem ott az autók tömkelegében, a nedves, csúszós

aszfalton. Velünk maradnak mind-mind ezek a kőmagány lények.

Vallató, szomorúan vizsgálódó szemünk újra és újra kérdezőn mered rájuk: mitől lettek ilyenek? Sokakhoz hűtlenek lettek a szavak, mert eleve nem azt mondták nekik és nem úgy, ahogyan kellett volna, ahogy az ő szívük elvárta volna. A létkapuk előtt lehull az álarc. Végre önmaga lehet az ember. Ő, mennyire csonka, mennyire, de mennyire nem az itt, ami lét-küldetése alapján lehetett volna. Pedig van ellenpólus, van egy-egy reményt csillámló ifjú szem, néhány gyermek, mint valami jobb világból idekerült, eltévedt utazó.

Életet sugárzó, szebb létet kívánó gyönyörű képek! Lét-kövételek. Mintha az idő szülte volna a méhéből mindet, mint gyöngykaplót a gyöngyöt, és magát ezt a szenvedés-sugárzást rögzítette volna a fénykép, nem a jelenségvilágot. A mester, a művész megérezte azt a kiváltságos pillanatot, amikor a jelenség-árnyaszínház-világ leleplezi, feltárja önmagát, amikor élénk villan a lényeg.

Mindezt látjuk, mindezt tudjuk, de mint utolsó felvonás végén a színdarabban, még itt van előttünk a végkifejlet. Még mindig megválaszolatlan az a kérdés, mely azt firtatja, hogy ennek a gyakorta kaotikus vas világnak mi a rendje, mitől ilyenek azok az emberek, a megszorítottak és megalázottak.

Én hiszem és tudom, hogy erre a kérdésre is maguk a fényképek válaszolnak. Látszólag egy-egy pillanat lét-akkordja villan elénk, de ezek a pillanatok feltárják a szereplők titkait, jellemét. Épp ezért tűnődhetünk azon, hogy ezek a névtelen, a létüket koptató emberek bátrak-e vagy gyávák? Velük kapcsolatban szinte romantikusan hat ez a kérdés. Mintha olyan mércét akarnánk itt használni, amely itt alkalmazhatatlan.

Vajon miért? Vurma kora, cesur edersin! (Vurma kora, dzseszur ederszin! = Ne üsd a gyávát, mert bátorra teszed!) – mondja a török. Nem tanácsos tehát még a gyávát sem ütni: még a végén bátor lesz belőle. Ütés jócskán érte ezeket az embereket. De mi történt velük közben? Iszonyatos közöny-óceánban fuldokoltak, mintha nem is léteztek volna, mintha emberi méltóságuk sohasem lett volna. Nem érezték magukat otthon abban a világban, amelybe a történelem behajította őket. Mégis gyökeret próbáltak eresztetni belé. Ott éltek, ahol megszülettek, ahova ezzel a végzetes világra jövetellel sorsuk keresztjére felfeszültek. Ő, mennyi ideig éltek a történelem jéghegyén! Ott azt a törzsig csonkított fát csak bátor, büszke ágaitól fosztották meg, de ezeknek az embereknek a létgyökerét is rága a kor.

Igaz tehát, hogy még a bölcs török közmondás is túl romantikusnak látszik, ha velük kapcsolatban akarjuk használni. Vurma kora, dzseszur ederszin! (Ne üsd a gyávát, mert bátorra teszed!) Nem az a kérdés, hogy bátrak vagy gyávák voltak-e, esetleg ilyenek is meg olyanok is. Nem egyszerű verésről, megveretésről van itt szó. Amit ezek az emberek átéltek, hasonló mértékű, mint a legpusztítóbb természeti katasztrófa. Lélek-tűzhányó zúdult rájuk. Egy szellemi Pompeji lett a sorsuk. Rájuk szakadt az ég. Iszonyú üvegbura nőtt fölük. Kiszivattyúzták a levegőjük egy részét. Közöny-eső záporoz rájuk folyton-folyvást.

A könyörtelen valóság jegét olvassza meg, szüntesse meg az a tudat, hogy egy köztünk élő művész mindezt megörökítette! A baj kimondása segít a rettenet legyőzésében.

Tóthpál Gyula hetven évvel ezelőtt született Perbenyikben. Szeretettel hív magához, hogy nézzünk át az idő-ablakokon, hajoljunk ki a hétköznapi életet koptató világából, és nézzünk szét az általa meglátott világban úgy, ahogyan ő széttekintett egykor.

További boldog művészi megvalósulást kívánok neki. Sok erőt szép küldetéséhez, hiszen jól tudom, hogy mi is hallatlan mértékben gazdagodunk általa.

Tusnádý László

Tóthpál Gyula fényképei

I.Elementáris szimmetria

Szimmetria hat ránk itt őserővel,
törött világból rend fakad, amely jó.
Galamb köszönt a tiszta fény-esővel.

Előttünk éled a cím, fenti jelszó.
E nagy fal majd az öröklétbe mállik;
igen erős, a cél, mint néma cselló.

Tündöklő fényben tiszta ég világlik.
Szemed elől takarják szürke bábuk.
A komor falról minden fény lehámlik.

A létet látod, abból mennyi csáb jut.
Két nő látszik ott tiszta fénykeretben.
Szavuk édes, szilárdan áll a lábuk.

Arcukra a szebb jövő fénye lebben.
Mit hoz sok év-had? Mire vár a gyermek?
Milyen úton haladhat rendületlen?

E kép előtt szavaid tisztelegnek.
Az életet s a két anyát köszöntsed!
Babakocsiban a célok születnek.

A kisdetek szívét, remény, betöltsed!
Kövek keményen a helyükön állnak.
Pihenés után a két anya jön s megy.

Örök a mustja fénysugarú nyárnak.
Sátán kezéből hullhat abba méreg.
Mindenképpen kergessük el az árnyat!

Minket nem bánt a zaj, a lárma-kéreg.
Szimmetria megment; győzünk a renddel.
A Parnasszus e kép által feléled.

Az élet győz - miénk e drága tenger.

Le fotografie di Tóthpál Gyula

I. Simmetria elementare

Ecco la simmetria elementare;
esiste ordine qui, nel mondo corrotto.
Ti salutano le colombe care.

Davanti a noi rive questo motto.
Quasi perenne è qui questo gran muro,
esso è forte, e lo scopo è rotto.

Nel lume limpido il cielo è puro,
ma come parli, mentre non lo vedi?
Il muro forte per lo più è scuro.

Vedi la vita, in cui tu sempre credi.
Due donne ti portano la luce.
Parlano dolce. Hanno fermi, forti piedi.

Sulle facce l'avvenire traluce.
Che cosa aspetta i loro bei bambini?
Dove è la via, e dove conduce?

Guardi la fotografia, ed il capo lo chini.
Saluta queste madri e la vita!
Le due carrozze qui mostrano i fini.

Là dorme, sogna la speranza infinita.
Le pietre stanno fermo al loro posto.
È riposo. Poi si continua la gita.

Dall'uva abbiamo dolce, eterno mosto.
Lo vuole avvelenare il Satanasso.
Cacciamolo via già in ogni costo!

Non ci disturba il rombo, il crudo chiasso.
Ci salva la simmetria elementare.
La fotografia ci porta al Parnasso

Vince la vita – il nostro gran mare.

Fohász az emberi teljességért

Tóthpál Gyula hetvenedik születésnapján

Tóthpál Gyula: Rohanó vonóval

Fohász, sóhaj, avagy tekintet – szem azért, ami csírájában, lehetőségében ott élt az emberekben, de elmaradt, már sohasem valósul meg. A test a lélek temploma. Benne ott pislákol a lélek örökmécse. Repeső fényt küld a lobogó, ragyogó csillagoknak, még akkor is, ha a porig megalázott, megnyomorított egyén erről mit sem tud.

Fohászra készítetnek engem Tóthpál Gyula művészi fényképei, pedig a „logorare la vita” – „elkoptatni az életet” vallomása, ténye, szomorúsága szól hozzám. Mily különös életünkben, emberi kapcsolatainkban, ítéleteinkben a mérték szerepe. Ha valaki felületesen csak így sóhajt: „Mily bánatos vagyok én ma”, és körülményei nem támasztják alá panaszát, joggal megyünk tovább, de aki összeszorított foggal viseli az élet igáját, akinek a szeme, a tekintete sugallja azt, hogy tűrnie kell, még akkor is, ha ez a pokol örökre így (és itt) marad, akkor az ember szívében valamilyen sajgás keletkezik, és úgy érzi, hogy segítenie kell, hiszen az áldozat büntelenül szenved.

Tóthpál Gyula képeinek rokonszenves szereplői büntelenül szenvednek. Vannak ördögi figurái is, de most nem róluk beszélek. Mintha Canova síremléke előtt állnánk. Minden korosztálybeli jön, görnyedten, fáradtan az élet terhei alatt. Ott, a velencei remeken a természetes halál szereplői állnak meg a nagy átmenetet kifejező kapu előtt; itt az előrehozott, a másik ember által reánk zúdított vég keserves meggyötörtjei.

A szépség csak egy suhanás a koravén arcon, az idő barázdálta valóban agg kezeken. Magán az egész testen, amely a gravitáció erejével hanyatlík lefelé, a mélybe. Le az örök sötétségbe? Tóthpál Gyula elsősorban róluk beszél, ezekről a mélybe hanyatlókról, az újmódi, évszázados tatárdúlás ártatlan áldozatairól.

Fohász, sóhaj – imádság, idézem fel és folytatom újabbakkal kezdő szavaimat, és Tótpál Gyula képei a csönddel válaszolnak, a halálba hanyatlás keserű és fanyar némaságával, meg a sokakban hitetlenül is élő feltámadás reményével. Ő a zuhanásra a szimmetria rendjével válaszol. Olyan egybeeséssel, olyan összhanggal, amely elemi erejű: elementáris szimmetria. Ez akkor is vigasz, ha a mélyén a hiány lakozik.

Ami mozog, abban a változás erejét érezzük. Mily esetleges, kezdeti egy-egy kisbaba integetése, kéz- és láb-evickélése, és mégis a jövő repesését, boldog, csikószerű ígéretét és ígézetét látjuk benne, a bimbózó élet hajnalhasadását, az életfény születését. Tóthpál Gyula „Elementáris szimmetria” című képének az előterében két ifjú édesanyját látunk, két babakocsit. Egy fal előtt állnak. Ez a városi létnek a jele, sőt általában a településen élő emberek kelléke. A fal az átmenet szimbóluma. Élet vagy halál képe, a nagy változás. Reánk a halált hozták. A földrajzi, történelmi Trianon mellett a lelki Trianont is. „Ments meg, Uram, minket az örök haláltól” – éneklik megfogyatkozott bölcsőinkben kisdedeink.

„Aki egészséges, az gazdag” – hirdeti egy olasz közmondás. Felfordult világunkban, a ránk zúdított gyűlölet-óceán örvénylésében az egészségében leginkább bízó ember is megcinoghat: elveszítheti élethitét. Olyan ez, mint az ősi, kínai kivégzési módszer: az ember kopasz fejére vizet csepegtettek. Három nap is elég volt, és ebbe az elítélt belehalt. „A mi fejünkre meddig csepegtetik a vizet?” – kérdezik Tóthpál Gyula képeinek szebb jövőt érdemlő szereplői.

Válasz még nem érkezett, de a fohász folyamatosan zeng: „Bocsáss meg, Uram, az ellenünk vétkezőknek!”

Tusnád László

Az igazi szépség felmutatja a keresztény misztériumot

A Pápai Lateráni Egyetemen január 14-én konferenciát rendeztek arról, hogyan járulhat hozzá a művészetekben megjelenített szépség az új evangelizációhoz.

A szépség útján az új evangelizáció felé – ezzel a címmel tartottak konferenciát Rómában, a Pápai Lateráni Egyetemen.

Kiindulópontként a pápa szavai szolgáltak, amelyeket tavaly júniusban mondott egy római egyházmegyei találkozón. XVI. Benedek felidézte Róma történelmi, művészeti örökségét, és arra hívott mindenkit, hogy járjon „a szépség útján, amely Őhozzá vezet, aki – Szent Ágoston szerint – az oly ősi és mindig új Szépség”.

Rino Fisichella érsek, a Kultúra Pápai Tanácsának elnöke arról beszélt, hogy a szépség az evangelizáció kitüntetett útja. Nem feledkezhetünk meg arról, hogy a kereszténység kezdettől fogva élt a művészet eszközével, ez segítette, hogy felmutassa a misztériumot. A kereszténység az emberré lett Isten misztériumát mutatja meg, és a művészi kifejezésen keresztül a szépség mindig képes volt ezt átsugározni. Kifejezi a katedrálisokon, templomokon keresztül, a költészet nyelvén, a zenében és a liturgia szépségében egyaránt.

Fisichella érsek hangsúlyozta, hogy az egyház mindig hálás volt ezért a művészeknek. Egyben felhívást intézett a mai művészekhez, hogy keressék az új eszközöket is Krisztus misztériumának kifejezéséhez. Beszélt arról, hogy a fiatalok is vágnak a szépségre, és ezt a vágyat növelnünk kell bennük. Ez azt jelenti, hogy megmutatjuk nekik a szépség különféle megnyilvánulásait, felkeltjük bennük a szépség iránti érzéket, hogy ne csak a modern világ tűnény szépsége iránt vonzódjanak. Törekednünk arra, hogy egyre jobban meg tudjuk mutatni az igazi szépséget.

Az építész Paolo Portoghesi arról beszélt, hogy a művészetet ne úgy tekintsük, mint piaci terméket. Felhívta a figyelmet arra, hogy Róma városa olyan, mint a hit himnusza. A turisták számára Rómába látogatni egyben zarándoklat is. És ott van egyrészt a teremtet világ szépsége, másrészt Krisztus szépsége. Erről beszélt Dosztojevszkij, amikor azt mondta: „Miféle szépség képes megváltani a világot?” Erre a kérdésre csak egy válasz van. A szépség bennünk is jelen van: az újraevangelizálásban nagyon fontos szerepe lehet annak, hogy magunkba nézünk és felleljük ezt a szépséget.

Az Avvenire igazgatója, Marco Tarquinio arról beszélt, hogyan jelenik meg ez a szépség a médiában. Fontosnak tartja, hogy megértessük az emberekkel, mi az igazi szépség. XVI. Benedek pápa még a Hittani Kongregáció prefektusaként azt mondta: a hazugság

fortélyos módon vonzó szépségként tünteti fel magát. Hangsúlyozta, hogy az újságírók is tehetnek ez ellen. A hírek, a címek ne csak a gazdagságról, a szép külsőről, a vonzó történetekről szóljanak. Megmutathatnak egy másfajta emberséget - tájékoztat a Vatikáni Rádió olasz nyelvű honlapja.

Magyar Kurír
(tzs)

Jókai Anna: Félttem a családot

Jókai Anna írásainak egyik fő témája a családféltés. Írásai segítő, eligazító üzenetek. Ugyanakkor vallja, hogy az írónak nemcsak mondani, hanem élnie is kell azt, amit hirdet. A Magyar Kurír munkatársával folytatott beszélgetésben személyes hangon szólt családról, házasságról.

A kormány családi adókedvezményt vezetett be, a katolikus püspöki konferencia évet szentel a családoknak. Szükség van erre a kiemelt figyelemre?

Úgy gondolom, nehéz helyzetben van a család, mint intézmény. Ezért kell évet szentelni neki. Általában annak van kiemelt napja vagy éve, ami megbecsült dolog ugyan, de nehéz helyzetben van. A családot újra fénybe kellene hozni, mert értelmet tud adni az ember életének. Nagyon fontosnak tartom a családok támogatását, ezen belül a gyermekesek anyagi helyzetének javítását. A társadalom felelőssége, hogy a család megkapja azt a támogatást, amit régóta nélkülöznie kellett. Ugyanakkor a jövőben figyelünk kell azokra is, akik nem azért nem szültek gyereket, mert nem akartak, hanem Isten szándékából nem sikerült. Ők se érezzék úgy, hogy a társadalom kevesebb joggal rendelkező tagjai lennének. Vigyázni kell arra, hogy amit a családoknak odaadunk, az más embertársainknál ne okozzon hiányt. Vannak kisjövedelmű gyermektelenek, magányosak, akik önhibájukon kívül tengődnek a létezés alsó szintjén, náluk nem szabad a keveset még kevesebbre változtatni.

Hogyan viszonyulhat igazságosan az ember ehhez az érdekellentéthez?

Egyrészt valóban nagyon fontos az anyagi segítség a családnak, és azt el is kell várni egy tisztességes kormánytól. Ám azt is hozzá kell tennünk, ami saját lelkünkéből fakad. A gyerekvállalás nem kizárólag anyagi kérdés. A lelki sivárosodásnak példátlan sorozatát látjuk mostanában. Ezért nem elég pénzt adni, hanem a lelkeket kellene megváltoztatni. Sok nagycsalád élt Magyarországon, akiknek nem jutott narancsra, még almára is csak ritkán. Mégis felneveltek akár nyolc-tíz gyereket is. Nem az anyagiakra gondoltak, fogadták azt a lelket, aki az élet kegyelméből adatott nekik. Remélem, hogy a Család éve azt jelenti, hogy valóban meg tudnak szólalni azok az áldozatkész magyar családok, akik vállalták, hogy sok gyermeket hozzanak a világra. Ugyanakkor a másik oldalt is tudom megértéssel nézni, én is sokáig éltem csonka családban, tudom, milyen nehéz egyedül lenni.

Ha nem elsősorban az anyagiakra, akkor mely okokra vezethető vissza a család nehéz helyzete, sokak csalódottsága?

Amikor a szeretetről beszélünk, legtöbbször valami szentimentális érzelmre gondolnak. Demagógia azt

mondani fiataloknak, hogy azért alapítsatok családot, mert akkor életük végéig boldogságban fognak lubickolni. A család szó ettől a beállítástól kap álságosan naiv színezetet. A család nagyon fontos szövetség, ugyanakkor próbatétel. Családban élni lelki, fizikai és szellemi munka. Úgy kell egymásra hangolódni, hogy ne kelljen egyiknek sem feláldoznia magát a másikért, hanem kölcsönösen tudjanak egymásból meríteni.

Ebben a rendkívül hideg világban kell lennie egy pontnak, ahová az ember hazatérhet. A repülőgépnek is kell leszállópálya, valahol üzemanyagot kell töltenie magába. Mikor két ember összekerül ebben a zaklatott világban, már elég nagy lelki sebeket hordoznak, huszonévesen is túl vannak sok megrázkódtatáson és csalódáson, így kerülnek össze. Ekkor indul el a munka, egymás sebeit be kell gyógyítani. Rengeteg önzéssel kell megküzdeni, le kell csiszolni dolgainkat, ráadásul úgy, hogy ne megalkuvás legyen. Az nem igazi családi élet, ha az egyik uralkodik, a többi pedig szenved a terror alatt. Az a családi élet, ahol kölcsönös szeretetből tudnak egymáshoz alkalmazkodni az emberek. A szeretet abban rejlik, hogy tudom, ismerem a másikat teljes valójában. Átélem a lényét, és azt teszem, ami neki jó. A házaspár egy életfeladatra szövetkezik, ami nem mindig sikerül.

Lehet erre a feladatra készülni?

Úgy gondolom, a családközpontú szemléletet már korán alakítani kell, akár már az óvodában is. Elejét kell venni annak az álszabadságnak, hogy nem kell formálni a gyerek lelkét és tudatát. Mindenki rászorul arra, hogy valamilyen fogódzót adjanak neki. A hosszú oktatási anarchia után, ami ebben az országban volt, és ami talán az egész világon is megvan, nagyon nehéz dolog erkölcsközpontú nevelést működtetni, holott nagy szükség van rá.

Nincsen mindig pozitív példa, pedig az volna a kíváncsi. Sokszor az ember a gyermekkorában vele törtétek ellenére jut a helyes útra. Én anyaközpontú világban nőttem fel, apám mintha nem is lett volt. Anyám rendkívül erős egyéniség volt, kicsit zsarnok is. Nagyon szeretett engem, nagyon sokat köszönhetek neki. Én mégis úgy indultam neki az életnek, hogy azt, ahogy anyám kezelt, nem akarom gyermekeimnek továbbadni.

Mindenki a boldogságot keresi a családban is. Vannak receptek?

Ahogy két egyforma ember nincsen, úgy két egyforma házasság sincsen. Tolsztoj mondta, hogy a boldogtalan családok mind a maguk módján boldogtalanok. Én azt mondom, hogy a boldog családok is mind a maguk módján boldogok. A lényeg, hogy ez ne látszatboldogság legyen. Egyik novellámban honosítottam meg a „vasárnapi család” fogalmát. Vasárnap szépen felöltözve kivonulnak a főutcára. Nyájasan mosolyognak, akik látják, irigyen felsóhajtanak, lám milyen boldogok! Biztos ez? Az látszat, ha valaki állandóan fülig érő szájjal járja az utakat. A boldogság az, ha egy emberpár a megszenvedett mindennapi tapasztalatok ellenére is úgy érzi, nekik együtt kell a nehézségeket legyőzni. Mindenkinek más a boldogság. Van olyan asszony, akinek az az öröm, hogy otthon van és tisztességgel ellátja a gyermekeit, segíti a férjének az életét, háttérben marad. Nagyon boldog lehet a család, ha a

férfi mindezt megbecsüli, nem cselédként kezeli az asszonyt. Az is boldog család, ahol mindkettőnek feladata van, hivatásszerűen végzik a munkájukat, és egymás értelmes életének a tapasztalatait cserélik ki.

Hogyan kap elegendő figyelmet a gyerek ebben a kapcsolatban? Ki az elég jó szülő?

Ha mindkét szülő hivatásszerűen végzi a munkáját, nagyon fontos a gyerek helyzete, mert két állandóan a hivatásában égő szülő nem tud elég szellemi és lelki energiát fordítani a gyerekekre. Fizikailag lehet megoldást találni, mert felvehetnek valakit, de ilyenkor mindig valami egy kicsi el fog maradni. Mégis azt gondolom, nem szabad kárhozatni azokat az asszonyokat, akik nagy hivatást vállaltak, és nem tökéletesek a gyermeknevelésben, de kárhozatni kell azt az asszonyt, aki semmit sem vállal és ennek ellenére nem törődik a kölkeivel. Mindig a mértékről van szó.

Minek nem szabad elmaradni?

Számomra az abszolút boldog család az, amikor a szülő azt érzi, hogy bizonyos idő után - a kamaszkori lázadások idejét túlélve - az, amit ő szellemileg kimunkált az élet értelmét illetően, át tudta adni a gyermekeinek. Senki nem folytatódik a gyerekeiben, de a szülő mégis arra vágyik, hogy amit ő igaznak tart, azt átadja a gyerekeinek. A gyerekek is megvan a saját pályája, senki nem kényszeríthet a gyereket arra, hogy azt válassza, amit a szülő szeretne. A szabadságnak és a szeretetteljes befolyásolásnak egy különös aránya az, amire a nevelésben törekedni kell. A gyerekeknek is meg kell adni a saját méltóságukat. Mindenki megmarad egyéniségnek, egymást segítik, és van mérték, van korlát, amit átlépni nem lehet és nem szabad, mert attól kezdve az már nem család.

Felnőtt gyerekekkel, unokákkal hogyan éli meg a családot?

Nagyon eltávolodtunk a generációk együttélésének gyakorlatától. Különösen az északi államokban divat az, hogy a gyerekek nagykorúvá váláskor rögtön lakást vesznek, elköltözik tehát szüleiktől. Emlékszem, Svédországban voltam felolvasó körúton. Vendéglátóm sétánk közben kedvesen köszönt a szembejövő fiatal nőnek. Ki volt, kérdeztem. A lányom, felelte, ő is itt lakik a városban. Jóban voltak, de valami megszűnt köztük. Az állatvilágra jellemző, a felnevelt kölykök olyan mértékben elszakadnak, hogy a szülő sok esetben párjával választja a saját kölykét. Az embernek meg kellene őrizni a kötődését. Nagyon sok védtelen öregember él magányban, kiszolgáltatottságban, a fiatalok pedig magukra maradván ugyanúgy megszenvedik a támasz hiányát. Az én életem ideális ebből a szempontból. Sokat vagyok együtt a gyerekekkel, de teljesen önálló az életem férjemmel. Nálam gyűlik össze az összes probléma.

A boldogságnak mennyire feltétele a házaspár szellemi közössége?

Nagyon nagy mértékben. Néha igencsak elcsodálkozom, amikor például egy politikailag igen radikálisan gondolkodó asszony együtt tud élni egy egészen más gondolkodású férfival. Nem hiszek abban, hiába tagadják, hogy ez őket nem befolyásolja. Én például nem tudnék együtt élni olyan társsal, akinek a látásmódja az enyémtől gyökeresen eltér. Ezzel szemben a boldogságnak nem feltétele az, hogy azonos területen dolgozó két ember kerüljön össze.

Sőt, ez nagyon kevés esetben működik jól, mert megjelenhet a szakmai féltékenység. Az a fontos, hogy nagyjából ugyanazt a gondolatvitelt alkalmazó két ember kerüljön össze. Mária mondja a *Ne féljete* című regényben, hogy ha nem szerethetjük azt, akit igazán akarunk, akkor azt kell szeretni, aki van.

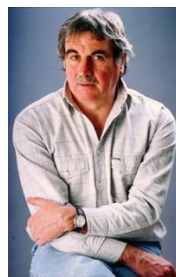
Nagyon sok fiatal szülő fél, hogy a gyerekeinek milyen lesz a jövője ebben a sok veszélyt rejtő világban.

Ez az aggodalom mindenkinben megvan. Az én esetemben úgy tűnik, a gyerekeim megtalálták a helyüket. A művészi és pedagógiai vonulatom szépen kettéoszlott. A lányom egy óvoda vezetője. Szereti, amit csinál. A fiam színész lett. Gyerekeik vannak, és remélhetően szét sem válnak. Inkább az unokákkal kapcsolatban van bennem aggodalom. Azt látja az ember, hogy a gyerek minél többet tanul, annál kevesebbet fog keresni.

Lehet befolyásolni a gyerekei hajlandóságát?

Egyet szabad befolyásolni: azt, ahogyan az életről gondolkodnak. Abban tudok befolyást szerezni, természetesen nagyon óvatosan. Bizonyos szituációkban személyes példát kell mutatni. Lássák, hogy amit az anyjuk, illetve naganyjuk mond, azt éli is. Igaza van a fiataloknak, amikor utálják azt, aki vizet prédikál és bort iszik. Én erre nagyon vigyázok. Nem titkolom el a hibáimat. A gyerekek szeretik azt, amikor a szülők kritikusak önmagukkal szemben. Nem azt várják, hogy a szülő hibátlan legyen, és nem is szeretik, amikor valaki feltolja magát az oltárra. Tudnunk kell, hogy vannak hibáink. Ettől nem szeretnek kevésbé minket. Csodálom a fiamat, olyan önfeláldozó időbeosztással szolgálja a gyerekeket. Mondom is neki, én erre képtelen lettem volna. A magam alkotó idejét mindig leszakítottam. Csodálom, hogy ez a fiú erre képes. Azzal adok mintát, hogy bevallom: te jobb vagy ebben nálam. A lányom pedig sokkal türelmesebb nálam. Ezt neki is beismerem. A gyerekekkel is a kölcsönösség a döntő. Türelem kell. És szeretet. Ahogy a krisztusi felszólítás kifejezi: egymás terhére hordozzátok! Ennél nincsen szebb és magasabb dolog. Nemcsak a saját életed terhére cipeled, holott mindenkinek van belőle elég, hanem megpróbálsz levenni a másik terhére, ám azt is elvárod, hogy a te terhed cipelésében a másik is cselekvően vegyen részt.

Trautwein Éva/Magyar Kurír

EGY TÍZÉVES, HOSSZÚ BARÁTSÁG ÉS MEGVALÓSÍTÁSAI

Nem tudok visszaemlékezni arra, hogy hogyan és miért jött létre a kapcsolatfelvétel közöttem (Argentina, Buenos-Aires) és Bonani-Tamás-Tarr Melinda (Olaszország, Ferrara) között.

A mikortól, illetve, ez minden kétségen kívül 1999. elejére tehető, amikor is megjelent az első publikációm az *Osservatorio Letterario* 17-18. dupla számában (november-december/január-február). A folyóirat kegyes oldalai vendégül látták Amina Di Munno olasz fordításában a *Van egy ember, aki szokásból ütögeti a fejemet* c. elbeszélésem.

2001. novemberében feleségemmel, Aliciával Németországba utaztam egy német nyelvű elbeszélés-kötetem bemutatójára. Ezután a kellemes elfoglaltság után felmenőim földjére, Olaszországba mentünk át, és Firenzében Melindával és a nagyon kedves Mario De Bartolomeisszal (aki sajnos szellemi képességének teljében, 2011. februárjában elhunyt) kellemesen együtt ebédeltünk.

Találkozás Firenzében 2001-ben: Fernando Sorrentino, B. Tamás-Tarr Melinda, Mario De Bartolomeis
Fotó: Alicia Sorrentino

Azóta eltelt több mint tíz esztendő és azóta az Osservatorio Letterarioval való együttműködésem több mint nagyszerű. Mariónak és Melindának köszönhetően gyakran láthattam írásaimat olaszul és magyarul. Természetesen mindkettőjüknek nagyon-nagyon hálás vagyok.

Azt hiszem, hogy azt a tényt a legfontosabb kihangsúlyozni, hogy ezen hosszú tíz esztendő alatt, az Atlanti-óceán túli, nagy földrajzi távolság ellenére, amely szétválasztja Dél-Amerikát Európától, én, Melinda és Mario közötti mindig testvéri, baráti kapcsolatban álltunk és bebizonyosodott, hogy kellemes és az emberi lélek nemes kalandjainak részesei vagyunk ezen tevékenységünk számára áldozott — ingyenes kulturális — időnk, fáradozásunk következtében, hiszen abszolút hiányzott az anyagi ellenszolgáltatás.

Éppen ezért csak csodálni tudom Melinda eme munkateljesítményét, elkötelezettségét és kitartását ezen, az Osservatorio Letterario hosszú, akadályokkal kikövezett, együtt megtett eddigi útján. Az is természetes, hogy nem fog megállni ezen a ponton s — biztosan — tervez a jövőre nézve is, még akkor is, ha

ezen célkitűzései elkerülhetetlen nehézségekbe ütköznek s — úgyszintén — biztosra veszem, hogy Melinda mindezeket egyenként leküzdí majd.

FERNANDO SORRENTINO
Buenos Aires, 2011. december
Fordította © B. Tamás-Tarr Melinda

Gigantikus konferencia

A nyelvről a Czuczor-Fogarasi-szótár alapján

Második alkalommal rendeztek Czuczor–Fogarasi-konferenciát a Petőfi Irodalmi Múzeumban január 6-án.

A Magyar Művészeti Akadémia (MMA), a Diófa Kör és a Petőfi Irodalmi Múzeum közös rendezvényének témamegjelölése: ismeretlen eredetű szavak és kifejezések a magyar nyelvben a Czuczor–Fogarasi-szótárhoz képest.

II. Czuczor-Fogarasi-konferencia

„Ha szabad a magyart a magyarból magyarázni”

Alaptéma:

„Ismeretlen eredetű” szavak és jelenségek a magyar nyelvben és kultúrában a Czuczor-Fogarasi Szótárhoz viszonyítva

Rendezők:

Magyar Művészeti Akadémia, Diófa-kör, Petőfi Irodalmi Múzeum

Fővédnök: dr. Schmitt Pál köztársasági elnök

Budapest, 2012. január 6. - Vízkereszt

Petőfi Irodalmi Múzeum Díszterme, 9 órától 21 óráig

Az esemény kilenc órakor kezdődött, a megnyitót E. Csorba Csilla, a Petőfi Irodalmi Múzeum főigazgatója és Fekete György belsőépítész, az MMA elnöke tartotta. *Etimológiánk és a Nagyszótár szövegtől gyakorlata* címmel Horváth Katalin nyelvész, egyetemi docens adott elő, majd Az *elsüllyesztett eredeti magyar nyelvtan főbb vonásairól* Czákó Gábor író beszélt, ezután *Kognitív nyelvészet és a Czuczor–Fogarasi-szótár* címmel Kövecses Zoltán egyetemi tanár és Szabó Réka doktorandusz előadása volt hallható. *„Omnes leones leonizare”* (Nicolaus Cusanus: *Dialogus de genesi*). A magyar nyelv ikonicitása a Czuczor–Fogarasi-szótárban címmel Bencze Lóránt egyetemi tanár tartott előadást. Negyed tizenegyor kezdődött a vita, majd a szünet után Az *etimológia helye és szerepe a 19. századi nyelvbölcseletben* címmel Németh Renáta nyelvész, egyetemi adjunktus adott elő, utána *Nyitott kérdések a magyar szókincs ismeretlen vagy bizonytalan eredetű elemeinek történeti vizsgálatában* címmel Pomozi Péter nyelvész, egyetemi docens előadását hallhatták a résztvevők.

Ezután következett A *gyök fogalma az európai nyelvészetben és a Nagyszótárban* címmel C. Vladár Zsuzsa nyelvész, egyetemi adjunktus előadása, majd A *nyelvtörténet kiterjesztése. Elméleti és módszertani következtetések a CzF nyomán* címmel

Balázs Géza nyelvész, néprajzkutató, tanszékvezető egyetemi tanár beszélt.

A délutáni blokk fél kettőkor indult, abban egyebek mellett *Gróf Teleki József elvei, a Magyar Tudós Társaság gyakorlata és a Nagyszótár* címmel **Békés Vera tudományos főmunkatárs, egyetemi docens** előadása, *A magyar hitvilág szavai a Czuczor–Fogarasi* címmel **Hoppál Mihály néprajzkutató** felszólalása, *A gyökrendszer számítógépes vizsgálata* címmel **Juhász Zoltán kutatómérnök, népművész** előadása, *Fogalomfejlődési irányok és rétegtani modell a CzF gyökrendszer alapján. Néhány jelentős CzF szóbokor nyomozása az orosz nyelvben* címmel **Bérczi Szaniszló csillagász, egyetemi docens** előadását élvezhette hallgatóság. Délután háromkor **Alexa Károly irodalomtörténész** adott elő *Magyar szótár* –

magyar regény címmel, majd *Ismeretlen eredetű állat- és növényneveink életföldrajzi vonatkozásai* címmel **Hanga Zoltán zoológus**, a **Budapesti Állat- és Növénykert szövegírójének** előadása következett. Észak és dél a *finnugor népek apai vonalú genetikai kapcsolatrendszerében* címmel **Németh Endre matematikus**, *A Czuczor–Fogarasi értéke* címmel **Nyiri Péter irodalomtörténész, igazgatóhelyettes** (Magyar Nyelv Múzeuma, Széphalom), *A pil ~ vil gyökből keletkező szócsaládok etimológiai vizsgálata* címmel **Varga Éva Katalin nyelvész, doktorandusz**, *Az „uráli” minősítés a CzF tükrében* címmel **Buvári Márta nyelvész**, *Kresznerics Ferenc szótárának jelentősége* címmel **Lőcsei (Tóth) Péter irodalomtörténész**, tanár adtak elő.

Mecsekpölöskei hivatalos köszönetnyilvánítás Ringraziamento ufficiale di Mecsekpölöske

La lettera ufficiale di ringraziamento firmata dal vicesindaco e sindaco:

Gentile Melinda,

prima di tutto lasci che mi presenti: sono Rudl Jánosné, vicesindaco di Mecsekpölöske, sono insegnante-pedagoga in pensione. Tramite la signora Kehidai Klára in Pék il paese di Mecsekpölöske è entrato in contatto con Lei. I nostri comuni conoscenti sono il signor Bandi Szirmay e sua defunta moglie Erzsike. Loro furono i nostri insegnanti nella Scuola Superiore per la Formazione dei Maestri.

In nome del paese di Mecsekpölöske vorrei esprimere i nostri ringraziamenti per i doni inviati in occasione del centenario. Penso al periodico in cui avete pubblicato in ungherese ed in italiano le preparazioni per la festa centenaria di Mecsekpölöske ed il reportage radiofonico del 1997 di Andor Búzás. Siamo stati contenti anche per le edizioni O.L.F.A. munite di dediche. Abbiamo sistemato tutto tra i materiali della mostra. Abbiamo attaccato il nastro inviato in occasione sulla bandiera centenaria. I suoi doni hanno aumentato la luminosità della festa.

Appreziamo con stima anche il quadro della Madonna donato, nel passato, al paese dalla Sua famiglia che abbiamo sistemato nella cappella.

Ringraziamo tutto quanto ed auguriamo a Lei ed alla sua famiglia tanta gioia, felicità e buona salute.

Mecsekpölöske, 15 novembre 2011

Con affetto e ossequio,

Rudl Jánosné
Vicesindaco

Papp István
Sindaco

(Trad./Ford.© Melinda B. Tamás-Tarr)

Dr. Melinda Tamás Tarr

Viale XXV. [redacted]

44121 Ferrara

Olaszország

Kedves Melinda!

Engedje meg, hogy bemutatkozzak. Rudl Jánosné Mecsekpölöske alpolgármestere, nyugdíjas pedagógus vagyok. Pékné Kehidai Klári néni révén került Mecsekpölöske község és Ön kapcsolatba egymással. Közös ismerősünk még Szirmay Bandi bácsi és felesége Erzsébet néni, aki sajnos már elhunyt. Ők a tanítóképzőben tanáraink voltak.

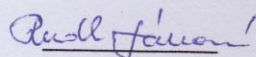
Mecsekpölöske község nevében ezúton szeretnék köszönetet mondani Önnek centenáriumi küldeményeiért. Gondolok itt az irodalmi lapra, melyben leközölték magyar és olasz nyelven a mecsekpölöskei centenáriumi előkészületeket és Búzás Andor 1997-es rádió riportját. Örültünk a dedikált kiadványoknak is. Ezek a kiállítási anyagba kerültek elhelyezésre. A centenáriumi szalagot felkötöttük a centenáriumi zászlóra. Küldeményei emelték az ünnepség fényét.

Nagy becsben tartjuk a kápolnában elhelyezett Madonna képet is, melyet az Ön családja ajándékozott a falunak egykoron.

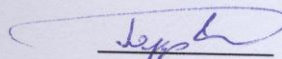
Mindent köszönünk, és kívánunk Önnek és családjának sok örömet, boldogságot és jó egészséget.

Mecsekpölöske, 2011. november 15.

Szeretettel és tisztelettel:

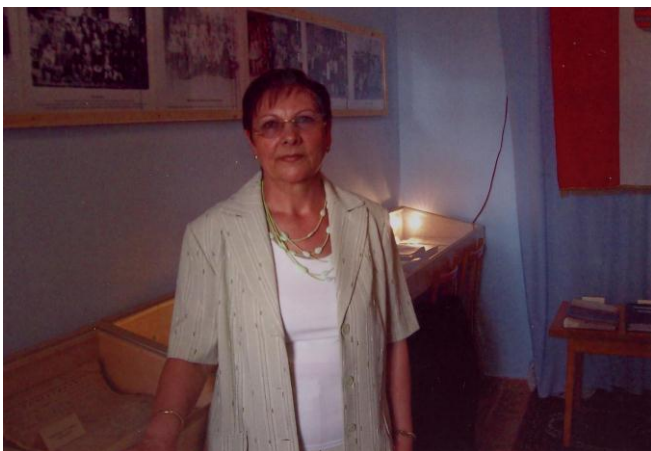
alpolgármester

polgármester

Mellékeltem küldök néhány fényképet is.

In allegato invio anche alcune fotografie:

*Rudl Jánosné, Ilona alpolgármester, ny. iskolaigazgató a centenáriumi kiállításon
Vicesindaco Rudl Jánosné, preside scolastica in pensione alla mostra del centenario della scuola-cappella
Papp István polgármester megnyitó beszéde
Il sindaco Papp István col discorso solenne apre la commemorazione centenaria*

*Dr. Udvardy György főtisztelendő püspök úr celebrálta az ünnepi misét
Il vescovo di Pécs, Dr. Udvardy György ha celebrato la messa solenne in occasione del centenario
Pékné Kehidai Klára ny. tanítónő által készített centenáriumi zászló az emlékszalagokkal
La bandiera centenaria con i nastri preparata dalla Sig.ra Kehidai Klára in Pék, maestra in pensione.*

*Pékné Kehidai Klára, ny. tanítónő néhány családtaggal.
La maestra in pensione, Klára Kehidai in Pék con alcuni familiari.*

KÖZLEMÉNY

SI PREGA DI SOSTENERE LA SOPRAVVIVENZA DELL'OSSERVATORIO LETTERARIO CON GLI ABBONAMENTI E CON L'ACQUISTO DELLE ALTRE SUE EDIZIONI! GRAZIE!*Szíveskedjenek támogatni az Observatorio Letterario fennmaradását az előfizetésekkel és egyéb kiadványai megvásárlásával! Köszönjük szépen!*
Si può acquistare i libri-O.L.F.A. tramite la redazione o sui seguenti siti: /Az O.L.F.A.-könyvek megvásárolhatók a szerkesztőségén keresztül vagy az alábbi szájtokon:

<http://ilmiolibro.kataweb.it/community.asp?id=74180>
<http://www.osservatorioletterario.net/copgiubil.pdf>
http://www.lafeltrinelli.it/products/2120006433003/Altro_non_faccio/Tamas-Tarr_Melinda_B.html
<http://www.osservatorioletterario.net/abb.htm>

POSTALÁDA – BUCA POSTALE

Dr. Tusnády László – Sátoraljaújhely (H) 2011.09.16. 16:30

Tisztelt Főszerkesztőnő, kedves Melinda!
Munkája igen nagy tiszteletet ébreszt bennem. Kevés azt mondani, hogy gratulálok. A különböző művelődések találkozása, az értékek megőrzése, továbbadása valóban szép küldetés. Mennyi és mennyi igazi érték lehet egyetlen folyóiratban! Korunk borúlátását, meghasonlását a lélek pénzével tagadhatjuk a leginkább.

Buda visszafoglalásának a háromszázhuszonötödik évfordulója volt szeptember 2-án. Úgy látom, hogy minálunk erről eléggé elfeledkeztek. Hetvenöt évvel ezelőtt ezt a nagy eseményt köszöntötte Kodály Zoltán a Budavári Te Deum-mal. Nagyon izgalmas kérdés annak a régi eseménynek a török visszhangja. Ezt is és a nyugatit is összegeztem egy tanulmányomban. Ezt most elküldöm a folyóirata számára.

További jó munkát és jó egészséget kívánok:

Dr. Tusnády László

Gentile Caporedattrice, Cara Melinda,

Il suo lavoro risveglia in me molto rispetto. È poco dire che mi congratulo con Lei. L'incontro per conservare e trasmettere i valori delle diverse culture è veramente una bella missione. Quanti gioielli può contenere un solo volume! Possiamo negare con il denaro dell'anima il pessimismo e il dissidio morale della nostra epoca.

Il 2 settembre era il 325° anniversario della riconquista di Buda. Noto che da noi sono in molti ad aver dimenticato questo evento. Settantacinque anni fa Kodály Zoltán ha ricordato questo grande evento con il Te-Deum del Castello di Buda.

È un argomento molto eccitante l'eco turco di questo vecchio evento. In uno studio ho sintetizzato sia questo evento e sia quello occidentale.

Ora glielo spedisco per la sua rivista.

Le auguro ancora buon lavoro e buona salute:

Dr. Tusnády László

Trad./Ford. © Giorgia Scaffidi

Horváth Sándor - Kaposvár (H) 2011.10.11.

Cara Melinda,

Il tempo attorno a me passa negli stivali delle sette leghe, la ringrazio ho ricevuto i due volumi dell'antologia giubilare. Leggendo le sue righe di presentazione i miei riconoscenti

190

OSSERVATORIO LETTERARIO Ferrara e l'Altrove

pensieri sono volati entusiasti a Ferrara, poi dopo un po' di tempo ho portato l'altra copia al signor Bandi il quale commosso lo ha preso in mano e lo abbiamo confezionato assieme, dopo di che ho letto la presentazione e anche le poesie – per me è stato molto commovente essere partecipe di questa spontanea e momentanea gioia – il signor Bandi ha ringraziato la pubblicazione della sua presentazione e ha chiesto il mio aiuto affinché trasmettessi a Melinda la sua gratitudine. Di seguito ho scritto, come un amanuense la sua lettera, aggiungendo e integrando anche i miei pensieri, ed eccola:

Kaposvár, 10.11.2011

Egregia Signora Melinda!

Due giorni fa abbiamo ricevuto l'antologia avente più di 600 pagine. Siamo molto contenti di aver conosciuto quest'opera, dalla quale possiamo apprendere dettagliatamente le opere letterarie e artistiche della cultura dell'Europa centrale. Possiamo sperimentare lo spirito delle opere millenarie, che presentano in modo proficuo e variopinto i valori della cultura. L'antologia giubilare della festa quinquennale della rivista della Signora Melinda, dimostra in maniera convincente che questa cultura è molto ricca e multilaterale.

Gentile Signora Melinda, accetti i nostri ringraziamenti per la sua fatica, che in modo straordinariamente sottile presenta le opere precedenti e contemporanee della letteratura ungherese, e per averci dato dello spazio per la pubblicazione delle nostre opere. Coltivare in questo modo la cultura italo-ungherese supera le formalità e si fonde in modo diretto e creativo nelle pagine dell'OLFA, nella quale si sente la spiritualità e l'importanza della Direttrice.

Accetti i nostri sinceri riconoscimenti e ringraziamenti per il suo lavoro e per la sua missione culturale.

Ossequi e saluti da Kaposvár

Dr. Szirmay Endre – Horváth Sándor

Trad./Ford. © Giorgia Scaffidi

Aszalós Imre – Debrecen (H) 2011.10.13

Gentile Signora Caporedattrice!

Vorrei esprimere i miei ringraziamenti per l'onore di aver giudicato i miei lavori adatti ad essere inseriti nelle pagine di questa grandissima antologia. Inoltre vorrei ordinare quel numero nel quale sono stati presentati questi lavori, se è ancora possibile. Da ora in poi, per fortuna, passerò in Italia sette mesi così non sono d'impaccio nemmeno le spese postali. Vorrei congratularmi ancora una volta per il suo instancabile lavoro e le auguro tante belle cose.

La saluto con profondo rispetto

Aszalós Imre

Trad./Ford. © Giorgia Scaffidi

Tomory Zsuzsa (U.S.A.) 2011.10.13.

Cara Melinda!

Sono arrivate entrambe le spedizioni. In seguito ti scriverò in maniera più dettagliata, ma adesso brevemente: congratulazioni per la magnifica e solenne pubblicazione. Tra le pagine vi è un grande lavoro, ma anche un'immensa gratificazione.

Ti bacio con affetto

Zsuzsa

Trad./Ford. © Giorgia Scaffidi

Zimányi Magdolna – Budapest 2011.10.23.

Cara Melinda,

Ti faccio i miei complimenti per il nuovo numero, l'ho visto su internet.

Tutto il mio rispetto per il tuo costante e instancabile impegno, attraverso il quale fai conoscere la letteratura ungherese in Italia.

Ti saluto amichevolmente

Zimányi Magdolna

Trad./Ford. © Giorgia Scaffidi

Dr. Madarász Imre–Budapest/Debrecen (H) 2011.10.29.

Tisztelt Főszerkesztő Asszony!

Elnézést kérek késedelmes köszönő válaszóért. A két gyönyörű könyvet* még csütörtökön, tegnapelőtt megkaptam. Így, kézbe véve, olvasva még inkább lenyűgözött és csodálatot ébresztett bennem szerkesztői-szerzői-szervezői munkája iránt. Gratulálok áldásos tevékenységéhez, hasonló folytatást kívánva.

Köszönettel és baráti üdvözléssel:

Madarász Imre

* Szerk.: *A jubileumi antológia puha kötésű fekete/fehér és kemény fedeles színes kiadása.*

Gentile Signora Caporedattrice,

Mi scuso per il ritardo della lettera di risposta. Ho ricevuto i due magnifici libri già giovedì, avantieri. Così, tenendoli fra le mani e leggendoli si è risvegliato in me lo stupore e la meraviglia del suo lavoro di redattrice-scrittrice-organizzatrice. Congratulazioni per il suo proficuo impegno.

AugurandoLe una continuazione simile anche in seguito.

La ringrazio e La saluto amichevolmente

Madarász Imre

* N.d.r. *L'antologia giubilare con la copertina rigida e morbida.*

Trad./Ford. © **Giorgia Scaffidi**

Dr. Emilio Spedicato - Bergamo (BG) 2011.11.16.

Cara Melinda,

[...]

Complimenti per il lavoro che compì, impegnativo e di grande valore culturale.

[...]

Emilio*

* Prof. Emilio Spedicato, professore di matematica e fisica dell'Università degli Studi di Bergamo

Kedves Melinda!

[...]

Gratulálok a végzett munkához, sok munkát igénylő, nagy kulturális értékű.

[...]

Emilio*

* Prof. Emilio Spedicato, Bergamói Tudományegyetem matematika-és fizika professzora

Trad./Ford. © **Melinda B. Tamás-Tarr**

Dr. Tusnády László – Sátoraljaújhely (H) 2011.12.05.

Tisztelt Főszerkesztő Asszony, kedves Melinda!

Boldogan tanulmányozom, olvasom folyóirata új számát. Minden lapjáról a magasabb minőség szól hozzám: a léleknek olyan ereje, amely a szeretet agóniájának a korában tagadja azt a félelmet, amelyet a körülmények hatalma, a létünket zavaró, veszélyeztető «fogaskerek» kiváltanak belőlünk. Ezt tagadja a művészet, az emberiség boldogító erőforrása. Mindezt nagy öröm olasz és magyar nyelven olvasni, és boldogságomat fokozza az, hogy ebben a békés szellemi áramlásban írásaim is jelen vannak: részese vagyok ennek a szeretetlakomának.

December 2-án mutatta be Madarász Imre professzor úr Madách-eposzomat. Szomorúan értesültem arról, hogy az Italianistica Debreceniensis megszűnt. A tavasszal megtartott debreceni konferencia egész anyaga abban jelent volna meg. Az anyagi bajok satuba fogják az embert. [...]

Sok boldog névnapot kívánok. Szeretettel üdvözlöm:

Tusnády László

Egregia Caporedattrice, gentile Melinda,

con felicità esamino, leggo il nuovo numero della sua rivista.

In ogni pagina vengo sollecitato dall'alta qualità: la forza dell'anima nell'era dell'agonia dell'amore che nega la paura che c'impongono le forze e gli «ingranaggi» delle circostanze che disturbano e minacciano la nostra esistenza.

Questo viene negato dall'arte che è il sorgente della forza della felicità umana. Leggere tutto questo in italiano ed ungherese è una grande gioia e la mia felicità è raddoppiata dal fatto che in questo pacifico effluvio spirituale anche i miei scritti sono presenti: posso essere partecipe a questo banchetto d'amore.

Il professor Madarász il 2 dicembre scorso ha presentato la mia epopea *Madách*. Ho preso conoscenza con tristezza che l'Italianistica Debrecensiensis è cessata. Nella primavera prossima tutto il materiale della conferenza di Debrecen qui sarebbe stato pubblicato. Problemi economici prendono l'uomo nella morsa. [...]

Le auguro tanti buoni onomastici. La saluto con affetto,

László Tusnády

Trad./Ford. © **Melinda B. Tamás-Tarr**

Táborny Maxim – Kinston, NC (U.S.A.) 2011.12.09.

Itt az Osservatorio! Ma kaptam meg, de alig jutottam hozzá, hogy belenézzek. Azt már látom, hogy szép, jómennységű magyar és magyar-kapcsolatos cikkek vannak benne.

Nívósnak ígérkezik, mint minden ami a Te kezéd alól kikerül! Üdv!

Eccoqua l'Osservatorio! L'ho ricevuto oggi, ma non ho avuto tempo sufficiente ad esso dedicarmi. Però, lo vedo a prima vista che è bello e contiene articoli ungheresi ed argomenti che riferiscono a questioni magiare. Sembra essere di alta qualità, come del resto tutto quello che esce dalle tue mani! Saluti.

Trad./Ford. © **Melinda B. Tamás-Tarr**

Giorgia Scaffidi – Mondalbano Elicon (Me) 2012.12.10.

Cara Prof. Melinda,

Le comunico che oggi ci è arrivato il nuovo numero dell'Osservatorio Letterario, come al solito è magnifico. In questi giorni mi dedicherò alla sua lettura, e la ringrazio per aver inserito i miei testi, grazie mille. Così come mi ha chiesto, in questi giorni tradurrò le lettere non ancora tradotte. Ci sentiamo presto.

Un abbraccio

Giorgia

Kedves Melinda Tanárnő!

Értesítem, hogy ma megérkezett az Osservatorio letterario új száma, s mint mindig, nagyszerű. Ezekben a napokban az olvasására szentelem magam és köszönöm, hogy beszerkesztette a szövegeimet: ezer köszönet. Így aztán, mint ahogy kérte, ezekben a napokban lefordítom a még le nem fordított leveleket. A mielőbbi viszonthallásig ölelés:

Giorgia

Trad./Ford. © **Melinda B. Tamás-Tarr**

Horváth Sándor – Kaposvár (H) 2011.12.11.

Drága Melinda,

csodálattal követem szellemi aktivitásának bravúrait, amelynek kaleidoszkópja felvillantja sokoldalú tehetségét és mély lelkeségét.

Az év végéhez közeledvén, visszatekintve, megköszönöm a Jótündérnek, hogy Melindához vezetett. Úgy szólok most, mint választott Andámhoz illik, amikor lehullanak a földi béklyók, és legalább kis időre, az időtlen harmónia ölelésében, az intuíció vezeti tollamat.

Köszönöm, hogy elfoglaltságai közepette, talál időt számomra, amely mindenkor lelki támogatást és erőt ad nekem.

Azt hiszem, csak mostanában láttam meg a szerkesztés igazi minőségét - hivatását, amikor Windischgraetz L. herceg: Küzdelmeim c. naplóját prolongálom a Somogyi anxiz rovatban.

Kicsit sajnálom azonban, hogy az említett saját-versfordítások kiadásának munkái háttérbe szorulnak, hiszen én is azok közé tartozom, akik örömmel olvasnák Melinda munkáit mielőbb.

No, de azt hiszem, hogy mindezek most elhalványulnak. Olyan mesés szép virág nyílik Melinda Karácsony

tündérvilágában, hogy elkápráztat az öröm és szeretet teljessége.

Távolról sem a szerencse, hanem a szememben oly nagyra tartott örök nagyasszony életerő megnyilvánulásai ezek.

Gratulálok Leánykájának sikereihez és közeli proklamációjához, amelyek bizonyára boldogsággal töltik el anyai szívét.

Karácsony legszebb ajándéka ez.

A lét- és az Istenézés páratlan együttállása, a boldogság és szeretet karácsonyi beteljesülése a jószág jegyében.

Sok Boldogságot kívánok az Ünneplő Családnak és Kedves Melindának...Áldott és Szent Karácsony sugározzon Melinda különleges szeretet ünnepén.

Köszönöm, hogy a megtisztelő értesítéssel, részese lehetek e különleges Advent ünnepvárásának -

Ezüstvasárnapi
Barátsággal és szeretettel, Sándor

Aszalós Imre – Debrecen (H)/Monasterolo Savigliano CN (I)

2011.12.17.

Tisztelt Főszerkesztő Asszony!

A kiadvány rendben megérkezett, színvonalas és tartalmas, mint mindig! Hálásan köszönöm Önnek!

Szeretettel és tisztelettel:

Aszalós Imre

[Szerk.: Jó sokáig utazott Olaszországban, Cuneo járásba!!!!]

Egregia Signora Caporedattrice,
Il periodico è arrivato in ordine, è di alto livello, sostanzioso, come sempre! La ringrazio con gratitudine!
Con affetto ed ossequio,

Imre Aszalós

[N.d.r.: ha viaggiato lungo in Italia per arrivare alla regione di Cuneo!!!!]

Trad./Ford. © Melinda B. Tamás-Tarr

Elbert Anita – Székesfehérvár (H) 2011.12.19.

Kedves Dr. B.Tarr-Tamás Melinda!

Nagyon szépen köszönöm, hogy beválogatta a verseimet és egy novellámat a folyóiratába, elolvastam és nagyon tetszettek az írások és a képek is benne,
Nagyon szépen köszönöm.

Önnek is békés és boldog karácsonyt kívánok!

Tisztelettel:

Elbert Anita

Gentile Dr.ssa Melinda B. Tamás-Tarr,
Tante grazie per l'inserimento delle mie poesie e di una mia novella sulla rivista, l'ho letta e gli scritti e le immagini mi sono piaciuti.

Tante grazie.

Auguro anche a Lei felice e pacifico Natale!

Con ossequio,

Anita Elbert

Trad./Ford. © Melinda B. Tamás-Tarr

Dr. Tusnády László – Sátoraljaújhely (H) 2012.01.11.

Tisztelt Főszerkesztő Asszony, kedves Melinda!

Antológiája a két szép könyv* társaságában megérkezett. Ünnepvé tette ezt a ködös, borongós napot. A szellem napvilága minden anyagi fényforrásnál tündöklésebb, mert isteni áramlás van benne. A lélek kincseit juttatják el az értékeket áhítóknak, azokat képviselik. Erőterük van ezeknek a könyveknek: két nép egymásra találása, a magasabb minőség diadala. Szinte egyszerre szeretnék minden elem tárulék alkotás szépségében részesülni.

Megértem a hajdani bánatát.** Találkoznia kellett azzal a szívbe markoló ténnyel, mélységes közönnyel, amely az olasz földet oly idegenné tette. A gyökéresztés igen nehéz volt. Ilyen körülmények közepette emberfeletti munkával, hittel tudott mégis megjelenni két nép lelkében. Értéket adni ott, ahol az értékvészítés ártó ereje folyton- folyvást növekszik. Nem hétköznapi értelemben tudott gyökereket eresztetni több

nép lelkébe úgy, hogy közben az egész emberiség szívverését is figyelte.

Higgye el, hogy többen vagyunk olyanok, akik az igazi értékeknek örülünk. A szív gazdagságának, mert ez a mi ünnepünknek a része, a magasabb minőségnek. Akik irigykednek, fanyalognak, esetleg a támadás nyílveesszőit röpítik a szellemi kincseinkre, nem veszik észre, hogy elsősorban magukat veszik célba, mert kimaradnak a lélek szeretetlakomájából, nem jelennek meg azon az ünnepen, amelyen boldogok lehetnének, ha a szívüket nem borítaná jégpáncél. Az esendőség-lét csetlését-botlását választják az időtlenség, az örök ígérete helyett. A termést hozó ágra követ dobnak, de ezáltal a fa érdeme, értéke nem csökken.

Én azért is boldog vagyok, mert láthatom, hogy Janus Pannonius és Torquato Tasso városában a jövő fénye lobognak, az igazi értékeké. Kevés azt mondani, hogy köszönet érte. További jó munkát és jó egészséget kívánok. Szeretettel üdvözlöm: Tusnády László

* «Altro non faccio...» c. Jubileumi Antológia (Szerk.: Bttm), «Da padre a figlio» (Szerk., ford., adattól: Bttm, Táborny Maxim: «Ombra e Luce» (Ford., Szerk.: Bttm)

** Utalás a Jubileumi Antológiában publikált, '90-es évek elején, eredetileg olasz nyelven írt verses- és prózai alkotásokra.

Egregia Caporedattrice, Cara Melinda,

La sua antologia assieme ai due bei libri* è arrivata. Lei ha reso festiva questa nebbiosa, grigia giornata. Le sfere solari dell'intelletto sono più raggianti del bagliore di qualsiasi fonte della materia, perché in esso pulsa il flusso divino. Essi trasmettono i tesori dell'anima a coloro che agognano i valori e li rappresentano. Questi libri sono dotati di un campo magnetico: il reciproco ritrovamento dei due popoli che è il trionfo della suprema qualità. Vorrei godere, tutto in una volta, la bellezza delle opere presenti qui davanti ai miei occhi.

Comprendo il suo dolore d'una volta.* *Ha dovuto scontrarsi con la profonda e struggente indifferenza che le hanno reso tanto estranea la terra degli Italiani. E' stato molto difficile radicarsi. In queste circostanze, Lei si è affermata nell'anima di due popoli soltanto con un lavoro sovrumano e con la fede. Dare valori quando la forza nociva della perdita dei valori è in continua crescita. Non è una cosa consueta radicarsi nell'animo di più popoli e nel contempo osservare il palpito del cuore dell'intera umanità.

Mi creda, siamo di più coloro che si rallegrano dei veri valori, della ricchezza del cuore in quanto esse fanno parte della nostra gioia e della qualità superiore. Coloro che sono invidiosi, svogliati o mirano con le frecce i nostri tesori intellettuali, non si rendono conto che sono proprio loro gli obiettivi di se stessi perché sono stati esclusi dall'affettuoso banchetto, non partecipando alla festa in cui potrebbero essere felici se solo non avessero un cuore di ghiaccio. Loro scelgono l'instabile, meschina esistenza invece dell'atemporalità e dell'incanto eterno. Scagliano pietre contro i rami fruttuosi, ma tutto ciò non diminuisce il merito ed il valore dell'albero.

Io sono felice anche perché posso vedere accendersi le luci del futuro e dei veri valori nella città di Janus Pannonius e di Torquato Tasso.

È poco dirLe grazie di tutto ciò. Le auguro ancora buon lavoro e buona salute.

La saluto con affetto,

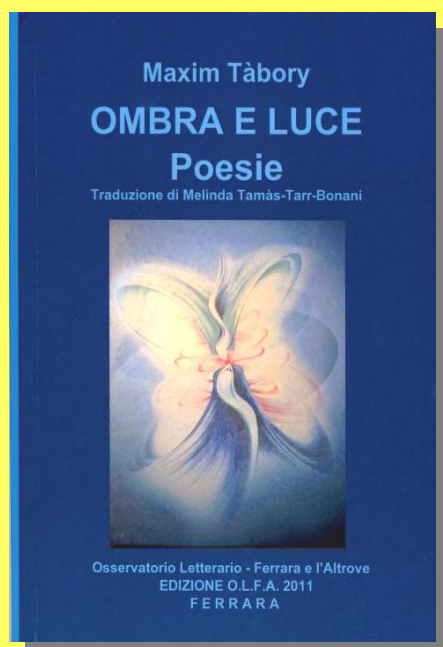
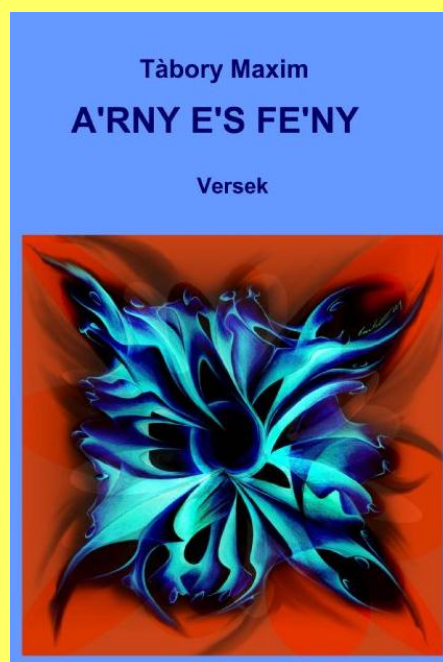
László Tusnády

* «Altro non faccio...» c. antologia Giubilare (A cura di Bttm), «Da padre a figlio» (A cura di e Trad. Di Bttm, Táborny Maxim: «Ombra e Luce» (Trad. E a cura di Bttm)

** Riferimento alle opere di poesie e di prosa scritte originariamente in italiano agli inizi degli anni '90, riportate nell'Antologia Giubilare «Altro non faccio...».

Trad./Ford. © Melinda B. Tamás-Tarr

EDIZIONI
O.L.F.A.

Poesie
Racconti
Saggi

Antologie & volumi
individuali

